

Sisukord

I Seadusandlikud aktid

MÄÄRUSED

- ★ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/782, 29. aprill 2021, rongireisijate õiguste ja kohustuste kohta ⁽¹⁾ 1
- ★ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/783, 29. aprill 2021, millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1293/2013 ⁽¹⁾ 53
- ★ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/784, 29. aprill 2021, mis käsitleb võitlemist terroristliku veebisisu levitamise vastu ⁽¹⁾ 79
- ★ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/785, 29. aprill 2021, millega luuakse liidu pettustevastase võitluse programm ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 250/2014 110

⁽¹⁾ EMPs kohaldatav tekst

Aktid, mille pealkiri on trükitud harilikus trükikirjas, käsitlevad põllumajandusküsimuste igapäevast korraldust ning nende kehtivusaeg on üldjuhul piiratud.

Kõigi ülejäänud aktide pealkirjad on trükitud poolpaksus kirjas ja nende ette on märgitud tärn.

I

(Seadusandlikud aktid)

MÄÄRUSED

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2021/782,**29. aprill 2021,****rongireisijate õiguste ja kohustuste kohta****(uuesti sõnastatud)****(EMPs kohaldatav tekst)**

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 91 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ⁽¹⁾,

pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽²⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusesse (EÜ) nr 1371/2007 ⁽³⁾ tuleb teha mitu muudatust, et tõhustada reisijate kaitset ja soodustada sagedasemat rongiga reisimist, võttes nõuetekohaselt arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikleid 11, 12 ja 14. Nende muudatuste tõttu ja selguse huvides tuleks määrus (EÜ) nr 1371/2007 uuesti sõnastada.

⁽¹⁾ ELT C 197, 8.6.2018, lk 66.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi 15. novembri 2018. aasta seisukoht (ELT C 363, 28.10.2020, lk 296) ja nõukogu 25. jaanuari 2021. aasta esimese lugemise seisukoht (ELT C 68, 26.2.2021, lk 1). Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2021. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2007. aasta määrus (EÜ) nr 1371/2007 rongireisijate õiguste ja kohustuste kohta (ELT L 315, 3.12.2007, lk 14).

- (2) Ühise transpordipoliitika raames on oluline tagada rongireisijate kasutajaõigused ning parandada raudtee reisijateveo teenuste kvaliteeti ja tõhusust, et aidata suurendada raudteeveo osakaalu võrreldes teiste transpordiliikidega.
- (3) Vaatamata sellele, et liidus on tarbijate kaitse valdkonnas tehtud märkimisväärseid edusamme, on vaja jätkata rongireisijate õiguste kaitse parandamist.
- (4) Kuna rongireisija on veolepingu nõrgem pool, tuleks kaitsta eelkõige rongireisija õigusi.
- (5) Samade õiguste andmisega rongireisijatele rahvusvahelistel ja riigisisestel reisidel soovitakse tõsta tarbijakaitse taset liidus, tagada raudteeveo-ettevõtjatele võrdsed tingimused ning reisijatele ühtsed õigused. Reisijad peaksid oma õiguste kohta saama võimalikult täpselt teavet. Kuna teatavad kaasaegsed piletivormid ei võimalda füüsiliselt neile teavet trükkida, peaks käesolevas määruses nõutavat teavet olema võimalik esitada muul viisil.
- (6) Üksnes ajaloolisel või turismi eesmärgil pakutavad raudteeteenused ei ole harilikult seotud tavapäraste transpordivajadustega. Sellised teenused on tavaliselt liidu ülejäänud raudteesüsteemist isoleeritud ja kasutatav tehnoloogia võib piirata nende ligipääsetavust. Üksnes ajaloolisel või turismi eesmärgil pakutavate raudteeteenuste puhul peaks liikmesriikidel olema võimalik teha ajutisi erandeid käesoleva määruse sätete kohaldamisest, välja arvatud teatud sätete osas, mis peaksid kehtima kõigi raudtee reisijateveo teenuste suhtes terves liidus.
- (7) Linna- ja linnalähiliinide ning piirkondlikel raudtee reisijateveo teenustel on kaugveoteenuste raudtee reisijateveo teenustest erinev iseloom. Seetõttu tuleks liikmesriikidel lubada teha selliste teenuste puhul erandeid reisijate õigusi käsitlevate käesoleva määruse teatavate sätete kohaldamisest. Selliseid erandeid ei tohiks siiski kohaldada põhireeglitele, eelkõige nende sätete suhtes, mis käsitlevad veolepingu mittediskrimineerivaid tingimusi, inimeste õigust osta rongipileteid ilma põhjendamatute takistusteta, raudteeveo-ettevõtjate vastutust seoses reisijate ja nende pagasiga ning nõuet, et raudteeveo-ettevõtjatel peab olema küllaldane vastutuskindlustus, ning nõuet võtta asjakohased meetmed reisijate turvalisuse tagamiseks raudteejaamades ja rongides. Piirkondlikud liinid on liidu ülejäänud raudteesüsteemiga rohkem integreeritud ja neil toimuvad reisirid on pikemad. Piirkondlike raudtee reisijateveo teenuste puhul tuleks seega võimalikke erandeid veelgi piirata. Piirkondlike raudtee reisijateveo teenuste puhul tuleks erandid täielikult kaotada käesoleva määruse nende sätete suhtes, millega hõlbustatakse raudteeveoteenuste kasutamist puuetega inimeste või piiratud liikumisvõimega isikute poolt ning erandeid ei tohiks kohaldada käesoleva määruse nende sätete suhtes, millega soodustatakse jalgrataste kasutamist. Lisaks tuleks ajaliselt piirata võimalust teha piirkondlike teenuste puhul erandeid seoses teatavate kohustustega otsepiletite pakkumisel ja marsruudi muutmisel.
- (8) Käesoleva määruse eesmärgiks on raudtee reisijateveo teenuse parandamine liidus. Seepärast peaks liikmesriikidel olema võimalus teha erandeid teenustele piirkondades, kus olulist osa teenusest osutatakse väljaspool liitu.
- (9) Lisaks tuleks selleks, et tagada sujuv üleminek määrusega (EÜ) nr 1371/2007 kehtestatud raamistikult käesoleva määrusega ette nähtud raamistikule, järk-järgult kaotada varasemad riiklikud erandid, et tagada vajalik õiguskindlus ja järjepidevus. Liikmesriikidel, kus hetkel kehtivad erandid vastavalt määruse (EÜ) nr 1371/2007 artikli 2 lõikele 4, peaks olema lubatud teha erandeid riigisisestele raudtee reisijateveo teenustele üksnes käesoleva määruse nende

sätete kohaldamisest, mida on vaja oluliselt kohandada, ja igal juhul üksnes piiratud ajaks. Liikmesriikidel tuleks samuti lubada üleminekuperioodil teha erand kohustusest jagada liiklus- ja reisirahvast ettevõtjate vahel üksnes juhul, kui raudteefrastruktuuri-ettevõtjal ei ole tehniliselt võimalik esitada reaalses andmeid ühelegi raudteefrastruktuuri-ettevõtjale, piletimüüjale, reisirahvastajale või jaamaülemale. Tehnilist võimekust tuleks hinnata vähemalt iga kahe aasta järel.

- (10) Liikmesriigid peaksid teavitama komisjoni, kui nad teevad raudtee reisirahvastate teenustele erandeid käesoleva määruse teatavate sätete kohaldamisest. Selle teabe esitamisel peaksid liikmesriigid selgitama selliste erandite tegemise põhjuseid ning kirjeldama meetmeid, mis on võetud või kavandatud käesolevast määrusest tulenevate kohustuste täitmiseks asjaomase erandi kehtivusaja lõppemisel.
- (11) Kui ühe jaama eest vastutab mitu jaamaülemat, peaks liikmesriikidel olema võimalus määrata asutus, kelle ülesandeks on vastutada käesolevas määruses osutatud kohustuste täitmise eest.
- (12) Ligipääs reaalses reisirahvastate, sealhulgas tariifidele, muudab rongiga reisimise uutele klientidele hõlpsamini kättesaadavaks ning pakub neile suurema valiku sõiduvõimalusi ja tariife. Raudteefrastruktuuri-ettevõtjad peaksid andma nende teenuseid müüvatele teistele raudteefrastruktuuri-ettevõtjatele, piletimüüjatele ja reisirahvastajatele juurdepääsu sellisele reisirahvastate ning võimaluse teha ja tühistada broneeringuid, et hõlbustada rongiga reisimist. Raudteefrastruktuuri-ettevõtjad peaksid rongide saabumise ja väljumisega seotud andmed reaalses edastama raudteefrastruktuuri-ettevõtjatele ja jaamaülematele ning piletimüüjatele ja reisirahvastajatele, et hõlbustada rongiga reisimist.
- (13) Reisirahvastate andmist käsitlevad üksikasjalikumad nõuded on sätestatud komisjoni määrmuses (EL) nr 454/2011⁽⁴⁾ osutatud koostalitluse tehnilistes kirjeldustes.
- (14) Rongireisijate õiguste tugevdamine peaks tuginema olemasoleval rahvusvahelisel õigusel, mis sisaldub 9. mai 1980. aasta rahvusvahelise raudteefrastruktuuri konventsiooni (COTIF) (nagu seda on muudetud rahvusvahelise raudteefrastruktuuri konventsiooni 3. juuni 1999. aasta muutmisprotokolliga) lisas A – reisijate ja pagasi rahvusvahelise raudteefrastruktuuri lepingu ühtsed eeskirjad (CIV). Siiskionsoovitavlaendakäesolevamäärusekohaldamisalajakaitstamiteainulrahvusvahelisi, vaidkariigisiseseid reisijaid. Liitühines COTIFiga 23. veebruaril 2013.
- (15) Liikmesriigid peaksid keelama diskrimineerimise reisija kodakondsuse või raudteefrastruktuuri-ettevõtja, piletimüüja või reisirahvastajate tegevuskoha alusel liidus. Siiski ei tohiks keelata sotsiaalseid tariife ega ühistranspordi suurema kasutamise soodustamist, tingimusel et kõnealused meetmed on proportsionaalsed ega sõltu asjaomase reisija kodakondsusest. Raudteefrastruktuuri-ettevõtjad, piletimüüjad ja reisirahvastajad võivad kindlaks määrata oma äritavad, sealhulgas eripakkumiste kasutamise ja teatavate müügikanalite edendamise. Võttes arvesse sõidupileteid müüvate veebiplatvormide arengut, peaksid liikmesriigid pöörama erilist tähelepanu diskrimineerimise ärahoidmisele veebiplatvormide kasutamise või piletitest ostmise käigus. Samuti peaks reisija kaitstuse tase olema sama olenemata sellest, kuidas teavat liiki pilet on ostetud.
- (16) Jalgrattasõidu suurenev populaarsus kogu liidus mõjutab üldist liikuvust ja turismi. Nii rongiliikluse kui ka jalgratta kasutamise kasv transpordiliikide lõikes vähendab transpordi keskkonnamõju. Seetõttu peaksid raudteefrastruktuuri-ettevõtjad võimalikult palju hõlbustama jalgrattasõidu ja rongireiside kombineerimist. Eelkõige peaksid nad uue veeremise soetamisel või olemasoleva veeremise põhjalikul uuendamisel tagama piisava arvu jalgrattakohti, välja arvatud restoranvagunite, magamisvagunite ja kupeevagunite soetamisel või uuendamisel. Selleks et vältida negatiivset mõju olemasoleva veeremise ohutustasemele, tuleks nimetatud kohustust kohaldada üksnes juhul, kui tegemist on olulise ümberehitamisega, mille puhul on vaja uut veeremise turule laskmise luba.

⁽⁴⁾ Komisjoni 5. mai 2011. aasta määrus (EL) nr 454/2011 üleeuroopalise raudteefrastruktuuri allsüsteemi „reisijateveeteenuste telemaatilised rakendused“ koostalitluse tehnilise kirjelduse kohta (ELT L 123, 12.5.2011, lk 11).

- (17) Rongikoosseisu jaoks tuleks kindlaks määrata piisav arv jalgrattakohti, võttes arvesse rongikoosseisu suurust, teenuse liiki ja nõudlust jalgrataste transpordi järele. Raudteeveo-ettevõtjatel peaks olema võimalik koostada kavasid, milles määratakse pärast üldsusega konsulteerimist kindlaks jalgrattakohtade konkreetne arv nende rongides. Kui raudteeveo-ettevõtjad ei soovi selliseid kavasid koostada, tuleks kohaldada kohustuslikku jalgrattakohtade arvu. Nimetatud kohustuslik arv peaks olema ka raudteeveo-ettevõtjatele juhiseks oma plaanide koostamisel. Kohustuslikust väiksemat arvu tuleks pidada piisavaks üksnes juhul, kui seda õigustavad erilised asjaolud, nagu raudteeteenuste osutamine talveajal, kus jalgrataste transpordi järele ilmselgelt nõudlus kas puudub või see on väike. Mõnes liikmesriigis on nõudlus jalgrataste transpordi järele eriti suur teatavat liiki teenuste puhul. Seetõttu peaks liikmesriikidel olema võimalus määrata teatavat liiki teenuste jaoks kindlaks minimaalne piisav jalgrattakohtade arv. Nimetatud arv peaks olema ülimuslik raudteeveo-ettevõtjate mis tahes kavades nimetatud arvude suhtes. See ei tohiks takistada raudteeveo-ettevõtjate vaba liikumist liidu piires. Reisijatele tuleks jalgrattakohtadest teada anda.
- (18) Jalgrataste veoga seotud õigusi ja kohustusi tuleks kohaldada jalgrataste suhtes, mis on enne ja pärast rongireisi sõiduvalmid. Jalgrataste vedu pakendatult ja kotis, kui see on asjakohane, on hõlmatud käesoleva määruse sätetega, milles käsitletakse pagasit.
- (19) Reisijate õiguste hulka kuulub õigus saada teavet teenuse kohta nii enne reisi kui ka reisi ajal. Raudteeveo-ettevõtjad, piletimüüjad ja reisikorraldajad peaksid enne reisi andma üldist teavet raudteeveoteenuse kohta. See teave tuleks esitada puuetega inimeste või piiratud liikumisvõimega isikute jaoks ligipääsetavas vormis. Raudteeveo-ettevõtjad ning võimaluse korral piletimüüjad ja reisikorraldajad peaksid reisijale andma reisi ajal käesoleva määrusega nõutavat lisateavet. Samuti peaks sellist teavet reisijatele andma jaamaülem, kui tal seda on.
- (20) Piletimüüjate suurus erineb oluliselt mikroettevõtjatest suurettevõtjateni ning mõned piletimüüjad pakuvad oma teenuseid kas üksnes väljaspool interneti või üksnes internetis. Seega peaks reisijate teavitamise kohustus olema proportsionaalne piletimüüjate erineva suuruse ning sellest tuleneva erineva suutlikkusega.
- (21) Käesolev määrus ei tohiks takistada raudteeveo-ettevõtjaid, reisikorraldajaid või piletimüüjaid pakkumast reisijatele soodsamaid tingimusi kui on käesolevas määruses kehtestatud. Käesolev määrus ei tohiks siiski viia selleni, et raudteeveo-ettevõtja on kohustatud lähtuma reisikorraldaja või piletimüüja pakutavatest soodsamatest lepingutingimustest, välja arvatud juhul, kui see on ette nähtud raudteeveo-ettevõtja ja reisikorraldaja või piletimüüja vahelises kokkuleppes.
- (22) Otsepiletid annavad reisijatele võimaluse reisida katkestusteta ning seetõttu tuleks teha kõik mõistlikud jõupingutused, et pakkuda niisuguseid pileteid pikamaa-, linna- ja linnalähiliinide ning piirkondlike raudtee reisijateveo teenuste puhul olenemata sellest, kas need on rahvusvahelised või riigisisised, sealhulgas raudtee reisijateveo teenuste puhul, mille suhtes kohaldatakse käesoleva määruse alusel erandeid. Hüvitatava hilinemise koguaja arvutamisel peaks olema võimalik välistada hilinemised, mis toimusid käesoleva määruse kohaldamisalast välja jäävates reisi osades.
- (23) Sama raudteeveo-ettevõtja osutatavate teenuste puhul tuleks hõlbustada rongireisijate üleminekut ühelt teenuselt teisele, muutes otsepiletite pakkumise kohustuslikuks, kuna selleks ei ole vaja sõlmida raudteeveo-ettevõtjate vahelisi ärilepinguid. Otsepiletite pakkumise nõuet tuleks kohaldada ka teenuste suhtes, mida osutavad kas samale omanikule kuuluvad raudteeveo-ettevõtjad või reisi osaks oleva raudteeveoteenusega seotud raudteeveo-ettevõtja täisomanduses olevad tütarettevõtjad. Raudteeveo-ettevõtjal peaks olema võimalus näidata otsepiletil iga sellise raudteeveoteenuse, muu hulgas piirkondlikud teenused, väljumisaeg, mille puhul otsepilet kehtib.

- (24) Reisijaid tuleks selgelt teavitada sellest, kas raudteeveo-ettevõtja poolt ühe äritehingu raames müüdüd pileтите puhul on tegemist otsepiletiga. Kui reisijaid ei ole selgelt teavitatud, peaks raudteeveo-ettevõtja vastutama selliselt nagu oleks tegemist otsepiletiga.
- (25) Edendada tuleks otsepiletite pakkumist. Õige teabe andmine raudteeteenuse kohta on samuti tähtis juhul, kui reisijad ostavad pileteid piletimüüjalt või reisikorraldajalt. Kui piletimüüjad või reisikorraldajad müüvad ühe reisi jaoks mitu eraldi piletit, peaksid nad reisijat selgelt teavitama, et need piletid ei paku samal tasemel kaitset kui otsepiletid ning et teenust osutav raudteeveo-ettevõtja või teenust osutavad raudteeveo-ettevõtjad ei ole neid pileteid väljastanud otsepiletina. Kui piletimüüjad või reisikorraldajad seda nõuet ei täida, ei peaks nende vastutus olema piiratud pileтите hüvitamisega.
- (26) Otsepiletite pakkumisel on oluline, et raudteeveo-ettevõtjad võtaksid esialgset broneeringut tehes arvesse realistlikke ja kohaldatavaid minimaalseid ümberistumisaegu ning kõiki asjakohaseid tegureid, nagu asjaomaste jaamade ja perroonide suurus ja asukoht.
- (27) Arvestades Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni puuetega inimeste õiguste konventsiooni ning selleks, et anda puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele teiste kodanikega samaväärne võimalus rongiga reisida, tuleks kehtestada nende mittediskrimineerimise ja sõidu ajal abistamise reeglid. Puuetega inimestel ja piiratud liikumisvõimega isikutel on kõigi teiste kodanikega võrdsed õigused vabale liikumisele ja mittediskrimineerimisele. Sealhulgas tuleks eriliselt tähelepanu pöörata puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute teavitamisele seoses raudteeveoteenustele ligipääsuga, veeremile ligipääsu tingimustega ja rongis olevate võimalustega. Meelelise kahjustusega reisijatele hilinemiste kohta parima teabe andmiseks tuleks asjakohasel juhul kasutada visuaal- ja helisüsteeme. Puuetega inimestel peaks olema võimalus osta rongis pileteid ilma lisatasuta, juhul kui puudub ligipääsetav vahend pileti ostmiseks enne rongi sisenemist. Seda õigust peaks olema siiski võimalik piirata turvalisuse või kohustusliku broneeringuga seotud asjaoludel. Personal peaks läbima vastava koolituse, et nad suudaksid täita puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute vajadusi, eelkõige neile abi osutades. Võrdsete reisitingimuste tagamiseks tuleks sellistele isikutele osutada abi jaamades ja rongides või, juhul kui rongis ega jaamas ei ole koolitatud vagunisatjaid, tuleks teha kõik mõistlikud jõupingutused, et võimaldada ligipääs rongiga reisimiseks.
- (28) Raudteeveo-ettevõtjad ja jaamaülemad peaksid tegema puuetega inimesi esindavate organisatsioonidega aktiivselt koostööd, et parandada transporditeenustele ligipääsu kvaliteeti.
- (29) Selleks, et hõlbustada puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute ligipääsu raudtee reisijateveo teenustele, peaks liikmesriikidel olema võimalus nõuda, et raudteeveo-ettevõtjad ja jaamaülemad looksid teabe ja abi koordineerimiseks ühtsed riiklikud kontaktpunktid.
- (30) Puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele abi osutamise tagamiseks on praktilistel põhjustel vaja raudteeveo-ettevõtjat, jaamaülemat, piletimüüjat või reisikorraldajat abivajadusest eelnevalt teavitada. Kuigi käesoleva määrusega kehtestatakse sellistele eelteatistele ühtne maksimaalne ajavahemik, on puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute liikuvuse parandamiseks kasulik lühemat ajavahemikku võimaldav vabatahtlik kord. Selleks et tagada teabe võimalikult laialdane jagamine selliste lühendatud ajavahemike kohta, on oluline, et komisjon lisaks oma aruandesse käesoleva määruse rakendamise ja tulemuste kohta teabe lühendatud eelteatamise korra väljatöötamise ja asjaomase teabe levitamise kohta.

- (31) Raudteeveo-ettevõtjad ja jaamaülemad peaksid võtma arvesse puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute vajadusi, järgides Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2019/882⁽⁵⁾ ja komisjoni määrust (EL) nr 1300/2014⁽⁶⁾. Kui käesolevas määruses viidatakse direktiivi (EL) 2019/882 sätetele, kohaldavad liikmesriigid neid sätteid alates 28. juunist 2025 ja kooskõlas kõnealuse direktiivi artiklis 32 sätestatud üleminekumeetmetega. Raudtee reisijateveo teenuste puhul on nende sätete kohaldamisala sätestatud kõnealuse direktiivi artikli 2 lõike 2 punktis c.
- (32) Teatavaid loomi koolitatakse selleks, et võimaldada puuetega inimestel iseseisvalt liikuda. Selliseks liikumiseks on oluline, et neid loomi saaks rongi kaasa võtta. Käesoleva määrusega kehtestatakse abikoerte suhtes ühtsed õigused ja kohustused. Liikmesriikidel peaks siiski olema võimalus katsetada teisi liikumisabiloomi ja lubada neil oma riigisisestel raudteevõrkudel rongis viibida. On oluline, et komisjon seiraks arengut selles valdkonnas, pidades silmas edasist tööd liikumisabiloomade teemaga.
- (33) On soovitatav, et käesoleva määrusega loodaks süsteem hilinemise korral reisijatele hüvitise maksmiseks, sealhulgas sellistel juhtudel, kus hilinemise põhjuseks on teenuse tühistamine või ühendusreisist mahajäämine. Raudtee reisijateveo teenuse hilinemise korral peaksid raudteeveo-ettevõtjad pakkuma reisijatele hüvitist, mille aluseks on teatav protsendimäär piletihinnast.
- (34) Raudteeveo-ettevõtjatel peaks olema kohustus ennast kindlustada või hankida piisav garantii seoses oma vastutusega rongireisijate ees õnnetusjuhtumi korral.
- (35) Suuremad õigused hüvitisele ja abile hilinemise, ühendusreisist mahajäämise või teenuse tühistamise korral peaksid veelgi stimuleerima raudtee-reisijateveo turgu, millest võidavad reisijad.
- (36) Hilinemise korral tuleks reisijatele pakkuda reisi jätkamise või marsruudi muutmise võimalusi võrdväärsetel transportitingimustel. Sellises olukorras tuleks arvesse võtta puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute vajadusi.
- (37) Raudteeveo-ettevõtja ei peaks siiski olema kohustatud hüvitist maksma, kui ta suudab tõendada, et hilinemise põhjustasid sellised erakorralised asjaolud nagu äärmuslikud ilmastikuolud või suured loodusõnnetused, mis seavad ohtu teenuse ohutu osutamise. Selline sündmus peaks vastama erakordse looduskatastroofi tunnustele ning erinema tavapärastest aastaajale omastest ilmastikutingimustest, näiteks sügistormidest või loodete või lume sulamise põhjustatud regulaarsetest üleujutustest linnades. Lisaks ei peaks raudteeveo-ettevõtja olema kohustatud hüvitist maksma, kui ta suudab tõendada, et hilinemise põhjustas ulatuslik rahvatervise kriis nagu pandeemia.

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (ELT L 151, 7.6.2019, lk 70).

⁽⁶⁾ Komisjoni 18. novembri 2014. aasta määrus (EL) nr 1300/2014, milles käsitletakse koostalitluse tehnilist kirjeldust seoses puuetega ja piiratud liikumisvõimega inimestele juurdepääsuvõimaluste tagamisega Euroopa Liidu raudteesüsteemis (ELT L 356, 12.12.2014, lk 110).

Kui hilinemise on põhjustanud reisija või teatavate kolmandate isikute poolne tegevus, ei peaks raudteeveo-ettevõtja olema kohustatud hilinemise eest hüvitist maksma. Raudteeveo-ettevõtjad peaksid tõendama, et neil ei olnud võimalik kõnealust hilinemist ette näha ega ära hoida isegi siis, kui oleks võetud kõik mõistlikud meetmed, sealhulgas veeremi asjakohane ennetav hooldamine. Raudteeveo-ettevõtja töötajate streigid ning teiste sama raudteetaristut kasutavate raudteeveo-ettevõtjate, raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja või jaamaülemate tegevus või tegevusetus ei peaks vabastama hilinemisega seotud vastutusest. Asjaolud, mille korral raudteeveo-ettevõtjad ei ole kohustatud hüvitist maksma, peaksid olema objektiivselt põhjendatud. Kui raudteeveo-ettevõtjale on kättesaadav raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja, avaliku sektori asutuse või raudteeveo-ettevõtjatest sõltumatu organi teatis või dokument, milles on märgitud asjaolud, millele tuginedes saab raudtee-ettevõtja väita, et ta on ta hüvitise maksmise kohustusest vabastatud, peaks ta juhtima sellisele teatele või dokumendile reisijate ja asjakohasel juhul asjaomaste asutuste tähelepanu.

- (38) Raudteeveo-ettevõtjaid tuleks kutsuda üles lihtsustama reisijate jaoks kehtivat hüvitise või tagasimakse taotlemise korda. Eelkõige peaks liikmesriikidel olema võimalus nõuda, et raudteeveo-ettevõtjad võtaksid taotlusi vastu kindlate sidevahendite, näiteks veebisaitide või mobiilirakenduste kaudu, tingimusel et sellised nõuded ei ole diskrimineerivad.
- (39) Et hõlbustada reisijatel käesoleva määruse kohase hüvitise või tagasimakse taotlemist, tuleks kehtestada selliste taotluste jaoks kogu liidus kehtivad vormid. Reisijatel peaks olema võimalus esitada taotlus sellist vormi kasutades.
- (40) Raudteeveo-ettevõtjad peaksid koostöös raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjate ja jaamaülematega koostama hädaolukorra lahendamise plaanid, et minimeerida suurte häirete mõju, andes sõiduvõimaluseta jäänud reisijatele asjakohast teavet ja abi.
- (41) Ühtlasi on soovitatav leevendada õnnetuses kannatanute ja nende ülalpeetavate lühiajalisi rahamuresid vahetult pärast õnnetust.
- (42) Rongireisijate huvides on asjakohaste meetmete võtmine kokkuleppel avalik-õiguslike asutustega, et tagada reisijate turvalisus nii jaamades kui ka rongis.
- (43) Rongireisijad peaksid saama esitada kaebuse igale asjaomasele raudteeveo-ettevõtjale, teatavate jaamade jaamaülematele või, kui see on asjakohane, piletimüüjatele ja reisikorraldajatele, vastavalt nende vastutusosalale seoses käesolevas määruses sätestatud õiguste ja kohustustega. Rongireisijatel peaks olema õigus saada vastus mõistliku aja jooksul.
- (44) Raudteeveo-ettevõtjatel ja jaamaülematel peaks kaebuste tõhusaks menetlemiseks olema õigus luua ühiseid klientideeninduse ja kaebuste menetlemise mehhanisme. Teave kaebuste menetlemise kohta peaks olema avalikult kättesaadav ja kõigile reisijatele kergesti ligipääsetav.
- (45) Käesolev määrus ei peaks mõjutama reisijate õigust esitada riiklikule asutusele kaebus või taotleda õiguskaitset riigisisestest menetluste alusel.
- (46) Raudteeveo-ettevõtjad ja jaamaülemad peaksid raudtee reisijateveoteenuste kvaliteedi standardid kindlaks määrama ning neid haldama ja seirama. Samuti peaksid raudteeveo-ettevõtjad avalikustama teabe oma teenuste kvaliteedi kohta.

- (47) Raudteetranspordis tarbijakaitse kõrge taseme hoidmiseks tuleks liikmesriikidele teha kohustuslikuks riiklike täitevasutuste määramine käesoleva määruse kohaldamise hoolikaks seireks ja jõustamiseks. Kõnealused asutused peaksid olema võimelised võtma mitmesuguseid täitemeetmeid. Reisijatel peaks olema võimalus esitada nendele asutustele kaebusi määruse väidetava rikkumise kohta. Selliste kaebuste rahuldava käsitlemise tagamiseks peaksid kõnealused asutused ka liikmesriikide riiklike täitevasutustega koostööd tegema.
- (48) Liikmesriigile, kellel ei ole raudteesüsteemi ega peatset väljavaadet selle saamiseks, seatakse ebarproportsionaalne ja tarbetu kohustus, kui tema suhtes kohaldataks käesolevas määruses sätestatud täitmiskohustust jaamaülemate ja raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjate suhtes. Sama kehtib raudteeveo-ettevõtjate jõustamiskohustuste kohta seni, kuni liikmesriik ei ole andnud tegevusluba ühelegi raudteeveo-ettevõtjale. Seetõttu tuleks sellised liikmesriigid kõnealusest kohustusest vabastada.
- (49) Isikuandmete töötlemine peaks toimuma vastavalt liidu õigusaktidele, mis käsitlevad isikuandmete kaitset, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2016/679 ⁽⁷⁾.
- (50) Liikmesriigid peaksid kehtestama karistused käesoleva määruse rikkumise eest ja tagama nende karistuste rakendamise. Karistused, mille hulka võib kuuluda ka asjaomasele isikule hüvitise maksmine, peaksid olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.
- (51) Kuna käesoleva määruse eesmärke, nimelt liidu raudteede arendamist ja rongireisijate õiguste tõhustamist, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada ning seetõttu on neid parem saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (52) Reisijate kaitse kõrge taseme tagamiseks peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et muuta I lisa seoses CIV ühtsete eeskirjadega ning kohandada ettemakse miinimumsuurust reisija surma korral, et võtta arvesse muudatusi ELi üleses tarbijahindade harmoniseeritud indeksis. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes ⁽⁸⁾ sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.
- (53) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisolitused. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011 ⁽⁹⁾.

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

⁽⁸⁾ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

⁽⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

- (54) Käesolevas määruses austatakse põhiõigusi ja järgitakse põhimõtteid, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, eelkõige selle artiklites 21, 26, 38 ja 47, mis käsitlevad vastavalt igasuguse diskrimineerimise keeldu, puuetega inimeste integreerimist ühiskonda, tarbijakaitse kõrge taseme tagamist ning õigust tõhusale õiguskaitsvahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele. Liikmesriikide kohtud peavad käesolevat määrust kohaldama nimetatud õigusi ja põhimõtteid järgides,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimise ja eesmärgid

Selleks et tagada reisijate tõhus kaitse ning soodustada rongiga reisimist, kehtestatakse käesoleva määrusega raudteetranspordi suhtes kohaldatavad reeglid järgneva kohta:

- a) reisijate mittediskrimineerimine seoses transporditingimustega ja piletite pakkumisega;
- b) raudteeveo-ettevõtjate vastutus ning nende kindlustuskohustused reisijate ja nende pagasi suhtes;
- c) reisijate õigused raudteeveoteenuste kasutamisest tingitud õnnetuse korral, mis lõpeb surma, vigastuse või pagasi kaotamisega või kahjustamisega;
- d) reisijate õigused häirete, näiteks tühistamise või hilinemise korral, sealhulgas hüvitise saamise õigus;
- e) reisijatele kättesaadavas vormis antav täpne ja õigeaegne miinimumteave, muu hulgas piletite väljastamise kohta;
- f) puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute mittediskrimineerimine ning abistamine;
- g) teenuse kvaliteedi standardite kindlaksmääramine ja seire ning reisijate turvalisuse riskide ohjamine;
- h) kaebuste menetlemine;
- i) täitmise tagamise üldised reeglid.

Artikkel 2

Kohaldamisala

1. Käesolevat määrust kohaldatakse liidu piires rahvusvahelistele ja riigisisestele raudteereisidele ja -teenustele, mida osutab üks või mitu vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2012/34/EL⁽¹⁰⁾ tegevusloa saanud raudteeveo-ettevõtjat.

2. Liikmesriigid võivad teha erandi käesoleva määruse kohaldamisest teenuste suhtes, mida osutatakse üksnes ajaloolisel või turismi eesmärgil. Seda erandit ei kohaldata artiklite 13 ja 14 suhtes.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. novembri 2012. aasta direktiiv 2012/34/EL, millega luuakse ühtne Euroopa raudteepiirkond (ELT L 343, 14.12.2012, lk 32).

3. Määruse (EÜ) nr 1371/2007 artikli 2 lõigete 4 ja 6 alusel enne 6. juunit 2021 tehtud erandid kehtivad kuni nende erandite aegumise kuupäevani. Määruse (EÜ) nr 1371/2007 artikli 2 lõike 5 alusel enne 6. juunit 2021 tehtud erandid kehtivad kuni 7. juunini 2023.

4. Liikmesriigid võivad enne riigisiseste raudtee reisijateveoteenuste suhtes määruse (EÜ) nr 1371/2007 artikli 2 lõike 4 kohaselt tehtud erandi kehtivusaja lõppu teha selliste riigisiseste raudtee reisijateveoteenuste suhtes erandi käesoleva määruse artiklite 15, 17 ja 19, artikli 20 lõike 2 punktide a ja b ning artikli 30 lõike 2 kohaldamisest veel kuni viieks aastaks.

5. Liikmesriigid võivad kuni 7. juunini 2030 sätestada, et artiklit 10 ei kohaldata, kui raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjal ei ole tehniliselt võimalik edastada reaajas andmeid artikli 10 lõike 1 tähenduses mis tahes raudteeveo-ettevõtjale, pileti-müüjale, reiskorraldajale või jaamaülemale. Liikmesriigid hindavad vähemalt iga kahe aasta järel uuesti, mil määral on selliste andmete edastamine tehniliselt teostatav.

6. Võttes arvesse lõikes 8 sätestatud, võivad liikmesriigid teha erandi käesoleva määruse kohaldamisest järgmiste teenuste suhtes:

- a) linna- ja linnalähiliinide ning piirkondlikud raudtee reisijateveo teenused;
- b) rahvusvahelised raudtee reisijateveo teenused, millest oluline osa, sealhulgas vähemalt üks sõiduplaanijärgne peatus jaamas, toimub väljaspool liitu.

7. Liikmesriigid teavitavad komisjoni lõigete 2, 4, 5 ja 6 kohaselt tehtud eranditest, ning esitavad nimetatud erandite põhjendused.

8. Lõike 6 punkti a kohaselt tehtud erandeid ei kohaldata artiklite 5, 11, 13, 14, 21, 22, 27 ja 28 suhtes.

Kui kõnealused erandid on seotud piirkondlike raudtee reisijateveo teenustega, ei kohaldata neid ka seoses artiklitega 6, 12 või artikli 18 lõikega 3 ja V peatükiga.

Olenemata käesoleva lõike teisest lõigust võib piirkondlike raudtee-reisijateveoteenustega seotud erandeid artikli 12 lõike 1 ja artikli 18 lõike 3 kohaldamisest kohaldada kõige enam kuni 7. juunini 2028.

Artikkel 3

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „raudteeveo-ettevõtja“ – direktiivi 2012/34/EL artikli 3 punktis 1 määratletud raudteeveo-ettevõtja;
- 2) „raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja“ – direktiivi 2012/34/EL artikli 3 punktis 2 määratletud raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja;
- 3) „jaamaülem“ – liikmesriigis asuv organisatsiooniline üksus, kes vastutab ühe või mitme raudteejaama juhtimise eest ning kes võib olla raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja;

- 4) „reisikorraldaja“ – vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/2302 ⁽¹⁾ artikli 3 punktides 8 ja 9 määratletud korraldaja või vahendaja, välja arvatud raudteeveo-ettevõtja;
- 5) „piletimüüja“ – raudteeveoteenuste vahendaja, kes vahendaja ja ühe või mitme raudteeveo-ettevõtja vahelise lepingu või muu kokkuleppe alusel müüb pileteid, sealhulgas otsepileteid;
- 6) „veoleping“ – raudteeveo-ettevõtja ja reisija vaheline tasulist või tasuta raudteevedu käsitlev leping ühe või mitme veoteenuse osutamiseks;
- 7) „pilet“ – kehtiv tõend veolepingu sõlmimise kohta, olenemata selle vormist;
- 8) „broneering“ – reisimisõigust andev dokument või elektrooniline luba, kui isiklik veokokkulepe on eelnevalt kinnitatud;
- 9) „otsepilet“ – direktiivi 2012/34/EL artikli 3 punktis 35 määratletud otsepilet;
- 10) „teenus“ – raudtee reisijateveo teenus, mida osutatakse raudteejaamade vahel vastavalt sõiduplaanile, sealhulgas ka marsruudi muutmise eesmärgil pakutavad veoteenused;
- 11) „reis“ – reisija vedamine lähtejaamast sihtjaama;
- 12) „riigisisene raudtee reisijateveo teenus“ – raudtee reisijateveo teenus, mille puhul rong ei ületa liikmesriigi piiri;
- 13) „linna- ja linnalähiliinide raudtee reisijateveo teenus“ – direktiivi 2012/34/EL artikli 3 punktis 6 määratletud raudtee reisijateveo teenus;
- 14) „piirkondlik raudtee reisijateveo teenus“ – direktiivi 2012/34/EL artikli 3 punktis 7 määratletud raudtee reisijateveo teenus;
- 15) „pikamaa raudtee reisijateveo teenus“ – raudtee reisijateveo teenus, mis ei ole linna- ja linnalähiliinide ega piirkondlik raudtee reisijateveo teenus;
- 16) „rahvusvaheline raudtee reisijateveo teenus“ – raudtee reisijateveo teenus, mille puhul rong ületab vähemalt ühe liikmesriigi piiri ning mille peamine eesmärk on reisijate vedu erinevates liikmesriikides või liikmesriigis ja kolmandas riigis asuvate jaamade vahel;
- 17) „hiline mine“ – ajaline erinevus selle kellaaja vahel, millal reisija pidi avaldatud sõiduplaani kohaselt lõplikku sihtjaama saabuma, ning tema tegeliku või oodatava saabumisaja vahel;
- 18) „saabumine“ – hetk, mil perrooni ääres peatunud rongi ukсед avatakse ja reisijatel lubatakse väljuda;

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/2302, mis käsitleb pakettreise ja seotud reisikorralduste teenuseid ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 90/314/EMÜ (ELT L 326, 11.12.2015, lk 1).

- 19) „reisikaart“ või „perioodipilet“ – piiramata reise arvuga pilet, mis võimaldab selle volitatud omanikul rongiga reisida kindla ajavahemiku jooksul kindlal marsruudil või kindlatel liinidel;
- 20) „ühendusreisist mahajäämine“ – olukord, kus reisijal jääb otsepiletiga müüdud rongireisi vältel kasutamata üks või mitu teenust seetõttu, et üks või mitu eelnevat teenust on hilinenud või tühistatud, või seetõttu, et teenus väljus enne sõiduplaanis märgitud aega;
- 21) „puuetega inimesed“ ja „piiratud liikumisvõimega isikud“ – isikud, kellel on püsiv või ajutine füüsiline, vaimne, intellekti- või meelepuue, mis koostoimes eri takistustega võib neil takistada transpordivahendi täielikku ja tulemuslikku kasutamist teiste reisijatega võrdsetel alustel, või kelle liikumisvõime transpordivahendi kasutamisel on vanuse tõttu piiratud;
- 22) „jaam“ – koht raudteel, kus raudtee reisijateveo teenus võib alata, peatuda või lõppeda.

II PEATÜKK

VEOLEPING, TEAVE JA PILETID

Artikkel 4

Veoleping

Võttes arvesse käesolevas peatükis sätestatud, reguleeritakse veolepingu sõlmimist ja täitmist, teabe andmist ja piletite väljastamist I lisa II ja III jaotise sätetega.

Artikkel 5

Mittediskrimineerivad lepingutingimused ja tariifid

Ilma et see piiraks sotsiaalsete tariifide kohaldamist, pakuvad raudteeveo-ettevõtjad, piletimüüjad või reisikorraldajad üldsusele lepingutingimusi ja tariife, ilma et selle kaudu otseselt või kaudselt diskrimineeritaks reisijat kodakondsuse alusel või raudteeveo-ettevõtja, piletimüüja või reisikorraldaja tegevuskoha alusel liidus.

Käesoleva artikli esimest lõiku kohaldatakse raudteeveo-ettevõtjate ja piletimüüjate suhtes ka siis, kui nad võtavad reisijatelt vastu broneeringuid vastavalt artiklile 11.

Artikkel 6

Jalgrattad

1. Reisijatel võimaldatakse lõikes 3 sätestatud piirangutega ning asjakohasel juhul mõistliku tasu eest võtta rongi kaasa jalgrattaid.

Rongides, kus nõutakse broneeringut, peab olema võimalik teha broneering jalgratta veoks.

Kui reisija on teinud jalgratta jaoks broneeringu ning selle jalgratta veost keeldutakse ilma seda nõuetekohaselt põhjendamata, on reisijal õigus marsruudi muutmisele või tagasimaksele vastavalt artiklile 18, hüvitisele vastavalt artiklile 19 ja abile vastavalt artikli 20 lõikele 2.

2. Kui jalgrataste jaoks on rongis kindlaksmääratud kohad, peavad reisijad paigutama oma jalgrattad nendele kohtadele. Kui selliseid kohti määratud ei ole, on jalgrattad reisijate järelevalve all ning reisijad teevad mõistlikes piirides kõik endast sõltuva, et tagada, et nende jalgrattad ei häiri ega kahjusta teisi reisijaid, liikumisvahendeid, pagasit ega rongi käitamist.

3. Raudteeveo-ettevõtjad võivad reisijate õigust võtta rongi kaasa jalgratas piirata ohutuse või käitamisega seotud põhjustel, eelkõige tipp tundidel kohaldatavate mahupiirangute tõttu või kui veerem seda ei võimalda. Samuti võivad raudteeveo-ettevõtjad piirata jalgrataste vedu jalgrataste kaalust ja mõõtmetest lähtuvalt. Nad avaldavad oma ametlikel veebisaitidel jalgrataste veo tingimused, sealhulgas ajakohastatud teabe jalgrattakohtade mahutavuse kohta, kasutades selleks määruses (EL) nr 454/2011 osutatud telemaatilisi rakendusi.

4. Raudtee-ettevõtjad tagavad uue veeremi hankemenetluse algatamisel või olemasoleva veeremi põhjalikul uuendamisel, mille tulemusel on vaja uut veeremi turule laskmise luba vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/797⁽¹²⁾ artikli 21 lõikele 12, et rongikoosseis, milles seda veeremit kasutatakse, on varustatud piisava arvu jalgrattakohtadega. Käesolevat lõiku ei kohaldata restoranvagunite, magamisvagunite ega kupeevagunite suhtes.

Raudteeveo-ettevõtjad määravad kindlaks jalgrattakohtade piisava arvu, võttes arvesse rongikoosseisu suurust, teenuse liiki ja nõudlust jalgrataste veo järele. Jalgrattakohtade piisav arv määratakse kindlaks lõikes 4 osutatud kavades. Kui selliseid kavasid ei ole või kavades ei ole sellist arvu kindlaks määratud, peab igas rongikoosseisus olema vähemalt neli jalgrattakohta.

Liikmesriigid võivad teatavat liiki teenuste puhul kehtestada minimaalseks piisavaks arvuks neljast suurema arvu, mida sellisel juhul kohaldatakse teise lõigu kohaselt kindlaksmääratud arvu asemel.

5. Raudteeveo-ettevõtjad võivad koostada ja ajakohastada kavasid selle kohta, kuidas suurendada ja parandada jalgrataste vedu, ning muid lahendusi soodustamiseks raudtee ja jalgrataste kombineeritud kasutamist.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1370/2007⁽¹³⁾ artikli 2 punktis b määratletud pädevad asutused võivad koostada sellised kavad avaliku teenindamise lepingu alusel osutatavate teenuste jaoks. Liikmesriigid võivad nõuda, et selliseid kavasid koostaksid nimetatud pädevad asutused või liikmesriikide territooriumil tegutsevad raudteeveo-ettevõtjad.

6. Lõikes 5 osutatud kavad koostatakse pärast üldsuse ja asjaomaste esindusorganisatsioonidega konsulteerimist. Need kavad avaldatakse kas raudteeveo-ettevõtja või asjakohasel juhul pädeva asutuse veebisaidil.

⁽¹²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/797 Euroopa Liidu raudteesüsteemi koostalitluse kohta (ELT L 138, 26.5.2016, lk 44).

⁽¹³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2007. aasta määrus (EÜ) nr 1370/2007, mis käsitleb avaliku reisijateveoteenuse osutamist raudteel ja maanteel ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 1191/69 ja (EMÜ) nr 1107/70 (ELT L 315, 3.12.2007, lk 1).

*Artikkel 7***Kohustuste välistamise ja piirangute kehtestamise keeld**

1. Käesoleva määruse alusel reisijate ees võetud kohustusi ei või piirata ega neid välistada, eelkõige veolepingusse märgitava erandi või piirava klausliga. Lepingutingimused, millega käesolevast määrusest tulenevaid õigusi kas otse või kaudselt välistatakse, neist erandeid kehtestatakse või neid piiratakse, ei ole reisija jaoks siduvad.
2. Raudteeveo-ettevõtja, reisikorraldaja või piletimüüja võib pakkuda reisijatele käesolevas määruses kehtestatud soodsamaid lepingutingimusi.

*Artikkel 8***Teavitamiskohustus seoses veoteenuste lõpetamisega**

Raudteeveo-ettevõtjad või kui see on kohane, raudteel avaliku teenindamise lepingu eest vastutavad pädevad asutused avalikustavad oma otsused veoteenuste alalise või ajutise lõpetamise kohta asjakohaste kanalite kaudu, sealhulgas ligipääsetaval kujul vastavalt direktiivis (EL) 2019/882 ning määrustes (EL) nr 454/2011 ja (EL) nr 1300/2014 sätestatule, enne nende otsuste rakendamist.

*Artikkel 9***Reisiteave**

1. Raudteeveo-ettevõtjad, reisikorraldajad ning ühe või mitme raudteeveo-ettevõtja nimel veolepinguid pakuvad piletimüüjad peavad andma nõudmise korral reisijale vähemalt II lisa I osas osutatud teavet seoses reisidega, mille jaoks asjaomane raudteeveo-ettevõtja veolepingut pakub.
2. Raudteeveo-ettevõtjad ning võimaluse korral piletimüüjad ja reisikorraldajad annavad reisijale reisi ajal vähemalt käesoleva määruse II lisa II osas esitatud lisateavet. Samuti peab sellist teavet reisijatele andma jaamaülem, kui tal seda on.
3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud teave antakse kõige asjakohasemas vormis, tuginedes võimaluse korral reaajas reisiteabele, sealhulgas asjakohast kommunikatsioonitehnoloogiat kasutades. Erilist tähelepanu pööratakse nimetatud teabe ligipääsetavuse tagamisele vastavalt direktiivi (EL) 2019/882 ning määruste (EL) nr 454/2011 ja (EL) nr 1300/2014 sätetele.

*Artikkel 10***Ligipääs liiklus- ja reisiteabele**

1. Raudteefrastruktuuri-ettevõtjad edastavad rongide saabumise ja väljumise kohta reaajas andmeid raudteeveo-ettevõtjatele, piletimüüjatele, reisikorraldajatele ja jaamaülematele.
2. Raudtee-ettevõtjad võimaldavad nende teenuseid müüvatele teistele raudteeveo-ettevõtjatele, piletimüüjatele ja reisikorraldajatele ligipääsu II lisa I ja II osas esitatud minimaalsele reisiteabele ning II lisa III osas osutatud broneerimissüsteemidega seotud toimingutele.

3. Teavet edastatakse ja ligipääs antakse mittediskrimineerival viisil ja põhjendamatu viivitusega. Ühekordsest taotlusest piisab, et saada teabele pidev ligipääs. Raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja ja raudteeveo-ettevõtja, kes on kohustatud tegema teabe kättesaadavaks vastavalt lõigetele 1 ja 2, võib taotleda lepingu või muu kokkuleppe sõlmimist, mille alusel edastatakse teavet või antakse ligipääs.

Teabe kasutamise lepingu või kokkuleppe tingimused ei tohi põhjendamatult piirata teabe taaskasutamise võimalusi ja neid ei tohi kasutada konkurentsi piiramiseks.

Raudteeveo-ettevõtjad võivad teistelt raudteeveo-ettevõtjalt, reisikorraldajalt, ja piletimüüjalt nõuda õiglast, mõistlikku ja proportsionaalset rahalist hüvitist ligipääsu võimaldamisega seotud kulude eest, ning raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjad võivad nõuda hüvitist vastavalt kohaldatavatele normidele.

4. Teavet edastatakse ja ligipääs antakse asjakohaste tehniliste vahendite, näiteks rakendusliidete abil.

5. Kui lõikega 1 või 2 hõlmatud teave esitatakse kooskõlas muude liidu õigusaktidega, eelkõige komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2017/1926 ⁽¹⁴⁾, loetakse käesoleva artikli kohased vastavad kohustused täidetuks.

Artikkel 11

Piletite ja broneeringute kättesaadavus

1. Raudteeveo-ettevõtjad, piletimüüjad ja reisikorraldajad pakuvad pileteid ning võimaluse korral otsepileteid ja broneeringuid.

2. Ilma et see piiraks lõigete 3 ja 4 kohaldamist, müüvad raudteeveo-ettevõtjad kas otse või piletimüüjate või reisikorraldajate vahendusel reisijatele pileteid vähemalt ühe järgmise müügikanali kaudu:

- a) piletikassa, muu müügipunkt või piletiautomaat;
- b) telefon, internet või muu laialdaselt kättesaadav infotehnoloogivahend;
- c) müük rongis.

Määruse (EÜ) nr 1370/2007 artikli 2 punktis b määratletud pädevad asutused võivad nõuda, et raudteeveo-ettevõtjad pakuksid avaliku teenindamise lepingu alusel osutatavate teenuste pileteid rohkem kui ühe müügikanali kaudu.

3. Kui rongi lähtejaamas ei ole piletikassat ega piletiautomaati, teavitatakse reisijaid jaamas:

- a) võimalusest osta pileteid telefoni teel või internetis või rongis ja ostu sooritamise korraldusest;
- b) lähimast raudteejaamast või kohast, kus on olemas piletikassad ja/või piletiautomaadid.

⁽¹⁴⁾ Komisjoni 31. mai 2017. aasta delegeeritud määrus (EL) 2017/1926, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/40/EL seoses mitmeliigilisi liikumisvõimalusi käsitlevate teabeteenuste osutamisega kogu ELis (ELT L 272, 21.10.2017, lk 1).

4. Kui rongi lähtejaamas ei ole piletikassat, ligipääsetavat piletiautomaati ega muud ligipääsetavat vahendit pileti ostmiseks eelmüügist, lubatakse puuetega inimestel osta pilet rongis ilma selle eest lisatasu maksmata. Raudteeveo-ettevõtjad võivad seda õigust piirata või selle andmisest keelduda, kui see on põhjendatud seoses turvalisuse või kohustusliku sõidubroneeringuga.

Kui rongis ei ole personali, nõustab raudteeveo-ettevõtja puuetega inimesi ning teavitab neid sellest, kas ja kuidas on võimalik piletit osta.

Liikmesriigid võivad anda raudteeveo-ettevõtjatele loa nõuda, et puuetega inimeste staatust tunnustataks vastavalt asjaomase elukohariigi õigusele ja tavale.

Liikmesriigid võivad laiendada esimeses lõigus osutatud õigust kõikidele reisijatele. Kui liikmesriigid kasutavad kõnealust võimalust, teatavad nad sellest komisjonile. Euroopa Raudteeagentuur avaldab oma veebisaidil teabe määruste (EL) nr 454/2011 ja (EL) nr 1300/2014 rakendamise kohta.

Artikkel 12

Otsepiletid

1. Kui pikamaa- või piirkondlikke raudtee reisijateveo teenuseid osutab üksainus raudteeveo-ettevõtja, peab nimetatud ettevõtja nende teenuste jaoks pakkuma otsepiletit. Muude raudtee reisijateveo teenuste puhul teevad raudteeveo-ettevõtjad mõistlikes piirides kõik endast sõltuva, et pakkuda otsepileteid, ning teevad sel eesmärgil omavahel koostööd.

Esimese lõigu kohaldamisel hõlmab mõiste „üksainus raudteeveo-ettevõtja“ ka kõiki raudteeveo-ettevõtjaid, mis kuuluvad täielikult samale omanikule või on ühe asjaomase raudteeveo-ettevõtja täisomanduses olevad tütarettevõtjad.

2. Reaside puhul, mis hõlmavad üht või mitut ühendusreisi, teavitatakse reisijat enne pileti või piletite ostmist sellest, kas seda piletit või neid pileteid käsitatakse otsepiletina.

3. Reaside puhul, mis hõlmavad üht või mitut ühendusreisi, käsitatakse ühe äritehingu raames raudteeveo-ettevõtjalt ostetud piletit või piletiteid otsepiletina ning vastavalt artiklitele 18, 19 ja 20 vastutab raudteeveo-ettevõtja juhul, kui reisija jääb maha ühest või mitmest ühendusreisist.

4. Kui pilet või piletid on ostetud ühe äritehingu raames ning piletimüüja või reisikorraldaja kombineeris piletid omal algatusel, peab pileti või piletid müünud piletimüüja või reisikorraldaja, juhul kui reisija jääb maha ühest või mitmest ühendusreisist, tagasi maksma selle äritehingu raames pileti või piletite eest tasutud kogusumma ja lisaks maksma hüvitist 75 % väärtuses asjaomasest summast.

Esimeses lõigus osutatud õigus hüvitisele või kompensatsioonile ei piira reisijatele täiendava kahju hüvitamist käsitleva asjaomase liikmesriigi õiguse kohaldamist.

5. Lõigetes 3 ja 4 esitatud kohustusi ei kohaldata juhul, kui piletitele või muudele dokumentidele või elektroonilisele teabekandjale on märgitud reisijal teabe taasesitamist võimaldaval viisil, et nimetatud piletite puhul on tegemist eraldi veolepingutega, ning reisijat teavitati sellest enne pileti ostmist.

6. Käesolevas artiklis osutatud teabe reisijale esitamise tõendamise kohustus on pileti või piletid müünud raudteeveo-ettevõtjal, reisikorraldajal või piletimüüjal.

7. Piletimüüjad või reisikorraldajad vastutavad reisijate lõike 4 kohaste taotluste ja võimalike kaebuste menetlemise eest. Lõikes 4 osutatud tagasimaksed tehakse ja hüvitised makstakse välja 30 päeva jooksul pärast taotluse saamist.

III PEATÜKK

RAUDTEEVEO-ETTEVÕTJA VASTUTUS REISIJATE JA NENDE PAGASI EEST

Artikkel 13

Vastutus reisijate ja pagasi eest

Võttes arvesse käesolevas peatükis sätestatud ning piiramata liikmesriigi õigusega reisijatele ette nähtud täiendavat hüvitist, reguleeritakse raudteeveo-ettevõtja vastutust reisijate ja nende pagasi eest I lisa IV jaotise I, III ja IV peatükiga ning VI ja VII jaotisega.

Artikkel 14

Kindlustus ja kohustuste katmine

Raudteeveo-ettevõtjal peab olema oma vastutuse katmiseks küllaldane vastutuskindlustus või turutingimustel hangitud piisav garantii vastavalt direktiivi 2012/34/EL artiklile 22.

Artikkel 15

Ettemaksed

1. Reisija surma või vigastuse korral teeb I lisa artikli 26 lõikes 5 osutatud raudtee-ettevõtja viivitamata ja igal juhul mitte hiljem kui 15 päeva pärast hüvitise saamisele õigust omava füüsilise isiku kindlakstegemist ettemaksed, mis katavad vahetud majanduslikud vajadused võrdeliselt kahju suurusega.

2. Ilma et see piiraks lõike 1 kohaldamist, on surma korral ettemakse suuruseks reisija kohta vähemalt 21 000 eurot.

3. Ettemakse ei tähenda vastutuse tunnistamist ja selle võib käesoleva määruse alusel hiljem makstavatest summadest maha arvata, kuid see ei kuulu tagasimaksmisele, välja arvatud juhul, kui kahju tekitas reisija hooletus või viga või kui ettemakse saanud isikul ei olnud õigust hüvitist saada.

Artikkel 16

Vastutuse vaidlustamine

Isegi kui raudteeveo-ettevõtja vaidlustab oma vastutuse edasitoimetatava reisija kehavigastuse eest, teeb ta kõik mõistlikud jõupingutused reisija abistamiseks kahju hüvitamise nõudmisel kolmandatelt isikutelt.

IV PEATÜKK

HILINEMINE, ÜHENDUSREISIST MAHAJÄÄMINE JA TEENUSE TÜHISTAMINE

Artikkel 17

Vastutus hilinemise, ühendusreisist mahajäämise ja teenuse tühistamise eest

Võttes arvesse käesolevas peatükis sätestatud, reguleeritakse raudteeveo-ettevõtjate vastutust hilinemise, ühendusreisist mahajäämise ja teenuse tühistamise eest I lisa IV jaotise II peatükiga.

Artikkel 18

Hüvitamine ja marsruudi muutmine

1. Juhul kui väljumisel või ühendusreisist mahajäämisel või teenuse tühistamisel võib põhjendatult eeldada, et veolepingus märgitud sihtkohta saabumine hilineb 60 minutit või rohkem, pakub raudteeveo-ettevõtja, kelle osutatav teenus hilines või tühistati, reisijale viivitamatult võimaluse valida üks järgmistest võimalustest ning korraldab vajaliku:

- a) pileti täishinna hüvitamine vastavalt selle eest tasumise tingimustele reisi läbimata osa või osade eest ning läbitud osa või osade eest, juhul kui reis ei täida enam reisija algse reisikava eesmärki, kui see on asjakohane, koos tagasisõiduga algsesse lähtekohta esimesel võimalusel;
- b) sihtkohta jõudmiseks reisi jätkamine või marsruudi muutmine esimesel võimalusel ja võrdväärsetel transporditingimustel;
- c) sihtkohta jõudmiseks reisi jätkamine või marsruudi muutmine võrdväärsetel transporditingimustel reisijale sobival hilisemal kuupäeval.

2. Kui lõike 1 punktide b ja c kohaldamisel teenindab võrreldavat muudetud marsruuti sama raudteeveo-ettevõtja või kui muudetud marsruudi teenindamine tehakse ülesandeks teisele ettevõtjale, ei tohi see reisijale põhjustada lisakulu. See nõue kehtib ka siis, kui marsruudi muutmine hõlmab vedu kõrgemas teenindusklassis ja muude transpordiliikide kasutamist. Raudteeveo-ettevõtjad teevad mõistlikke jõupingutusi, et vältida täiendavaid ümberistumisi ning tagada, et reis hilineks võimalikult vähe. Reisijaid ei paigutata madalama klassi transpordivahendisse, välja arvatud juhul, kui sellise transpordivahendi kasutamine on ainus marsruudi muutmise võimalus.

3. Ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, võib raudteeveo-ettevõtja lubada reisijal tema sellekohase taotlusel korral sõlmida teiste transporditeenuste osutajatega veolepinguid, mis võimaldavad reisijal jõuda lõppsihtkohta võrreldavatel tingimustel, ning sellisel juhul hüvitab raudtee-ettevõtja reisijale tekkinud kulud.

Kui reisijat ei teavitata olemasolevatest marsruudi muutmise võimalustest 100 minuti jooksul alates hilinenud või tühistatud teenuse kavandatud väljumisajast või ühendusreisist mahajäämisest, on reisijal õigus sõlmida selline leping teiste ettevõtjatega, kes osutavad avalikke reisijateveoteenuseid bussiga või raudteel. Raudteeveo-ettevõtja hüvitab reisijale tekkinud vajalikud, asjakohased ja mõistlikud kulud.

Käesolev lõige ei mõjuta liikmesriikide õigus- ja haldusnorme, mis võimaldavad reisijatele soodsamaid teekonna muutmise tingimusi.

4. Veoteenuse osutajad, kes marsruuti muudavad, tagavad puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele alternatiivset teenust pakkudes võrreldava abi ja ligipääsu. Veoteenuse osutajad, kes marsruuti muudavad, võivad pakkuda puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele nende vajadustele vastavaid alternatiivseid teenuseid, mis erinevad nendest teenustest, mida pakutakse teistele reisijatele.

5. Lõike 1 punktis a ja lõikes 3 osutatud tagasimaksed tehakse 30 päeva jooksul pärast taotluse saamist. Liikmesriigid võivad nõuda, et raudteeveo-ettevõtjad võtavad sellised taotlused vastu kindlate sidevahendite kaudu, tingimusel et sellisel nõudel ei ole diskrimineerivat mõju. Tagasimakse võib teha vautšerite ja/või teiste teenuste pakkumise kaudu, kui nende vautšerite ja/või teenuste tingimused on piisavalt paindlikud (eelkõige seoses kehtivusaja ja sihtkohaga) ja reisija nõustub need vautšerid ja/või teenused vastu võtma. Tagasimakstavast piletihinnast ei või maha arvata tehingukulud, sealhulgas lõive, telefonikõnede maksumust või marke.

6. Komisjon võtab vastu rakendusakti, millega kehtestatakse käesoleva määruse kohaste hüvitamistaotluste ühtne vorm, 7. juuniks 2023. Nimetatud ühtne vorm tuleb kehtestada puuetega inimeste või piiratud liikumisvõimega isikute jaoks ligipääsetavas vormis. Nimetatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 38 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

7. Reisijatel on õigus esitada taotlus, kasutades lõikes 6 osutatud ühtset vormi. Raudteeveo-ettevõtjad ei tohi lükata hüvitamistaotlust tagasi üksnes põhjusel, et reisija ei ole seda vormi kasutanud. Kui taotlus ei ole piisavalt täpne, palub raudteeveo-ettevõtja reisijal taotlust selgitada ja abistab reisijat selle tegemisel.

Artikkel 19

Hüvitis

1. Kaotamata õigust transpordile, on reisijal õigus saada hilinemise korral raudteeveo-ettevõtjalt hüvitist nende hilinemiste eest piletil või otsepiletil märgitud lähte- ja lõppsihtkoha vahel, mida ei ole hüvitatud vastavalt artiklile 18. Hilinemiste eest makstavad miinimumhüvitised on järgmised:

a) 25 % piletihinnast 60–119-minutilise hilinemise korral;

b) 50 % piletihinnast 120-minutilise või pikema hilinemise korral.

2. Lõiget 1 kohaldatakse ka reisikaardi või perioodipiletiga reisijate suhtes. Kui need reisijad kogevad reisikaardi või perioodipileti kehtivuse ajal korduvaid hilinemisi või tühistamisi, siis on neil õigus saada piisavat hüvitist vastavalt raudteeveo-ettevõtja hüvitiste korrale. Selles korras sätestatakse hilinemise kindlaksmääramise ja hüvitise arvutamise kriteeriumid. Kui reisikaardi või perioodipileti kehtivusaja vältel esineb korduvalt alla 60-minutilisi hilinemisi, võidakse hilinemised arvestada kumulatiivselt ja reisijatele võidakse maksta hüvitist vastavalt raudteeveo-ettevõtja hüvitiste korrale.

3. Ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, võetakse hilinemise korral makstava hüvitise arvutamisel arvesse täishind, mille reisija hilinenud teenuse eest tegelikult tasus. Kui veoleping on sõlmitud edasi-tagasi reisi eest, võetakse edasi- või tagasisuunal hilinemise korral makstava hüvitise arvutamisel arvesse hind, mis on reisi selle etapi eest piletile märgitud. Kui puuduvad andmed reisi üksikute etappide hinna kohta, võetakse hüvitise arvutamisel arvesse pool pileti eest tasutud hinnast. Samal viisil täishinnaga võrdeliselt arvutatakse hüvitis hilinenud veoteenuse eest mis tahes muu veolepingu puhul, mis annab reisijale õiguse reisida kahe või enama reisetapina.

4. Hilinemise aja arvutamisel ei võeta arvesse hilinemist, mille kohta raudteeveo-ettevõtja saab tõestada, et see toimus väljaspool liitu.

5. Komisjon võtab vastu rakendusakti, millega kehtestatakse käesoleva määruse kohaste hüvitamisaotluste ühtne vorm, 7. juuniks 2023. Nimetatud ühtne vorm tuleb kehtestada puuetega inimeste või piiratud liikumisvõimega isikute jaoks ligipääsetavas vormis. Nimetatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 38 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

6. Liikmesriigid võivad nõuda, et raudteeveo-ettevõtjad võtavad sellised taotlused vastu kindlate sidevahendite kaudu, tingimusel et sellel nõudmisel ei ole diskrimineerivat mõju. Reisijatel on õigus esitada taotlus, kasutades lõikes 5 osutatud ühtset vormi. Raudteeveo-ettevõtjad ei tohi hüvitise taotlust tagasi lükata üksnes põhjusel, et reisija ei ole seda vormi kasutanud. Kui taotlus ei ole piisavalt täpne, palub raudteeveo-ettevõtja reisijal taotlust selgitada ja abistab reisijat selle tegemisel.

7. Piletihinna hüvitis makstakse ühe kuu jooksul pärast hüvitise taotluse esitamist. Hüvitist võib maksta vautšeritena ja/või teiste teenustena, kui nende tingimused on paindlikud, eelkõige seoses kehtivusaja ja sihtkohaga. Reisija nõudmisel makstakse hüvitis rahas.

8. Piletihinna hüvitisest ei või maha arvata tehingukulusid, sealhulgas lõive, telefonikõnede maksumust või marke. Raudteeveo-ettevõtjad võivad määrata alammäärad, millest madalamaid hüvitussummasid ei maksta. Selline alammäär ei ületa 4 eurot pileti kohta.

9. Reisijal ei ole õigust hüvitisele, kui teda teavitati hilinemisest enne pileti ostmist või kui muu teenuse kasutamisest või marsruudi muutmisest tulenev hilinemine on alla 60 minuti.

10. Raudtee-ettevõtja ei ole kohustatud maksma hüvitist, kui ta suudab tõendada, et hilinemise, ühendusreisist maha jäämise või tühistamise põhjustas otseselt või olemuslikult:

a) raudteetaristu käitamisega mitteseotud asjaolud, näiteks äärmuslikud ilmastikutingimused, suured loodusõnnetused või ulatuslikud rahvatervise kriisid, mida raudteeveo-ettevõtja vaatamata kõigi asjaomases olukorras vajalike abinõude rakendamisele ei olnud võimeline vältima ning mille tagajärgi ei olnud ta võimeline ära hoidma;

b) reisija enda süü või

c) kolmanda isiku tegevus, mida raudteeveo-ettevõtja kõigi asjaomases olukorras vajalike abinõude rakendamisele vaatamata ei suutnud vältida ning mille tagajärgi ta ei saanud ära hoida, näiteks rööbastel viibivad inimesed, kaabli-vargus, erakorraline olukord rongis, õiguskaitsetoimingud, sabotaaž või terrorism.

Esimese lõigu punktis c osutatud erand ei hõlma raudteeveo-ettevõtja töötajate streiki, teise sama raudteetaristut kasutava ettevõtja tegevust või tegevusetust ega raudteefrastruktuuri-ettevõtja ja jaamaülema tegevust või tegevusetust.

Artikkel 20

Abi

1. Saabumise või väljumise hilinemise või teenuse tühistamise korral teavitab raudteeveo-ettevõtja või jaamaülem reisijaid olukorrast ning teenuse või asendusteenuse arvestuslikust väljumis- ja saabumisajast niipea, kui see teave on kättesaadav. Kui piletimüüjad ja reisikorraldajad on sellist teavet saanud, teavitavad nad ka reisijat.

2. Lõikes 1 osutatud hilinemise korral 60 minutit või rohkem või teenuse tühistamise korral pakub raudteeveo-ettevõtja, kelle osutatav teenus hilines või tühistati, reisijatele tasuta järgmist:

a) einet ja jooke ootamisajale vastavas koguses, kui need on rongis või jaamas kättesaadavad või neid on võimalik mõistlikul viisil muretseda, võttes arvesse selliseid kriteeriume nagu tarnija kaugus, kohaletoimetamiseks vajalik aeg ja kulud;

b) hotelli või muud majutust ning transporti raudteejaama ja majutuskoha vahel, kui on vajalik üks või mitu ööbimist või kui on vajalik lisaööbimine, niivõrd kui selle pakkumine on füüsiliselt võimalik. Kui selline ööbimine osutub vajalikuks artikli 19 lõikes 10 osutatud asjaolude tõttu, võib raudteeveo-ettevõtja piirata majutuse kestust maksimaalselt kolmele ööle. Võimaluse korral võetakse arvesse puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute ligipääsunõudeid ning abikoerte vajadusi;

c) kui rong on raudteel blokeeritud, siis transporti rongist raudteejaama, teise võimalikku lähtekohta või veoteenuse sihtkohta, kui see on füüsiliselt võimalik.

3. Kui raudteeveoteenus on katkenud ja seda ei saa enam jätkata või seda ei saa jätkata mõistliku aja jooksul, pakub raudteeraudteeveo-ettevõtja reisijatele võimalikult kiiresti teise veoteenuse ning korraldab vajaliku.

4. Raudteeveo-ettevõtjad teavitavad puudutatud reisijaid, kuidas taotleda tõendit selle kohta, et raudteeveoteenus on hilinenud, põhjistanud ühendusreisist mahajäämise või et teenus on tühistatud. Sellist tõendamist kohaldatakse ka seoses artikli 19 sätetega.

5. Lõigete 1–4 kohaldamisel pöörab asjaomane raudteeveo-ettevõtja erilist tähelepanu puuetega inimeste, piiratud liikumisvõimega isikute, ning samuti neid saatvate isikute ja abikoerte vajadustele.

6. Kui direktiivi 2012/34/EL artikli 13a lõike 3 kohaselt koostatakse hädaolukorra lahendamise plaanid, teevad raudteeveo-ettevõtjad koostööd jaamaülega ja raudteeraudteeveo-ettevõtjaga, et nad oleksid valmis ulatuslike häirete ja suurte hilinemiste esinemise võimaluseks, mille tulemusel jääb jaama märkimisväärne arv edasipääsemisvõimaluseta reisijaid. Sellised hädaolukorra lahendamise plaanid sisaldavad hoiatus- ja infosüsteemidele ligipääsu nõudeid.

V PEATÜKK

PUUETEGA INIMESED JA PIIRATUD LIIKUMISVÕIMEGA ISIKUD

Artikkel 21

Õigus transpordile

1. Raudteeveo-ettevõtjad ja jaamaülemad koostavad või kehtestavad puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute esindusorganisatsioonide ja, kui see on asjakohane, selliste isikute esindajate aktiivsel osalusel, puuetega inimeste, sealhulgas nende isiklike abistajate, kelle staatust tunnustatakse vastavalt liikmesriigi tavadele, ning piiratud liikumisvõimega isikute mittediskrimineerivad transpordile ligipääsunormid. Kõnealustes normides võetakse arvesse määruse (EL) nr 1300/2014 lisa punktis 4.4.3 osutatud kokkuleppeid, eelkõige seoses sellega, kes vastutab puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele abi osutamise eest.

2. Puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute broneeringute ning piletite eest ei võeta lisatasu. Raudteeveo-ettevõtja, piletimüüja või reisikorraldaja ei või keelduda broneeringust või pileti väljastamisest puuetega inimestele või piiratud liikumisvõimega isikutele ega nõuda, et selliseid isikuid saadaks teine isik, välja arvatud juhul, kui see on tingimata vajalik lõikes 1 osutatud ligipääsunormide järgimiseks.

Artikkel 22

Puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute teavitamine

1. Jaamaülem, raudteeveo-ettevõtja, piletimüüja või reisikorraldaja annavad nõudmise korral puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele vastavalt artikli 21 lõikes 1 osutatud ligipääsunormidele teavet, sealhulgas määrustes (EL) nr 454/2011 ja (EL) nr 1300/2014 ning direktiivis (EL) 2019/882 sätestatud ligipääsetavas vormingus, jaama ja jaamaga seotud rajatiste ja raudteeveoteenuste ligipääsetavuse ning veeremile ligipääsu tingimuste kohta ning teavitavad puuetega inimesi ja piiratud liikumisvõimega isikuid rongis olevatest võimalustest.

2. Kui raudteeveo-ettevõtja, piletimüüja või reisikorraldaja kohaldab artikli 21 lõikes 2 sätestatud erandit, teavitab ta nõudmise korral asjaomast puuetega inimest või piiratud liikumisvõimega isikut kirjalikult selle põhjustest viie tööpäeva jooksul pärast broneeringu aktsepteerimist või piletimüügist keeldumist või saatja olemasolu tingimuse kehtestamist. Raudteeveo-ettevõtja, piletimüüja või reisikorraldaja teeb mõistlikke jõupingutusi, et leida asjaomasele isikule alternatiivne transpordilahendus, võttes arvesse tema ligipääsuvajadusi.

3. Raudteeveo-ettevõtjad ja jaamaülemad tagavad, et kergesti kättesaadav teave lähima personaliga jaama ning puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele otseselt ligipääsetava abi kohta, sealhulgas määrustes (EL) nr 454/2011 ja (EL) nr 1300/2014 ning direktiivis (EL) 2019/882 sätestatud ligipääsetavas vormingus teave, oleks personalita jaamas esitatud vastavalt artikli 21 lõikes 1 osutatud ligipääsunormidele.

Artikkel 23

Abi raudteejaamades ja rongis

1. Puuetega inimesi või piiratud liikumisvõimega isikuid abistatakse järgmiselt:

a) isiklik abistaja, kelle staatust tunnustatakse vastavalt liikmesriigi tavale, võib reisida eritariifi alusel ja, kui see on kohaldatav, tasuta, ning istuda võimaluse korral puuetega inimese kõrval;

b) kui raudteeveo-ettevõtja nõuab, et reisijal peab kooskõlas artikli 21 lõikega 2 olema rongis kaasas saatja, on saatval isikul õigus reisida tasuta ning istuda võimaluse korral puuetega inimese või piiratud liikumisvõimega isiku kõrval;

- c) abikoeral on lubatud neid saata kooskõlas asjakohase liikmesriigi õigusega;
 - d) personalita rongide puhul osutavad kooskõlas artikli 21 lõikes 1 osutatud ligipääsunormidega rongi sisenemisel ja rongist väljumisel tasuta abi jaamaülemad või raudteeveo-ettevõtjad, kui jaamas on tööl väljaõppe saanud töötajad;
 - e) väljasõidul personaliga varustatud jaamast, sellest läbisõidul või sinna saabumisel osutab jaamaülem või raudteeveo-ettevõtja tasuta abi nii, et nimetatud isik saaks siseneda rongi, vahetada rongi ühendusreisiks, milleks tal on pilet, või rongist väljuda, eeldusel et jaamas on tööl väljaõppe saanud töötajad. Kui abivajadusest on eelnevalt artikli 24 punkti a kohaselt teatatud, tagab jaamaülem või raudteeveo-ettevõtja, et abi antakse vastavalt taotlusele;
 - f) personalita jaamas pakuvad raudteeveo-ettevõtjad tasuta abi rongis ning rongi sisenemisel ja rongist väljumisel, kui rongis on väljaõppe saanud vagunisaatjad;
 - g) kui väljaõppe saanud personali rongis ja jaamas ei ole, teevad jaamaülemad või raudtee-ettevõtjad kõik mõistlikud pingutused, et võimaldada puuetega inimestele või piiratud liikumisvõimega isikutele ligipääs rongiga reisimisele;
 - h) raudteeveo-ettevõtjad teevad kõik mõistlikud jõupingutused, et pakkuda puuetega inimestele või piiratud liikumisvõimega isikutele ligipääsu samadele rongis pakutavatele teenustele kui pakutakse teistele reisijatele, juhul kui nimetatud isikud ei saa neid teenuseid iseseisvalt ja ohutult kasutada.
2. Artikli 21 lõikes 1 osutatud normidega kehtestatakse käesoleva artikli lõikes 1 osutatud õiguste kasutamise üksik- asjalik kord.

Artikkel 24

Abi andmise tingimused

Raudteeveo-ettevõtjad, jaamaülemad, piletimüüjad ja reisikorraldajad teevad koostööd, et osutada puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele tasuta abi, nagu on sätestatud artiklites 21 ja 23, ja pakkudes ühtset teatamismehhanismi kooskõlas järgmiste punktidega:

- a) abi antakse tingimusel, et reisija või tema esindaja on teatanud raudteeveo-ettevõtjale, jaamaülemale, piletimüüjale või reisikorraldajale, kelle käest pilet osteti, või punktis f osutatud ühtsele kontaktpunktile, kui see on asjakohane, reisija abivajadustest vähemalt 24 tundi enne abi vajamist. Piisab ühest teatest rongireisi kohta. Sellised teated edastatakse kõikidele reisiga seotud raudteeveo-ettevõtjatele ja jaamaülematele.

Sellised teated võetakse vastu lisakuludeta, olenemata kasutatavast sidevahendist.

Kui pilet või perioodipilet kehtib mitme reisi jaoks, piisab ühest teatest, tingimusel et järgnevate reisi aja kohta on antud piisavalt teavet ning et teade edastatakse igal juhul vähemalt 24 tundi enne esmakordset abi vajamist. Reisija või tema esindaja teeb mõistlikes piirides kõik endast sõltuva, et sellise järgneva reisi tühistamisest vähemalt 12 tundi ette teatada.

Liikmesriigid võivad lubada esimeses, teises ja kolmandas lõigus osutatud 24 tunni pikkuse teatamisaja pikendada kuni 36 tunnini, kuid nimetatud teatamisaeg ei või lõppeda pärast 30. juunit 2026. Sellisel juhul teavitavad liikmesriigid komisjoni loa andmisest ja esitavad teatamisaja lühendamiseks võetud või kavandatud meetmete kohta;

- b) raudteeveo-ettevõtjad, jaamaülemad, piletimüüjad ja reisikorraldajad võtavad kõik vajalikud meetmed teadete vastuvõtmiseks. Kui piletimüüjatel ei ole võimalik selliseid teateid menetleda, annavad nad teada muudest ostukohtadest või muudest teate esitamise võimalustest;
- c) kui punkti a kohast teadet ei ole esitatud, teevad raudteeveo-ettevõtja ja jaamaülem kõik mõistlikud pingutused, et anda puuetega inimestele või piiratud liikumisvõimega isikutele reisimist võimaldavat abi;
- d) ilma et see piiraks käesoleva artikli punkti f kohaldamist, määrab jaamaülem või muu volitatud isik kindlaks kohad, kus puuetega inimesed ja piiratud liikumisvõimega isikud saavad anda teada oma saabumisest raudteejaama ja abi paluda. Selliste kohtade määramise ja nende kohta teabe levitamise seotud kohustused kehtestatakse artikli 21 lõikes 1 osutatud ligipääsunormides;
- e) abi osutatakse tingimusel, et puuetega inimesed või piiratud liikumisvõimega isikud ilmuvad kindlaksmääratud kohta sellist abi osutava raudteeveo-ettevõtja või jaamaülema poolt määratud ajaks. Määratud aeg ei ole rohkem kui 60 minutit enne avaldatud väljumisaega või aega, mil kõigil reisijatel palutakse end reisile registreerida. Kui puuetega inimeste või piiratud liikumisvõimega isikute ilmumise aega ei ole määratud, peab isik ilmuma kindlaksmääratud kohta hiljemalt 30 minutit enne avaldatud väljumisaega või enne aega, mil kõigil reisijatel palutakse end reisile registreerida;
- f) liikmesriigid võivad nõuda, et jaamaülemad ja raudteeveo-ettevõtjad teevad oma territooriumil koostööd, et luua ja käitada puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute jaoks mõeldud ühtseid kontaktpunkte. Ühtsete kontaktpunktide käitamise tingimused kehtestatakse artikli 21 lõikes 1 osutatud ligipääsunormidega. Kõnealuste ühtsete kontaktpunktide ülesanne on:
 - i) võtta jaamades vastu abitaotlusi;
 - ii) edastada individuaalsed abitaotlused jaamaülematele ja raudteeveo-ettevõtjatele ning
 - iii) pakkuda teavet ligipääsetavuse kohta.

Artikkel 25

Liikumishandite, abiseadmete ja abikoortega seotud hüvitis

1. Kui raudteeveo-ettevõtjad või jaamaülemad põhjustavad puuetega inimeste või piiratud liikumisvõimega isikute poolt kasutatava liikumishandite, sealhulgas ratastooli või abiseadme kaotamise või kahjustuse või sertifitseeritud abikoera kaotamise või vigastuse, vastutavad nad kõnealuse kaotamise, kahjustuse või vigastuse eest ja maksavad põhjendamatu viivitusega hüvitist. Osutatud hüvitis hõlmab järgmist:

- a) kaotsiläinud või kahjustatud liikumishandite või abiseadme asendamise või parandamise kulud;
- b) kadunud või vigastatud abikoera asendamise või tema vigastuse ravimise kulud;

- c) liikumisvahendi, abiseadme või abikoera ajutise asendamise mõistlikud kulud, kui sellist asendamist ei paku raudteeveo-ettevõtja või jaamaülem kooskõlas lõikega 2.

2. Lõike 1 kohaldamisel teevad raudteeveo-ettevõtjad ja jaamaülemad kiiresti kõik mõistlikud jõupingutused, et pakkuda liikumisvahendite või abiseadmete asendamisel viivitamatult vajalikke ajutiseks kasutamiseks mõeldud vahendeid või seadmeid. Puuetega inimestel või piiratud liikumisvõimega isikutele lubatakse kasutada sellist ajutist asendusvahendit või -seadet seni, kuni lõikes 1 osutatud hüvitis on välja makstud.

Artikkel 26

Personali koolitamine

1. Raudteeveo-ettevõtjad ja jaamaülemad tagavad, et kõik, sealhulgas uued töötajad, kes oma tavapäraste tööülesannete täitmisel osutavad otseselt abi puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele, läbivad puudeid käsitleva koolituse, et nad teaksid, kuidas vastata puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute vajadustele.

Ühtlasi pakuvad nad jaamas või rongides töötavale ja reisijatega otseselt kokku puutuval personalile koolitust ja korrapäraseid täiendkoolitusi, et suurendada teadlikkust puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute vajadustest.

2. Raudteeveo-ettevõtjad ja jaamaülemad võivad lubada lõikes 1 osutatud koolitustel osaleda puuetega töötajatel ning võivad kaaluda puuetega reisijate ja piiratud liikumisvõimega reisijate ja/või neid esindavate organisatsioonide osalemist.

VI PEATÜKK

TURVALISUS, KAEBUSED JA TEENUSE KVALITEET

Artikkel 27

Reisijate turvalisus

Kokkuleppel avalik-õiguslike asutustega võtavad raudteeveo-ettevõtjad, raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjad ja jaamaülemad oma vastutusalas asjakohaseid meetmeid ja kohandavad neid avalik-õiguslike asutuste kehtestatud ohutuse tasemele, et tagada reisijate turvalisus raudteejaamades ja rongides ning ohjata riske. Nad teevad koostööd ja vahetavad teavet heade tavade osas sellise tegevuse ennetamiseks, mis võib turvalisuse taset ohustada.

Artikkel 28

Kaebused

1. Iga raudteeveo-ettevõtja ja jaamaülem, kes tegutseb jaamades, mida läbib aasta jooksul keskmiselt üle 10 000 reisija päevas, kehtestab mehhanismi kaebuste menetlemiseks, mis on seotud käesoleva määrusega hõlmatud õiguste ja kohustustega nende vastutusalades. Ta teeb oma kontaktandmed ja töökeele või töökeeled reisijatele üldteatavaks. Kõnealust mehhanismi ei kohaldata III peatüki suhtes.

2. Reisijad võivad lõikes 1 osutatud mehhanismi kaudu esitada kaebuse igale asjaomasele raudteeveo-ettevõtjale või jaamaülemale seoses nende vastava vastutusalaga. Selline kaebus tuleb esitada kolme kuu jooksul pärast sellise vahejuhtumi toimumist, mida kaebus puudutab. Adressaat peab ühe kuu jooksul pärast kaebuse saamist andma kas põhjendatud vastuse või, põhjendatud juhtudel, teatama reisijale, et ta saab vastuse kuni kolme kuu jooksul pärast kaebuse kättesaamist.

Raudteeveo-ettevõtjad ja jaamaülemad säilitavad kaebuse hindamiseks vajalikke andmeid kogu kaebuste menetlemise vältel, sealhulgas artiklites 33 ja 34 osutatud kaebuste menetlemise vältel ning teevad need andmed taotluse korral kättesaadavaks riiklikele tätevasutustele.

3. Kaebuste menetlemisega seotud üksikasjad tehakse üldsusele kättesaadavaks, sealhulgas puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele. Kõnealune teave on taotluse korral kättesaadav selle liikmesriigi ametlikus keeles või ametlikes keeltes, kus raudteeveo-ettevõtja tegutseb.

4. Raudteeveo-ettevõtja avaldab artikli 29 lõikes 2 osutatud aruandes esitatud ja käsitletud kaebuste arvu ja tüübi, nendele vastamise aja ning võimalikud võetud parandusmeetmed.

Artikkel 29

Teenuste kvaliteedi standardid

1. Raudteeveo-ettevõtjad kehtestavad veoteenuse kvaliteedi standardid ning rakendavad kvaliteedijuhtimise süsteemi teenuse kvaliteedi säilitamiseks. Nimetatud kvaliteedistandardid hõlmavad vähemalt III lisas loetletud punkte.

2. Raudtee-ettevõtjad jälgivad oma teenuse kvaliteeti vastavalt kvaliteedistandarditele. 30. juuniks 2023 ning seejärel iga kahe aasta järel avaldavad raudteeveo-ettevõtjad oma veebisaidil teenuse kvaliteedi aruande. Nimetatud aruanded tehakse kättesaadavaks ka Euroopa Liidu Raudteeameti veebisaidil.

3. Jaamaülemad kehtestavad teenuse kvaliteedistandardid, mis tuginevad III lisas loetletud asjakohastele nõuetele. Nad jälgivad oma tegevuse tulemuslikkust vastavalt nimetatud standarditele ja annavad riigi ametiasutustele taotluse korral ligipääsu oma tegevust käsitlevale teabele.

VII PEATÜKK

TEAVITAMINE JA TÄITMINE

Artikkel 30

Reisijate teavitamine nende õigustest

1. Rongipileteid müües teavitavad raudteeveo-ettevõtjad, jaamaülemad, piletimüüjad ja reisikorraldajad reisijaid nende õigustest ja kohustustest, mis tulenevad käesolevast määrusest. Selle teavitamisnõude järgimiseks võivad nad kasutada komisjoni poolt kõigis liidu ametlikes keeltes koostatud ning neile kättesaadavaks tehtud kokkuvõtet käesoleva määruse sätetest. Nad esitavad nimetatud teabe kas paberil või elektrooniliselt või mis tahes muul viisil, sealhulgas ligipäätavas vormingus vastavalt direktiivis (EL) 2019/882 ja määruses (EL) nr 1300/2014 sätestatud nõuetele. Nad täpsustavad, kust on võimalik kõnealust teavet saada tühistamise, ühendusreisist mahajäämise või pikaajalise hilinemise korral.

2. Raudteeveo-ettevõtjad ja jaamaülemad teavitavad reisijaid raudteejaamas, rongis ja oma veebisaidil sobival viisil, sealhulgas ligipäätavas vormingus vastavalt direktiivi (EL) 2019/882 ja määruse (EL) nr 1300/2014 sätetele, reisijate käesolevast määrusest tulenevatest õigustest ja kohustustest ning teatavad liikmesriikide poolt vastavalt artiklile 31 määratud asutuse või asutuste kontaktandmed.

*Artikkel 31***Riiklike täitevasutuste määramine**

1. Iga liikmesriik määrab asutuse või asutused, kes vastutavad käesoleva määruse täitmise eest. Iga asutus võtab vajalikud meetmed reisijate õiguste järgimise tagamiseks.
2. Iga asutus on organisatsiooniliselt, rahastamisotsuste osas, õigusliku struktuuri poolest ning otsustusprotsessis sõltumatu mis tahes raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjast, kasutustasu määravast asutusest, läbilaskevõime jaotamise organist või raudteeveo-ettevõtjast.
3. Liikmesriigid teavitavad komisjoni käesolevas artiklis sätestatud korras määratud asutusest või asutustest ning selle või nende vastutuselast. Komisjon ja määratud asutused avaldavad selle teabe oma veebisaitidel.
4. Käesolevas peatükis jaamaülemate ja raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjate suhtes sätestatud jõustamiskohustusi ei kohaldata Küprose ja Malta suhtes seni, kuni nende territooriumil ei ole loodud raudteesüsteemi, ja raudteeveo-ettevõtjate suhtes seni, kuni ükski raudteeveo-ettevõtja ei ole saanud tegevusluba väljaandvalt asutusest, mille Küpros või Malta on määranud vastavalt artikli 2 lõikele 1.

*Artikkel 32***Täitmise tagamisega seotud ülesanded**

1. Riiklikud täitevasutused seiravad tähelepanelikult käesoleva määruse täitmist, sealhulgas määruste (EL) nr 454/2011 ja (EL) nr 1300/2014 järgimist niivõrd, kuivõrd nimetatud määrustele osutatakse käesolevas määruses, ja võtavad vajalikud meetmed, et tagada reisijate õiguste järgimine.
2. Lõike 1 kohaldamisel esitavad raudteeveo-ettevõtjad, jaamaülemad, raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjad ning piletimüüjad ja reisikorraldajad täitevasutustele nende taotluse alusel asjakohased dokumendid ja teabe põhjendamatu viivituse ja igal juhul ühe kuu jooksul alates taotluse saamisest. Keerukate juhtumite puhul võib riiklik täitevasutus seda tähtaega pikendada maksimaalselt kolme kuuni alates taotluse saamisest. Oma ülesannete täitmisel võtavad täitevasutused arvesse teavet, mida neile esitab artikli 33 kohaselt kaebuste menetlemiseks määratud asutus, kui see on täitevasutusest erinev asutus. Samuti võivad nad otsustada võtta täitemeetmeid sellise asutuse edastatud eraldiseisvatest kaebustest lähtudes.
3. Riiklikud täitevasutused avaldavad iga kahe aasta järel aruande statistikaga oma tegevuse, sealhulgas kohaldatud karistuste kohta järgmise kalendriaasta 30. juuniks. Need aruanded tehakse kättesaadavaks Euroopa Liidu Raudteeameti veebisaidil.
4. Raudteeveo-ettevõtjad annavad oma kontaktandmed nende liikmesriikide riiklikele täitevasutustele, kus nad tegutsevad.

*Artikkel 33***Kaebuste menetlemine riiklikes täitevasutustes ja muudes asutustes**

1. Ilma et see piiraks tarbijate õigusi kasutada alternatiivseid õiguskaitsevahendeid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2013/11/EL⁽¹⁵⁾, võib reisija pärast seda, kui ta on artikli 28 kohaselt esitanud kaebuse raudteeveo-ettevõtjale või jaamaülemale ning seda kaebust ei rahuldatud, esitada kolme kuu jooksul pärast algse kaebuse tagasilükkamist käsitleva teate saamist kaebuse riiklikule täitevasutusele või muule käesolev artikli lõike 2 kohaselt määratud asutusele. Kui reisija ei ole kolme kuu jooksul pärast algse kaebuse esitamist vastust saanud, on tal õigus esitada kaebus riiklikule täitevasutusele või muule lõike 2 kohaselt määratud asutusele. Vajaduse korral teavitab nimetatud asutus kaebuse esitajat tema õigusest esitada kaebus vaidluste kohtuvälise lahendamise üksusele, et taotleda individuaalset hüvitamist.

⁽¹⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta direktiiv 2013/11/EL tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (ELT L 165, 18.6.2013, lk 63).

2. Reisija võib esitada kaebuse käesoleva määruse väidetava rikkumise kohta kas riiklikule täitevasutusele või muule liikmesriigi poolt selleks määratud asutusele.

3. Kaebust menetlev riiklik täitevasutus või muu lõike 2 kohaselt määratud asutus teatab kaebuse vastuvõtmisest kahe nädala jooksul pärast selle kättesaamist. Kaebuse menetlemine kestab kuni kolm kuud alates kaebuse toimiku avamisest. Keerukate juhtumite puhul võib nimetatud asutus pikendada nimetatud tähtaega kuue kuuni. Sellisel juhul tuleb reisijat teavitada pikendamise põhjustest ja ajavahemikust, mis kulub eeldatavasti menetluse lõpetamiseni. Rohkem kui kuus kuud võib kuluda ainult nende kaebusjuhtumite käsitlemisele, mille puhul toimub kohtumenetlus. Kui nimetatud asutus on ka vaidluste kohtuvälise lahendamise üksus direktiivi 2013/11/EL tähenduses, siis on ülimuslikud kõnealuses direktiivis sätestatud tähtajad.

Kaebuste menetlemine tehakse puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele ligipääsetavaks.

4. Reisija poolt raudteeveo-ettevõtjaga seotud juhtumi kohta esitatud kaebust käsitleb riiklik täitevasutus või muu lõike 2 kohaselt määratud asutus selles liikmesriigis, kes andis kõnealusele ettevõtjale tegevusloa.

5. Kaebust, mis on seotud jaamaülemaga või raudteefrastruktuuri-ettevõtja toimepandud väidetava rikkumisega, käsitleb riiklik täitevasutus või muu lõike 2 kohaselt määratud asutus selles liikmesriigis, kelle territooriumil vahejuhtum aset leidis.

6. Artikli 34 kohase koostöö raames võivad riiklikud täitevasutused teha erandeid käesoleva artikli lõike 4 või 5 või lõike 4 ja 5 kohaldamisest, kui see on põhjendatult reisija huvides, eelkõige need, mis on seotud keele või elukohaga.

Artikkel 34

Riiklike täitevasutuste vaheline teabevahetus ja piiriülene koostöö

1. Kui artiklite 31 ja 33 alusel määratakse eri asutused, luuakse kooskõlas määrusega (EL) 2016/679 aruandlusmehhanismid nendevahelise teabevahetuse tagamiseks, et aidata riiklikul täitevasutusel toime tulla järelevalve ja täitmise tagamise ülesannetega ning et artikli 33 alusel määratud kaebuste menetlemise üksus saaks koguda eraldiseisvate kaebuste uurimiseks vajalikku teavet.

2. Riiklikud täitevasutused vahetavad koordineerimise eesmärgil andmeid oma töö ja otsustuspõhimõtete ning tavade kohta. Selle ülesande täitmisel toetab neid komisjon.

3. Keeruliste kaebusjuhtumite puhul, mis hõlmavad näiteks mitut kaebust või reisikorraldajat, piiriülest reisimist või õnnetusi muu kui selle liikmesriigi territooriumil, kes andis ettevõtjale tegevusloa, ja eelkõige juhul, kui on ebaselge, milline on pädev riiklik täitevasutus, või kui see hõlbustaks või kiirendaks kaebuse lahendamist, teevad riiklikud täitevasutused koostööd, et määrata kindlaks juhtiv asutus, kellest saab reisijate jaoks ühtne kontaktpunkt. Kõik kaasatud riiklikud täitevasutused teevad koostööd, et hõlbustada kaebuse lahendamist (sh jagades teavet, abistades dokumentide tõlkimisel ja andes teavet vahejuhtumite asjaolude kohta). Reisijatele antakse teada, milline asutus on juhtiv asutus.

VIII PEATÜKK

LÕPPSÄTTED*Artikkel 35***Karistused**

1. Liikmesriigid kehtestavad käesoleva määruse rikkumise korral kohaldatavad karistusnormid ja võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Liikmesriigid teatavad komisjonile nimetatud karistusnormidest ja meetmetest, samuti teatavad liikmesriigid komisjonile viivitamata kõigist nende edaspidistest muudatustest.

2. Artiklis 34 osutatud koostöö raames uurib artikli 33 lõike 4 või 5 tähenduses pädev riiklik täitevasutus kaebust käsitleva riikliku täitevasutuse taotluse korral käesoleva määruse rikkumist, mille viimati nimetatud täitevasutus on avastanud, ning määrab vajaduse korral karistused.

*Artikkel 36***Delegeeritud õigusaktid**

Komisjonil on õigus võtta artikli 37 kohaselt vastu delegeeritud õigusakte, millega muudetakse käesolevat määrust eesmärgiga:

- a) kohandada artikli 15 lõikes 2 osutatud rahasummasid, et võtta arvesse muudatusi ELi üleses tarbijahindade harmoneeritud indeksis (v.a energia ja töötlemata toiduained), mille avaldab Euroopa Komisjon (Eurostat);
- b) muuta I lisa, et võtta arvesse muudatusi reisijate ja pagasi rahvusvahelise raudteeveo lepingut käsitlevates ühtsetes eeskirjades (CIV), mis on sätestatud rahvusvahelise raudteevedude konventsiooni (COTIF) lisas A.

*Artikkel 37***Delegeeritud volituste rakendamine**

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. Artiklis 36 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile viieks aastaks alates 6. juunist 2021. Komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne viieaastase tähtaja möödumist. Volituste delegerimist pikendatakse automaatselt samaks ajavahemikuks, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament või nõukogu esitab selle suhtes vastuväite hiljemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppemist.
3. Euroopa Parlament või nõukogu võib artiklis 36 osutatud volituste delegerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.
5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.
6. Artikli 36 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

*Artikkel 38***Komiteemenetlus**

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.
2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

*Artikkel 39***Aruanne**

7. juuniks 2026 esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule käesoleva määruse rakendamise ja selle tulemuste aruande.

Aruanne põhineb käesoleva määruse kohaselt esitatud teabel. Aruandele lisatakse vajaduse korral asjakohased ettepanekud.

*Artikkel 40***Kehtetuks tunnistamine**

Määrus (EÜ) nr 1371/2007 tunnistatakse kehtetuks alates 7. juunist 2023.

Viiteid kehtetuks tunnistatud määrusele käsitatakse viidetena käesolevale määrusele ja neid loetakse vastavalt IV lisas esitatud vastavustabelile.

*Artikkel 41***Jõustumine**

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates 7. juunist 2023.

Artikli 6 lõiget 4 kohaldatakse alates 7. juunist 2025.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, 29. aprill 2021

Euroopa Parlamendi nimel
president
D.M. SASSOLI

Nõukogu nimel
eesistuja
A.P. ZACARIAS

I LISA

VÄLJAVÕTE REISIJATE JA PAGASI RAHVUSVAHELISE RAUDTEEVEO LEPINGU ÜHTSETEST
EESKIRJADEST (CIV)

9. mai 1980. aasta rahvusvahelise raudteeveo konventsiooni (COTIF) (nagu seda on muudetud rahvusvahelise raudteeveo konventsiooni 3. juuni 1999. aasta muutmisprotokolliga) A liide

I JAOTIS

ÜLDSÄTTED

Artikkel 3

Mõisted

Käesolevates ühtsetes eeskirjades kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „vedaja“ – lepinguline vedaja, kellega reisija on sõlminud veolepingu käesolevate ühtsete eeskirjade alusel, või üksteisele järgnevad vedajad, kes on vastutavad nimetatud lepingu alusel;
- b) „asendusvedaja“ – vedaja, kes ei ole sõlminud reisijaga veolepingut, kuid kellele punktis a osutatud vedaja on raudteeveo täielikult või osaliselt usaldanud;
- c) „üldised veotingimused“ – vedaja tingimused igas liikmesriigis seaduslikult kehtivate üldtingimuste või tariifide kujul, mis saavad veolepingu sõlmimisel selle lahutamatuks osaks;
- d) „sõiduk“ – mootorsõiduk või haagis, mida veetakse seoses reisijateveoga.

II JAOTIS

VEOLEPINGU SÕLMIMINE JA TÄITMINE

Artikkel 6

Veoleping

1. Veolepingu alusel kohustub vedaja toimetama sihtkohta reisija, asjakohasel juhul ka pagasi ja sõidukid ning sihtkohas pagasi ja sõidukid reisijale väljastama.
2. Veoleping peab olema fikseeritud ühes või mitmes piletis, mis tuleb reisijale väljastada. Kui artiklist 9 ei tulene teisiti, ei mõjuta pileti puudumine, selle vigastus ega kaotamine lepingu olemasolu ega kehtivust, lepingu suhtes kohaldatakse endiselt käesolevaid ühtseid eeskirju.
3. Pilet on tõend veolepingu sõlmimise ja selle sisu kohta, kuni pole tõestatud vastupidist.

Artikkel 7

Pilet

1. Üldised veotingimused määravad kindlaks pileтите vormi ja sisu, samuti keele ja kirjamärgid, mida nende trükkimisel ja täitmisel tuleb kasutada.
2. Piletile tuleb kindlasti kanda:
 - a) vedaja või vedajad;
 - b) teave selle kohta, et vedu allub isegi vastupidise kokkuleppe korral käesolevatele ühtsetele eeskirjadele; seda võib tähistada lühendiga CIV;
 - c) igasugune muu teave, mis on vajalik veolepingu sõlmimise ja sisu tõendamiseks ning mis võimaldab reisijal asjaomasest lepingust tulenevaid õigusi maksma panna.
3. Reisija peab pileti vastuvõtmisel veenduma, et see oleks väljastatud vastavalt tema esitatud andmetele.

4. Pileti võib üle anda teisele isikule, juhul kui see ei ole nimeline ja sõitu ei ole veel alustatud.
5. Pilet võib endast kujutada ka elektrooniliselt salvestatud teavet, mida saab muuta loetavateks kirjamärkideks. Andmete salvestamiseks ja töötlemiseks kasutatavad menetlused peavad olema funktsionaalselt võrdväärsed, seda eriti just pileti sisalduva teabe tõendusvõime seisukohalt.

Artikkel 8

Sõidutasu maksmine ja tagastamine

1. Kui reisija ja vedaja vahel ei ole kokku lepitud teisiti, tuleb sõidutasu ette ära maksta.
2. Üldised veotingimused määravad kindlaks, millistel tingimustel tuleb sõidutasu tagastada.

Artikkel 9

Sõiduõigus. Vedamisest keeldumine

1. Reisijal peab olema sõitu alustades kehtiv pilet, mille ta on kohustatud pileтите kontrollimisel esitama. Üldised veotingimused võivad ette näha,
 - a) et reisija, kes ei esita kehtivat piletit, peab lisaks sõidutasule maksuma lisatasu;
 - b) et võib keelduda sellise reisija edasisest vedamisest, kes nõudmisel ei maksa ära sõidutasu või lisatasu;
 - c) kas ja millistel tingimustel tuleb lisatasu summa tagastada.
2. Üldised veotingimused võivad ette näha võimaluse keelduda selliste reisijate vedamisest või nende vedamise jätkamisest, kes
 - a) ohustavad sõidu turvalisust ja korda või kaasreisijate turvalisust,
 - b) häirivad talumatul moel kaasreisijaid,ning et sellistel reisijatel ei ole õigust sõidutasu ja pagasiveotasu tagastamisele.

Artikkel 10

Haldusformaalsuste täitmine

Reisija peab täitma tolli- või muude haldusasutuste nõutud formaalsused.

Artikkel 11

Rongi käigust ärajäämine ja hiline mine. Ühendusreisist mahajäämine

Vedaja peab vajaduse korral piletil kirjalikult tõendama, et rong jäi käigust ära või et reisija jäi ühendusreisist maha.

III JAOTIS

KÄSIPAGASI, LOOMADE, REGISTREERITUD PAGASI JA SÕIDUKITE VEDU

I PEATÜKK

Üldsätted

Artikkel 12

Lubatud esemed ja loomad

1. Reisija võib vastavalt üldistele veotingimustele kaasa võtta kergesti käsitletavaid esemeid (käsipagas) ja elusloomi. Peale selle võib reisija vastavalt üldistele veotingimustele erisätetele kaasa võtta suuremõtmelisi esemeid. Käsipagasina ei tohi kaasa võtta esemeid ja loomi, mis võivad teisi reisijaid takistada või häirida või kahju tekitada.
2. Reisija võib esemeid ja loomi vastavalt üldistele veotingimustele registreeritud pagasisse anda.

3. Vedaja võib reisijate veo puhul võimaldada ka reisijatele kuuluvate sõidukite vedu vastavalt üldiste veotingimuste erisätetele.
4. Ohtlike kaupade vedu käsipagasi ja registreeritud pagasina, samuti sõidukites või sõidukitel, mida veetakse raudteel vastavalt käesolevale jaotisele, on lubatud ainult kooskõlas „Määrusega ohtlike kaupade rahvusvahelise raudteeveo kohta“ (RID).

Artikkel 13

Kontrollimine

1. Vedajal on õigus veotingimuste mittejärgimise põhjendatud kahtluse korral kontrollida, kas veetavad esemed (käsipagas, registreeritud pagas, sõidukid koos koormaga) ja loomad vastavad veotingimustele, juhul kui sellist kontrollimist ei keela selle riigi seadused ja eeskirjad, kus kontrollimine peab toimuma. Reisija tuleb kutsuda kontrollimise juurde. Kui ta kohale ei ilmu või kui teda ei leita, siis peab vedaja kaasama kaks sõltumatut tunnistajat.
2. Kui tuvastatakse reisijapoolne veotingimuste rikkumine, võib vedaja nõuda reisijalt kontrollimisega seotud kulude tasumist.

Artikkel 14

Haldusformaalsuste täitmine

Reisija peab täitma tolli- või muude haldusametuste nõutud formaalsused seoses reisil kaasas olevate esemete (käsipagas, registreeritud pagas, sõidukid koos koormaga) ja loomadega. Kui asjaomase riigi õigusaktid ja reeglid ei näe ette erandit, siis peab ta viibima nende esemete kontrollimise juures.

II PEATÜKK

Käsipagas ja loomad

Artikkel 15

Järelevalve

Reisija peab ise oma käsipagasi ja kaasavõetud loomade järele valvama.

III PEATÜKK

Registreeritud pagas

Artikkel 16

Registreeritud pagasi vastuvõtmine

1. Registreeritud pagasiveoga seotud lepingulised kohustused tuleb fikseerida pagasi registreerimiskviitungiga, mis väljastatakse reisijale.
2. Kui artiklist 22 ei tulene teisiti, ei mõjuta pagasi registreerimiskviitungi puudumine, selle vigastus või kaotamine registreeritud pagasi veo kokkulepete olemasolu ega kehtivust, kokkulepete suhtes kohaldatakse jätkuvalt käesolevaid ühtseid eeskirju.
3. Pagasi registreerimiskviitung on peamine tõend pagasi vastuvõtmise ja selle vedamise tingimuste kohta.
4. Kui ei ole tõendatud vastupidist, eeldatakse et pagas oli vedajale üleandmisel nähtavalt heas seisukorras ning et pagasiühikute arv ja kaal vastasid pagasi registreerimiskviitungi andmetele.

Artikkel 17

Pagasi registreerimiskviitung

1. Üldised veotingimused määravad kindlaks pagasi registreerimiskviitungi vormi ja sisu, samuti keele ja kirjamärgid, mida selle trükkimisel ja täitmisel tuleb kasutada. Artikli 7 lõiget 5 kohaldatakse *mutatis mutandis*.

2. Pagasi registreerimiskviitungile tuleb kindlasti kanda:
 - a) vedaja või vedajad;
 - b) teave selle kohta, et vedu allub isegi vastupidise kokkuleppe korral käesolevatele ühtsetele eeskirjadele; seda võib tähistada lühendiga CIV;
 - c) igasugune muu teave, mis on vajalik registreeritud pagasi veol kehtivate lepinguliste kohustuste tõendamiseks ning mis võimaldab reisijal asjaomasest veolepingust tulenevaid õigusi maksma panna.
3. Reisija peab pagasi registreerimiskviitungi vastuvõtmisel veenduma, et see oleks väljastatud vastavalt tema esitatud andmetele.

Artikkel 18

Vormistamine ja vedu

1. Kui üldised veotingimused ei näe ette erandeid, vormistatakse pagas üksnes pileti esitamisel, mis kehtib vähemalt pagasi sihtkohani. Muus osas toimub pagasi vormistamine vastavalt pagasi vastuvõtu kohas kehtivatele eeskirjadele.
2. Kui üldised veotingimused lubavad pagasi vastu võtta ilma piletit esitamata, siis kohaldatakse käesolevate ühtsete eeskirjade sätteid reisija õiguste ja kohustuste kohta seoses registreeritud pagasiga *mutatis mutandis* ka registreeritud pagasi saatja suhtes.
3. Vedaja võib registreeritud pagasit vedada teise rongiga või teist liiki transpordivahendiga ning teist teed mööda kui reisijat.

Artikkel 19

Registreeritud pagasi veotasu maksmine

Kui reisija ja vedaja vahel ei ole kokku lepitud teisiti, tuleb registreeritud pagasi veotasu ära maksta pagasi registreerimisel.

Artikkel 20

Registreeritud pagasi märgistamine

Reisija peab igale registreeritud pagasiühikule hästi nähtavasse kohta vastupidavalt ning loetavalt märkima:

- a) oma nime ja aadressi;
- b) sihtkoha.

Artikkel 21

Õigus registreeritud pagasit käsutada

1. Kui asjaolud seda lubavad ja see ei ole vastuolus tolli- või muude haldusametuste nõutud formaalsustega, võib reisija nõuda, et pagas talle registreerimise kohas väljastatakse pagasi registreerimiskviitungi alusel või kui üldised veotingimused seda ette näevad, siis ka sõidudokumendi esitamisel.
2. Üldised veotingimused võivad ette näha veel muid sätteid käsutusõiguse kohta, eelkõige sihtkoha muutmist ja sellest reisija jaoks tulenevaid võimalikke kulusid.

Artikkel 22

Pagasi väljastamine

1. Registreeritud pagas väljastatakse pagasi registreerimiskviitungi vastu ja pagasiga seotud võimalike kulude tasumisel.

Vedajal on õigus, kuid mitte kohustus kontrollida, kas pagasi registreerimiskviitungi valdajal on õigus pagasit vastu võtta.

2. Pagasi väljastamisega pagasi registreerimiskviitungi valdajale võrdsustatakse sihtkohas kehtivate normide kohane:
 - a) pagasi üleandmine tolli- või maksuametile neile kuuluvais vormistamis- või laoruumides, kui need ei ole vedaja järelevalve all;
 - b) elusloomade üleandmine kolmanda isiku hoole alla.
3. Pagasi registreerimiskviitungi valdaja võib sihtkohas nõuda pagasi väljastamist kohe pärast kokkulepitud aja ning asjakohasel juhul tolli- või muude ametiasutuste nõutud formaalsuste täitmiseks kulunud aja möödumist.
4. Kui pagasi registreerimiskviitungit ei esitata, peab vedaja väljastama pagasi ainult sellele isikule, kes tõendab, et tal on selleks õigus; ebapiisava tõendamise korral võib vedaja nõuda tagatist.
5. Pagas tuleb väljastada registreerimisel fikseeritud sihtkohas.
6. Pagasi registreerimiskviitungi valdaja, kellele pagasit ei väljastata, võib nõuda, et pagasi registreerimiskviitungile märgitakse päev ja kellaaeg, mil ta nõudis väljastamist vastavalt lõikele 3.
7. Õigustatud isik võib keelduda pagasi vastuvõtmisest, kui vedaja ei täida tema nõudmist kontrollida tema juuresolekul registreeritud pagasit, et tuvastada väidetav kahju.
8. Muus osas toimub pagasi väljastamine vastavalt sihtkohas kehtivatele normidele.

IV PEATÜKK

Sõidukid

Artikkel 23

Veotingimused

Üldiste veotingimuste erisätted sõidukite veo kohta määravad eelkõige kindlaks sõidukite veoks vastuvõtmise ja vormistamise, pealelaadimise ja veo, mahalaadimise ning väljastamise tingimused, samuti reisija kohustused.

Artikkel 24

Veodokument

1. Lepingulised kohustused sõidukite veol tuleb fikseerida veodokumendis, mis tuleb väljastada reisijale. Veodokument võib olla osa reisija sõidudokumendist.
2. Üldiste veotingimuste erisätted sõidukite veo kohta määravad kindlaks veodokumendi vormi ja sisu, samuti keele ja kirjamärgid, mida selle trükkimisel ja täitmisel tuleb kasutada. Artikli 7 lõiget 5 kohaldatakse *mutatis mutandis*.
3. Veodokumendile tuleb kindlasti kanda:
 - a) vedaja või vedajad;
 - b) teave selle kohta, et vedu allub isegi vastupidise kokkuleppe korral käesolevatele ühtsetele eeskirjadele; seda võib tähistada lühendiga CIV;
 - c) igasugune muu teave, mis on vajalik sõidukite veo lepinguliste kohustuste tõendamiseks ning mis võimaldab reisijal asjaomasest veolepingust tulenevaid õigusi maksma panna.
4. Reisija peab veodokumendi vastuvõtmisel veenduma, et see oleks väljastatud vastavalt tema esitatud andmetele.

*Artikkel 25***Kohaldatav õigus**

Võttes arvesse käeolevas peatükis sätestatud, kohaldatakse sõidukite suhtes III peatüki sätteid pagasiveo kohta.

IV JAOTIS

VEDAJA VASTUTUS

I PEATÜKK

Vastutus reisijate surma ja vigastuste korral*Artikkel 26***Vastutuse alus**

1. Vedaja vastutab kahju eest, mille põhjustavad reisija surm, vigastused või muud tema füüsilise või vaimse tervise kahjustused raudtee majandamisega seotud õnnetuste tagajärjel, reisija viibimise ajal raudteevagunis või sinna sisenedes või sealt väljudes, sõltumata sellest, millist raudteefrastruktuuri kasutatakse.
2. Vedaja vabaneb sellest vastutusest, kui
 - a) õnnetuse põhjustasid asjaolud, mis ei olnud seotud raudtee majandamisega ja mida vedaja ei suutnud kõigi selles olukorras vajalike abinõude rakendamisele vaatamata vältida ning mille tagajärgi ta ei saanud ära hoida;
 - b) õnnetus toimus reisija süül;
 - c) õnnetus oli tingitud kolmanda isiku tegevusest, mida vedaja ei suutnud kõigi selles olukorras vajalike abinõude rakendamisele vaatamata vältida ning mille tagajärgi ta ei saanud ära hoida; teist ettevõtet, kes kasutab sama raudteefrastruktuuri, ei loeta kolmandaks isikuks; regressiõigus jääb puutumata.
3. Kui õnnetus oli tingitud kolmanda isiku tegevusest ja vedaja sellegipoolest ei vabane lõike 2 punkti c alusel täielikult vastutusest, siis vastutab ta käesolevate ühtsete eeskirjade piirangutega täies ulatuses, ilma et see kahjustaks tema võimalikku regressiõigust kolmanda isiku suhtes.
4. Käesolevad ühtsed eeskirjad ei puuduta vedaja võimalikku vastutust juhtudel, mida pole märgitud lõikes 1.
5. Kui üheainsa veolepingu objektiks olevat vedu viivad läbi üksteisele järgnevad vedajad, siis vastutab reisija surma või vigastuse korral see vedaja, kes pidi vastavalt veolepingule osutama seda veoteenust, mille käigus õnnetus juhtus. Kui seda veoteenust ei osutanud vedaja, vaid asendusvedaja, siis vastutavad mõlemad solidaarselt vastavalt käesolevatele ühtsetele eeskirjadele.

*Artikkel 27***Hüvitis surma korral**

1. Reisija surma korral hõlmab hüvitis:
 - a) reisija surma tagajärjel tekkinud vajalikke kulutusi, eelkõige kulutusi surnukeha transportimiseks ja matmiseks;
 - b) kui surm ei saabu otsekohe, siis artiklis 28 sätestatud hüvitist.
2. Kui reisija surma tõttu kaotasid ülalpidaja isikud, kelle suhtes tal seaduse järgi oli või tulevikus oleks tekkinud ülalpidamiskohustus, siis tuleb ka see kahju hüvitada. Nende isikute kahju hüvitamise hagide suhtes, keda reisija pidas ülal ilma seadusest tuleneva kohustuseta, kohaldatakse liikmesriigi õigust.

*Artikkel 28***Hüvitis vigastuse korral**

Reisija vigastuse või muu füüsilise või vaimse tervise kahjustuse korral hõlmab hüvitis:

- a) vajalikke kulutusi, eelkõige ravile ja põetamisele ning transpordile;
- b) varalise kahju hüvitamist seoses reisija töövõime täieliku või osalise kaotusega või tema kasvanud vajadustega.

*Artikkel 29***Teiste isikukahjude hüvitamine**

Liikmesriigi õiguses määratakse kindlaks, kas ja millises ulatuses peab vedaja kahju hüvitama muude isikukahjude korral, kui on sätestatud artiklites 27 ja 28.

*Artikkel 30***Hüvitise vorm ja suurus surma ja vigastuse korral**

1. Artikli 27 lõikes 2 ja artikli 28 punktis b ette nähtud hüvitis tuleb välja maksta ühekordse maksena. Kuid kui liikmesriigi õiguse kohaselt on lubatud määrata pensioni ja vigastatud reisija või artikli 27 lõike 2 järgi nõude esitamiseks õigustatud isikud nõuavad pensioni maksmist, siis toimub hüvitamine sellisel kujul.
2. Vastavalt lõikele 1 makstava hüvitise suurus määratakse kindlaks liikmesriigi õiguse alusel. Kuid käesolevate ühtsete eeskirjade kohaldamisel on iga reisija hüvitise piirmääraks 175 000 arvestusühikut ühekordse maksena või sellele summale vastav aastapension ka siis, kui liikmesriigi õigus näeb ette madalama piirmäära.

*Artikkel 31***Teised transpordivahendid**

1. Kui lõikest 2 ei tulene teisiti, ei kohaldata sätteid vastutuse kohta reisija surma või vigastuse korral sellise kahju suhtes, mis on tekkinud veo käigus, mida vastavalt veolepingule ei viidud läbi raudteel.
2. Kui raudteevaguneid veetakse parvlaevaga, siis tuleb sätteid vastutuse kohta reisija surma või vigastuse korral kohaldada artikli 26 lõikes 1 ja artikli 33 lõikes 1 nimetatud kahju suhtes, mida reisija sai raudtee majandamisega seotud õnnetuse tagajärjel viibides nendes vagunites, sisenedes sinna või sealt väljudes.
3. Kui raudteeliiklus on erakorraliste asjaolude tõttu ajutiselt katkenud ja reisijaid veetakse teise transpordivahendiga, siis vastutab vedaja vastavalt käesolevatele ühtsetele eeskirjadele.

*II PEATÜKK***Vastutus sõiduplaanist mittekinnipidamisel***Artikkel 32***Vastutus rongi käigust ärajäämisel, hilinemisel ja reisija ühendusreisist mahajäämisel**

1. Vedaja vastutab reisijale tekitatud kahju eest, mis tuleneb sellest, et rongi käigust ärajäämise, hilinemise või reisija ühendusreisist mahajäämise tõttu ei saa reisi samal päeval jätkata või et asjaomastel asjaoludel ei ole samal päeval jätkamine mõeldav. Reisijale hüvitatakse mõistlikud kulud, mis on seotud tema ööbimisega ja teda ootavate isikute informeerimisega.
2. Vedaja vabaneb vastutusest, kui rongi käigust ärajäämise, hilinemise või reisija ühendusreisist mahajäämise tingis mõni järgmistest põhjustest:
 - a) raudtee käitamisega mitte seotud asjaolud, mida vedaja kõigi asjaomases olukorras vajalike abinõude rakendamisele vaatamata ei suutnud vältida ning mille tagajärgi ta ei saanud ära hoida;

- b) reisija enda süü või
- c) kolmanda isiku tegevus, mida vedaja kõigi asjaomases olukorras vajalike abinõude rakendamisele vaatamata ei suutnud vältida ning mille tagajärgi ta ei saanud ära hoida; teist ettevõtet, kes kasutab sama raudteefrastruktuuri, ei loeta kolmandaks isikuks; regressiõigus jääb puutumata.
3. Liikmesriigi õiguses määratakse kindlaks, kas ja millises ulatuses peab vedaja hüvitama teistsugused kahjud, kui on ette nähtud lõikes 1. Käesolev säte ei piira artikli 44 kohaldamist.

III PEATÜKK

Vastutus käsipagasi, loomade, registreeritud pagasi ja sõidukite eest

1. jagu

Käsipakid ja loomad

Artikkel 33

Vastutus

1. Reisijate surma või vigastuse korral vastutab vedaja ka selle kahju eest, mis tekkis nende asjade täieliku või osalise kaotsimineku või kahjustamise tõttu, mis olid reisijal seljas või käsipagasi kaasas; see kehtib ka reisijaga kaasas olnud loomade kohta. Artiklit 26 kohaldatakse *mutatis mutandis*.
2. Muus osas vastutab vedaja nende asjade, käsipagasi või loomade, mille järelevalve on vastavalt artiklile 15 reisija kohuseks, täielikust või osalisest kaotsiminekest või kahjustamisest tingitud kahjude eest ainult siis, kui selles on süüdi vedaja. Sellisel juhul ei kohaldata IV jaotise teisi artikleid, välja arvatud artikkel 51, ja VI jaotist.

Artikkel 34

Hüvitise piirmäär asjade kaotsimineku ja kahjustamise korral

Kui vedaja vastutab artikli 33 lõike 1 alusel, siis ta peab maksma igale reisijale hüvitist, mille piirmääraks on 1 400 arvestusühikut.

Artikkel 35

Vastutuse välistamine

Vedaja ei vastuta reisija ees kahju eest, mis tuleneb sellest, et reisija ei täitnud tolli- või muude ametiasutuste nõutud formaalsusi.

2. jagu

Registreeritud pagas

Artikkel 36

Vastutuse alus

1. Vedaja vastutab kahju eest, mis on tingitud registreeritud pagasi täielikust või osalisest kaotsiminekest või kahjustamisest ajavahemikus selle vastuvõtmisest kuni väljastamiseni, samuti selle pagasi hilinev väljastamisest tingitud kahju eest.
2. Vedaja vabaneb sellest vastutusest, kui võrd kaotsimineku või kahjustuse põhjustati või hilinev väljastamine toimus reisija enda süül, selle põhjuseks oli reisijapoolne korraldus, milles vedaja polnud süüdi, registreeritud pagasi erilised puudused või asjaolud, mida vedaja ei suutnud vältida ja mille tagajärgi ta ei saanud ära hoida.
3. Vedaja vabaneb sellest vastutusest, kui võrd kaotsimineku või kahjustuse põhjuseks on tingitud konkreetsest ohutegurist, mis on seotud ühe või mitme järgmise asjaoluga:
- a) pakendi puudumine või selle mittevastavus;
 - b) pagasi spetsiifilised omadused;
 - c) esemete andmine pagasisse, mille vedu on välistatud.

*Artikkel 37***Tõendamiskohustus**

1. Vedaja kohustus on tõendada, et kaotsimineku, kahjustuse või hilinenud väljastamise põhjuseks oli mõni artikli 36 lõikes 2 nimetatud asjaoludest.
2. Kui vedaja tuvastab, et kaotsimineku või kahjustus võis vastavalt asjaomase juhtumi asjaoludele olla tingitud ühest või mitmest artikli 36 lõikes 3 nimetatud ohutegurist, siis eeldatakse, et nii see ka oli. Kuid õigustatud isikul on õigus tõendada, et kahju ei olnud tingitud nendest ohuteguritest või oli seda üksnes osaliselt.

*Artikkel 38***Üksteisele järgnevad vedajad**

Kui üheainsa veolepingu objektiks olevat vedu viivad läbi üksteisele järgnevad vedajad, siis iga vedaja, võttes üle pagasi koos pagasi registreerimiskviitungiga või sõiduki koos veodokumendiga, saab pagasi või sõiduki veo suhtes pagasi registreerimiskviitungi või veodokumendi kohaselt veolepingu pooleks ja võtab endale sellest tulenevad kohustused. Sellisel juhul vastutab iga vedaja veo eest kogu marsruudi ulatuses kuni väljastamiseni.

*Artikkel 39***Asendusvedaja**

1. Kui vedaja on usaldanud veo läbiviimise täielikult või osaliselt asendusvedajale, sõltumata sellest, kas tal oli selleks veolepingu alusel õigus või mitte, siis jääb vedaja vastutama kogu veo eest.
2. Kõik käesolevate ühtsete eeskirjade sätted, mis reguleerivad vedaja vastutust, kehtivad ka asendusvedaja vastutuse kohta tema poolt läbiviidud vedude osas. Kui esitatakse nõue asendusvedaja töötajate või teiste isikute vastu, keda ta veo läbiviimisel kasutas, siis tuleb kohaldada artikleid 48 ja 52.
3. Igasugune erikokkulepe, mille alusel vedaja võtab endale kohustusi, mida tal käesolevate ühtsete eeskirjade alusel ei ole, või loobub õigustest, mida talle käesolevate ühtsete eeskirjade alusel tagatakse, puudutab asendusvedajat vaid juhul, kui ta on selleks oma selgesõnalise kirjaliku nõusoleku andnud. Sõltumata sellest, kas asendusvedaja on või ei ole sellise nõusoleku andnud, on sellisest erikokkuleppest tulenevad kohutused ja loobumisavaldused vedaja suhtes endiselt siduvad.
4. Nii vedaja kui ka asendusvedaja vastutavad solidaarselt, kui ja kuivõrd neil vastutada tuleb.
5. Hüvitise kogusumma, mille võib välja nõuda vedajalt, asendusvedajalt ning nende töötajatelt ja teistelt nende poolt veo läbiviimisel kasutatud isikutelt, ei ületa käesolevates ühtsetes eeskirjades sätestatud piirmäärasid.
6. Käesolev artikkel jätab puutumata vedaja ja asendusvedaja õigused esitada üksteisele regressinõudeid.

*Artikkel 40***Kaotsimineku eeldamine**

1. Õigustatud isik võib ilma täiendava tõendamiseta lugeda kaotsi läinuks pagasiühiku, mida ei ole talle väljastatud või tema käsutusse antud 14 päeva jooksul pärast seda, kui pagasi väljastamist nõuti vastavalt artikli 22 lõikele 3.
2. Kui kadunuks peetud pagasiühik leitakse üles aasta jooksul pärast väljastamise nõudmist, siis peab vedaja sellest teavitama õigustatud isikut, juhul kui tema aadress on teada või kui seda on võimalik kindlaks teha.

3. Õigustatud isik võib 30 päeva jooksul pärast lõikes 2 nimetatud teate saamist nõuda pagasiühiku väljastamist. Sellisel juhul peab ta tasuma kulud pagasiühiku veoks vormistamiskohast väljastamiskohta ja tagasi maksuma saadud hüvitise, millest vastaval arvatakse maha hüvitises sisaldunud kulud. Õigustatud isikule jääb aga õigus nõuda vastavalt artiklile 43 hüvitist hilinevad väljastamise eest.

4. Kui leitud pagasiühiku tagastamist ei nõuta lõikes 3 ette nähtud tähtaja jooksul või kui see leitakse rohkem kui aasta pärast väljastamise nõudmist, siis käsutab vedaja seda vastavalt pagasiühiku asukohas kehtivatele seadustele ja õigusaktidele.

Artikkel 41

Hüvitis kaotsimineku korral

1. Pagasi täieliku või osalise kaotsimineku korral peab vedaja igasuguseid teisi hüvitisi välistades maksuma:
 - a) tõendatud kahjusumma korral sellega võrduvat hüvitist, mis aga ei ületa 80 arvestusühikut brutomassi iga puuduva kilogrammi või 1 200 arvestusühikut iga pagasiühiku eest;
 - b) tõendamata kahjusumma korral paušaalhüvitist, mis võrdub 20 arvestusühikuga brutomassi iga puuduva kilogrammi või 300 arvestusühikuga iga pagasiühiku eest.

Üldistes veotingimustes määratakse kindlaks, kas hüvitist makstakse iga puuduva kilogrammi või pagasiühiku eest.

2. Lisaks peab vedaja tagastama pagasiveotasu ja muud kaotsiläinud pagasiühiku veoga seoses makstud summad ning juba tasutud tolli- ja aktsiisimaksud.

Artikkel 42

Hüvitis kahjustamise korral

1. Registreeritud pagasi kahjustamise korral peab vedaja igasuguseid teisi hüvitisi välistades maksuma hüvitist, mis vastab pagasi väärtuse vähenemisele.
2. Hüvitis ei ületa:
 - a) juhul kui kogu pagas on kahjustamise tõttu kasutamiskõlbmatuks muutunud, seda summat, mis tuleks maksta pagasi täieliku kaotsimineku korral;
 - b) juhul kui ainult osa pagasist on kahjustamise tõttu kasutamiskõlbmatuks muutunud, seda summat, mis tuleks maksta kasutamiskõlbmatuks muutunud osa kaotsimineku korral.

Artikkel 43

Hüvitis hilinevad väljastamise korral

1. Vedaja peab pagasi hilinevad väljastamise korral maksuma iga väljastamisnõude esitamisele järgnenud 24-tunnise täisperioodi eest, kuid kokku mitte rohkem kui 14 ööpäeva eest:
 - a) kahjusummaga võrduvat hüvitist, kuid mitte rohkem kui 0,80 arvestusühikut hilinevadlt väljastatud pagasi brutomassi kilogrammi kohta või 14 arvestusühikut pagasiühiku kohta, juhul kui õigustatud isik tõendab, et hilinevadine tekitas kahju, kaasa arvatud kahjustusi;
 - b) paušaalhüvitist, mis võrdub 0,14 arvestusühikuga hilinevadlt väljastatud pagasi brutomassi kilogrammi kohta või 2,80 arvestusühikuga pagasiühiku kohta, juhul kui õigustatud isik ei suuda tõendada, et hilinevadine oleks tekitanud kahju.

Üldistes veotingimustes määratakse kindlaks, kas hüvitist makstakse pagasi kilogrammi või pagasiühiku pealt.

2. Pagasi täieliku kaotsimineku korral ei maksta lisaks artiklis 41 sätestatud hüvitisele lõikes 1 sätestatud hüvitist.

3. Pagasi osalise kaotamineku korral makstakse lõikes 1 sätestatud hüvitist allesjäänud osa eest.
4. Pagasi kahjustamise korral, mis ei olnud tingitud hilinenud väljastamisest, makstakse vastaval juhul lisaks artiklis 42 sätestatud hüvitisele ka lõikes 1 sätestatud hüvitist.
5. Mitte mingil juhul ei saa lõikes 1 sätestatud hüvitise ja artiklites 41 ning 42 sätestatud hüvitiste kogusumma olla suurem kui hüvitis pagasi täieliku kaotamineku korral.

3 . j a g u

Sõidukid

Artikkel 44

Hüvitis hilinemise korral

1. Kui sõiduki pealelaadimine või väljastamine hilines vedaja süü tõttu ja kui õigustatud isik tõendab, et selle läbi tekitati talle kahju, siis peab vedaja maksma hüvitist, mille suurus ei ületa veotasu.
2. Kui õigustatud isik taganeb veolepingust, kuna pealelaadimine hilines vedaja süü tõttu, siis tagastatakse talle veotasu. Kui ta tõendab, et hilinemine tekitas talle kahju, siis võib ta lisaks nõuda hüvitist, mille suurus ei ületa veotasu.

Artikkel 45

Hüvitis kaotamineku korral

Sõiduki täieliku või osalise kaotamineku korral lähtutakse õigustatud isikule tõendatud kahju eest makstava hüvitise arvutamisel sõiduki harilikust väärtusest. Hüvitise piirmäär on 8 000 arvestusühikut. Nii täis kui tühi järeldaagis loetakse omaette sõidukiks.

Artikkel 46

Vastutus teiste esemete eest

1. Sõidukis olnud esemete või auto külge kinnitatud veomahutites (näiteks pagasi- või suusaboksidid) asuvate esemete puhul vastutab vedaja ainult sellise kahju eest, mis tekkis tema süül. Koguhüvitise piirmäär on 1 400 arvestusühikut.
2. Sõidukile väljastpoolt kinnitatud esemete, sealhulgas lõikes 1 nimetatud veomahutite eest vastutab vedaja üksnes juhul, kui tõendatakse, et kahju on tekkinud vedaja tegevuse või tegevusetuse tõttu kas tahtlikult kahju tekitamise eesmärgil või hooletuse tõttu, kuigi oli teada, et selline kahju võib ilmselt tekkida.

Artikkel 47

Kohaldatav õigus

Võttes arvesse käeolevas jaos sätestatud, kohaldatakse sõidukite suhtes 2. jao sätteid vastutuse kohta pagasi eest.

IV PEATÜKK

Üldsätted

Artikkel 48

Vastutuse piiramise õigusest ilmajäämine

Käesolevates ühtsetes eeskirjades ette nähtud vastutuse piiranguid, samuti liikmesriigi õigust, mis piirab hüvitist teatava summaga, ei kohaldata, kui tõendatakse, et kahju on tekkinud vedaja tegevuse või tegevusetuse tõttu kas tahtlikult kahju tekitamise eesmärgil või hooletuse tõttu, kuigi oli teada, et selline kahju võib ilmselt tekkida.

*Artikkel 49***Konverteerimine ja intresside maksmine**

1. Kui hüvitise arvutamisel tuleb välisvaluutas väljendatud summad konverteerida, siis tuleb seda teha hüvitise maksmise päeval ja kohas kehtiva vahetuskursi järgi.
2. Õigustatud isik võib hüvitiselt nõuda viieprotsendilist aastaintressi alates nõude esitamise päevast vastavalt artiklile 55 või kui nõuet ei ole esitatud, siis alates nõude esitamise päevast.
3. Hüvitistelt artiklite 27 ja 28 alusel arvutatakse intressi alles alates päevast, mil ilmnesid hüvitise suurust määravad asjaolud, juhul kui see päev on hilisem nõude või hagi esitamise päevast.
4. Pagasi puhul võib intressi nõuda ainult siis, kui hüvitis ületab 16 arvestusühikut ühe pagasi registreerimiskviitungi kohta.
5. Kui õigustatud isik ei esita vedajale pagasi kohta esitatud nõude lõplikuks läbivaatamiseks vajalikke tõendeid talle seatud kohase tähtaja jooksul, siis ei arvutata intressi selle tähtaja lõppemisest kuni nimetatud tõendite üleandmiseni.

*Artikkel 50***Vastutus tuumaõnnetuse korral**

Vedaja vabaneb talle käesolevate ühtsete eeskirjadega pandud vastutusest, kui kahju põhjuseks oli tuumaõnnetus ja kui vastavalt asjaomase riigi seadustele ja teistele õigusaktidele, mis reguleerivad vastutust tuumaenergeetika valdkonnas, vastutab kahju eest tuumaseadme valdaja või temaga võrdsustatud isik.

*Artikkel 51***Isikud, kelle eest vedaja vastutab**

Vedaja vastutab oma töötajate ja teiste isikute eest, kelle teenuseid ta vedamisel kasutab, kuivõrd need töötajad ja teised isikud täidavad oma tööülesandeid. Veoks kasutatava raudteeinfrastruktuuri ettevõtjaid loetakse isikuteks, kelle teenuseid vedaja veo läbiviimisel kasutab.

*Artikkel 52***Muud hagid**

1. Kõigil juhtudel, kui kohaldatakse käesolevaid ühtseid eeskirju, võib mis tahes õiguslikul alusel esitada vedaja vastu kahju hüvitamise hagi üksnes käesolevates ühtsetes eeskirjades sätestatud tingimustel ning piirangutega.
2. Sama kehtib hagide kohta töötajate ja teiste isikute vastu, kelle eest vastutab vedaja artikli 51 alusel.

V JAOTIS

REISIJA VASTUTUS*Artikkel 53***Erilised vastutuse alused**

Reisija vastutab vedaja ees igasuguse kahju eest,

- a) mis on tingitud oma kohustuste mittetäitmisest, mis tal on vastavalt

- 1) artiklitele 10, 14 ja 20,

- 2) üldiste veotingimuste erisätetele sõidukite veo kohta või
- 3) määruusele ohtlike kaupade rahvusvahelise raudteeveo kohta (RID) või

b) mille põhjustasid temaga kaasas olevad esemed või loomad,

juhul kui ta ei suuda tõendada, et kahju on tingitud asjaoludest, mida ta vaatamata abinõude rakendamisele, mida nõutakse kohusetundlikult reisijalt, ei suutnud vältida ja mille tagajärgi ta ei saanud ära hoida. See säte ei puuduta vedaja vastutust artikli 26 ja artikli 33 lõike 1 alusel.

VI JAOTIS

NÕUETE ESITAMINE

Artikkel 54

Osalise kaotsimineku või kahjustamise tuvastamine

1. Kui vedaja avastab või eeldab või kui õigustatud isik väidab, et vedaja hoole alla antud ese (pagas, sõiduk) on osaliselt kaotsi läinud või kahjustatud, siis peab vedaja viivitamatult ja võimaluse korral õigustatud isiku juuresolekul vastavalt kahju olemusele fikseerima aktis selle eseme seisundi ja niivõrd kui võimalik, kahju ulatuse, põhjuse ja tekkimise aja.
2. Õigustatud isikule tuleb väljastada tasuta selle akti koopia.
3. Kui õigustatud isik ei ole aktis fikseerituga nõus, siis võib ta nõuda, et pagasi või sõiduki seisundi ning kahju põhjuse ja kahjusumma tuvastaks ekspert, kelle nimetavad veolepingu pooled või kohus. Menetlus viiakse läbi selle riigi seaduste ja teiste õigusaktide alusel, kus tuvastamine toimub.

Artikkel 55

Nõuded

1. Nõuded, mis puudutavad vedaja vastutust reisija surma või vigastuse korral, tuleb kirjalikult esitada sellele vedajale, kelle vastu saab hagi esitada. Sellise veo kohta, mis oli üheainsa lepingu objektiks ja mida viisid läbi mitu vedajat, võib hagi esitada ka esimese või viimase vedaja vastu, samuti vedaja vastu, kellel reisija elukoha või alalise elukoha riigis on peamine tegevuskoht, filiaal või esindus, mille kaudu veoleping sõlmiti.
2. Teised veolepinguga seotud nõuded tuleb kirjalikult esitada artikli 56 lõigetes 2 ja 3 nimetatud vedajale.
3. Tõendusmaterjalid, mida õigustatud isik peab vajalikuks nõudele lisada, tuleb esitada originaalis või koopiatena, mis vedaja nõudmisel peavad olema nõuetekohaselt tõendatud. Nõude lahendamise käigus võib vedaja nõuda sõidudokumendi, pagasi registreerimiskviitungi ja veodokumendi loovutamist.

Artikkel 56

Vedajad, kelle vastu võib kohtusse hagi esitada

1. Kahjutasunõudeid, mis tulenevad vedaja vastutusest reisija surma või vigastuse korral, võib kohtusse esitada ainult sellise vedaja vastu, kes on vastutav artikli 26 lõike 5 alusel.
2. Teisi veolepingust tulenevaid reisijate nõudeid võib, arvestades sealjuures lõikes 4 sätestatud, esitada ainult esimese, viimase või selle vedaja vastu, kes viis läbi veo selle osa, mille käigus ilmnis nõude põhjuseks olev asjaolu.
3. Kui veo korral, mida viivad läbi üksteisele järgnevad vedajad, on väljastamiseks kohustatud vedaja märgitud tema nõusolekul pagasi registreerimiskviitungile või veodokumendile, siis võib nõudeid lõike 2 alusel esitada kohtusse tema vastu ka juhul, kui ta ei ole pagasit või sõidukit vastu võtnud.
4. Hagi reisijaveolepingu alusel makstud summade hüvitamiseks võib esitada vedaja vastu, kes selle summa sisse nõudis, või vedaja vastu, kelle kasuks see summa sisse nõuti.

5. Hagi võib vastunõude või vaide korras esitada lisaks lõigetes 2 ja 4 täpsustatule ka teiste vedajate vastu, kui põhinõue põhineb samal veolepingul.
6. Niivõrd kui käesolevaid ühtseid eeskirju kohaldatakse asendusvedaja suhtes, võib ka tema vastu hagi esitada.
7. Kui hagejal on valida mitme vedaja vahel, siis tema valikuõigus lõpeb niipea, kui neist ühe vastu on hagi esitatud; see kehtib ka siis, kui hagejal on valida ühe või mitme vedaja ja asendusvedaja vahel.

Artikkel 58

Hagemisõiguse lõppemine reisija surma või vigastuse korral

1. Õigustatud isiku igasugune õigus hagi esitada seoses vedaja vastutusega reisija surma või vigastuse korral lõpeb, kui ta hiljemalt 12 kuu möödumisel sellest, kui ta sai teada kahju tekkimisest, ei teata reisijaga toimunud õnnetusest ühele vedajatest, kellele vastavalt artikli 55 lõikele 1 võib esitada nõude. Kui õigustatud isik teatab vedajale õnnetusest suuliselt, siis peab vedaja talle väljastama kinnituse suulise teate saamise kohta.
2. Hagemisõigus ei lõpe, kui
 - a) õigustatud isik on lõikes 1 sätestatud tähtaja jooksul esitanud nõude ühele artikli 55 lõikes 1 nimetatud vedajatest;
 - b) vastutav vedaja on lõikes 1 sätestatud tähtaja jooksul saanud reisijaga toimunud õnnetusest teada mingil muul moel;
 - c) õnnetusest ei teatatud või seda tehti hilinemisega asjaolude tõttu, milles õigustatud isikut ei saa süüdistada;
 - d) õigustatud isik tõendab, et õnnetus toimus vedaja süül.

Artikkel 59

Hagemisõiguse lõppemine pagasiveo korral

1. Kui õigustatud isik võtab pagasi vastu, lõpeb igasugune veolepingust tulenev õigus esitada hagi vedaja vastu pagasi osalise kaotsimineku, kahjustamise või hilinevad väljastamise korral.
2. Hagemisõigus ei lõpe:
 - a) osalise kaotsimineku või kahjustuse korral, kui
 - 1) õigustatud isik tuvastas kaotsimineku või kahjustuse vastavalt artiklile 54 enne pagasi vastuvõtmist;
 - 2) tuvastamine, mis oleks pidanud toimuma vastavalt artiklile 54, jäi ära üksnes vedaja süül;
 - b) välisel vaatlusel mittemärgatava kahju korral, mille õigustatud isik tuvastas alles pärast pagasi vastuvõtmist, kui ta
 - 1) nõuab tuvastamist vastavalt artiklile 54 otsekohe pärast kahju avastamist ja hiljemalt kolme päeva möödumisel pärast pagasi vastuvõtmist ja
 - 2) lisaks tõendab, et kahju tekkis vedaja poolt pagasi vastuvõtmise ja väljastamise vahel;
 - c) hilinevad väljastamise korral, kui õigustatud isik esitab 21 päeva jooksul nõude mõne artikli 56 lõikes 3 nimetatud vedaja vastu;
 - d) kui õigustatud isik tõendab, et kahju on tekkinud vedaja süül.

Artikkel 60

Hagide aegumine

1. Kahju hüvitamise hagid, mis tulenevad vedaja vastutusest reisija surma ja vigastuse korral, aeguvad järgmiselt:
 - a) reisijate nõuded kolme aasta jooksul arvates esimesest õnnetusele järgnevast päevast;

b) teiste õigustatud isikute nõuded kolme aasta jooksul arvates reisija surmale järgnenud esimesest päevast, hiljemalt aga viie aasta jooksul arvates esimesest õnnetusele järgnenud päevast.

2. Teiste veolepingust tulenevate hagide aegumistähtaeg on üks aasta. Aegumistähtaeg on aga kaks aastat selliste hagide puhul, kus kahju on tekkinud vedaja tegevuse või tegevusetuse tõttu kas tahtlikult kahju tekitamise eesmärgil või hooletuse tõttu, kuigi oli teada, et selline kahju võib ilmselt tekkida.

3. Lõikes 2 sätestatud aegumistähtaeg hakkab kulgema:

a) täieliku kaotsimineku hüvitamise hagi korral alates 14. päevast pärast artikli 22 lõikes 3 sätestatud tähtaja lõppemist;

b) osalise kaotsimineku, kahjustuse või hilinenud väljastamise hüvitamise hagi korral väljastamise päevast;

c) kõigi teiste reisijateveo juhtumitega seotud hagide korral sõidudokumendi kehtivuse lõppemise päevast.

Aegumistähtaja algusena näidatud päeva ei arvata aegumistähtaja sisse.

4. Muus osas reguleerib aegumistähtaja peatumist ja katkemist liikmesriigi õigus.

VII JAOTIS

SUHTED VEDAJATE VAHEL

Artikkel 61

Veotasu jaotamine

1. Iga vedaja, kes nõudis sisse veotasu või oleks pidanud seda tegema, peab teistele osalevatele vedajatele maksma neile kuuluva osa veotasust. Makseviisi määratakse kindlaks vedajatevaheliste kokkulepetega.

2. Artikli 6 lõiget 3, artikli 16 lõiget 3 ja artiklit 25 kohaldatakse ka üksteisele järgnevate vedajate vaheliste suhete suhtes.

Artikkel 62

Regressiõigus

1. Vedajal, kes käesolevate ühtsete eeskirjade kohaselt maksis hüvitist, on teiste veos osalenud vedajate vastu regressiõigus vastavalt järgmistele sätetele:

a) vedaja, kes põhjustas kahju, vastutab selle eest täielikult;

b) kui kahju põhjustasid mitu vedajat, siis vastutab igaüks enda põhjustatud kahju eest; kui selline eristamine ei ole võimalik, siis jaotatakse hüvitussumma vedajate vahel vastavalt punktile c;

c) kui ei ole võimalik tõendada, milline vedajatest kahju põhjustas, siis jaotatakse hüvitussumma kõigi vedajate vahel, välja arvatud need, kes tõendavad, et nemad kahju ei põhjustanud; jaotamine toimub proportsionaalselt vedajatele kuuluva osaga veotasust.

2. Kui mõni neist vedajatest on maksejõuetu, siis jagatakse tema osaks langenud, kuid maksmata summa kõigi teiste veos osalenud vedajate vahel proportsionaalselt neile kuuluva osaga veotasust.

Artikkel 63

Regressimenetlus

1. Vedaja, kelle vastu artikli 62 kohaselt on esitatud regressinõue, ei saa vaidlustada regressinõude esitanud vedaja poolt tehtud makse õiguspärasust, kui hüvitis oli kohtuotsusega kindlaks määratud pärast seda, kui esimesena nimetatud vedajale oli edastatud nõuetekohane teade hagi esitamise kohta ja antud talle seega võimalus menetluses osalemiseks. Põhihagi menetlev kohus määrab kindlaks tähtjad kolmanda isiku teavitamiseks ja tema menetlusse kaasamiseks.

2. Regressihagi esitav vedaja peab esitama ühe ja sama nõude kõigi vedajate vastu, kellega ta ei ole jõudnud kohtuvälisele kokkuleppele, vastasel korral lõpeb regressiõigus nende vedajate suhtes, kelle vastu ta ei ole nõuet esitanud.

3. Kohus peab ühes ja samas otsuses lahendama kõik kohtule esitatud regressihagid.
4. Vedaja, kes soovib oma regressiõigust rakendada, võib esitada nõude selle riigi pädevasse kohtusse, kus on ühe sellise osalenud vedaja peamine tegevuskoht või filiaal või esindus, kes veolepingu sõlmis.
5. Kui hagi tuleb esitada mitme vedaja vastu, siis võib hagev vedaja valida pädevate kohtute vahel vastavalt lõikele 4.
6. Regressihagi ei tohi menetleda koos hüvitushagiga, mille on esitanud isik, kellel on selleks veolepingust tulenev õigus.

Artikkel 64

Kokkulepped regressinõuete suhtes

Vedajatel on õigus sõlmida omavahel kokkuleppeid, mis kalduvad kõrvale artiklitest 61 ja 62.

II LISA

RAUDTEEVEO-ETTEVÕTJATE JA PILETIMÜÜJATE POOLT ANTAV MIINIMUMTEAVE

I osa: enne reisi antav teave

Veolepingule kohaldatavad üldtingimused

Kiireima reisi sõiduplaanid ja tingimused

Kõigi olemasolevate hinnaklasside sõiduplaanid ja tingimused, tuues esile odavaimad hinnad

Puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute ligipääs raudteeveoteenustele, ligipääsutingimused ja abivahendite olemasolu rongis vastavalt direktiivile (EL) 2019/882 ning määrustele (EL) nr 454/2011 ja (EL) nr 1300/2014

Jalgrattakohad ja neile ligipääsu tingimused

Kohad esimeses ja teises klassis, samuti kupee- ja magamisvagunites

Häired ja viivitused (kavandatud ja reaalselt)

Rongis pakutavad võimalused, muu hulgas WiFi ja tualetid, ning rongis pakutavad teenused, muu hulgas personali poolt reisijatele osutatav abi

Enne pileti ostmist esitatav teave selle kohta, kas pileti või piletite puhul on tegemist otsepiletiga

Kaotsiläinud pagasi nõuet puudutavad menetlused

Kaebuste esitamise kord

II osa: teave reisi ajal

Rongis pakutavad teenused ja võimalused, muu hulgas WiFi

Järgmine peatus

Häired ja viivitused (kavandatud ja reaalselt)

Olulisemad ühendusreisid

Ohutus- ja turvateave

III osa: toimingud broneerimissüsteemides

Taotlused raudteeveoteenuste, sealhulgas kohaldatavate tariifide kohta teabe saamiseks

Taotlused raudteeveoteenuste broneerimiseks

Taotlused broneeringu osaliseks või täielikuks tühistamiseks

III LISA

TEENUSE KVALITEEDI STANDARDITE MIINIMUMNÕUDED

Teave ja piletid

Veoteenuste täpsus ja veoteenuste häireid puudutavad üldpõhimõtted

Hilinemised

- i) veoteenuste üldine keskmine hilinemine protsendina teenuseliigi kohta (pikamaa-raudteevedu, piirkondlikud liinid ning linna- ja linnalähiliinid);
- ii) hilinemiste protsent, mille on põhjustanud artikli 19 lõikes 10 osutatud asjaolud;
- iii) nende teenuste protsent, mille puhul väljumine hilines;
- iv) nende teenuste protsent, mille puhul saabumine hilines;
 - alla 60-minutiliste hilinemiste protsent;
 - 60–119-minutiliste hilinemiste protsent;
 - 120-minutiliste või pikemate hilinemiste protsent;

Veoteenuste tühistamine

- i) teenuste tühistamine protsendina teenuseliigi kohta (rahvusvaheline reisijatevedu, riigisisene pikamaa-raudteevedu, piirkondlikud liinid ning linna- ja linnalähiliinid);
- ii) teenuste tühistamine protsendina teenuseliigi kohta (rahvusvaheline reisijatevedu, riigisisene pikamaa-raudteevedu, piirkondlikud liinid ning linna- ja linnalähiliinid), mille on põhjustanud artikli 19 lõikes 10 osutatud asjaolud.

Veeremi ja raudteejaamade puhtus (õhu kvaliteet ja temperatuuri reguleerimine vagunites, sanitaarsõlmede puhtus jne)

Kliendi rahulolu uuring

Kaebustega tegelemine, tagasimaksud ja hüvitised, kui teenuse kvaliteedistandardeid ei täideta

Puuetega inimestele ja piiratud liikumisvõimega isikutele pakutav abi ning sellise abi teemaline dialoog puuetega inimesi ja piiratud liikumisvõimega isikuid esindavate organisatsioonidega ja, kui see on asjakohane, puuetega inimeste ja piiratud liikumisvõimega isikute esindajatega

IV LISA

VASTAVUSTABEL

Määrus (EÜ) nr 1371/2007	Käesolev määrus
Artikkel 1	Artikkel 1
Artikli 1 punkt a	Artikli 1 punkt a
Artikli 1 punkt b	Artikli 1 punkt b
—	Artikli 1 punkt c
Artikli 1 punkt c	Artikli 1 punkt d
—	Artikli 1 punkt e
Artikli 1 punkt d	Artikli 1 punkt f
Artikli 1 punkt e	Artikli 1 punkt g
—	Artikli 1 punkt h
Artikli 1 punkt f	Artikli 1 punkt i
Artikkel 2	Artikkel 2
Artikli 2 lõige 1	Artikli 2 lõige 1
Artikli 2 lõige 2	—
Artikli 2 lõige 3	—
Artikli 2 lõige 4	—
Artikli 2 lõige 5	Artikli 2 lõike 6 punkt a ja lõige 8
Artikli 2 lõige 6	Artikli 2 lõike 6 punkt b
Artikli 2 lõige 7	Artikli 2 lõige 7
—	Artikli 2 lõige 2
—	Artikli 2 lõige 3
—	Artikli 2 lõige 4
—	Artikli 2 lõige 5
Artikkel 3	Artikkel 3
Artikli 3 punkt 1	Artikli 3 punkt 1
Artikli 3 punktid 2 ja 3	—
Artikli 3 punkt 4	Artikli 3 punkt 2

Määrus (EÜ) nr 1371/2007	Käesolev määrus
Artikli 3 punkt 5	Artikli 3 punkt 3
Artikli 3 punkt 6	Artikli 3 punkt 4
Artikli 3 punkt 7	Artikli 3 punkt 5
Artikli 3 punkt 8	Artikli 3 punkt 6
—	Artikli 3 punkt 7
Artikli 3 punkt 9	Artikli 3 punkt 8
Artikli 3 punkt 10	Artikli 3 punkt 9
—	Artikli 3 punkt 10
—	Artikli 3 punkt 11
Artikli 3 punkt 11	Artikli 3 punkt 12
—	Artikli 3 punkt 13
—	Artikli 3 punkt 14
—	Artikli 3 punkt 15
—	Artikli 3 punkt 16
Artikli 3 punkt 12	Artikli 3 punkt 17
—	Artikli 3 punkt 18
Artikli 3 punkt 13	Artikli 3 punkt 19
—	Artikli 3 punkt 20
Artikli 3 punkt 15	Artikli 3 punkt 21
—	Artikli 3 punkt 22
Artikkel 4	Artikkel 4
—	Artikkel 5
Artikkel 5	Artikkel 6
Artikkel 6	Artikkel 7
Artikkel 7	Artikkel 8
Artikkel 8	Artikkel 9
—	Artikkel 10
Artikkel 9	Artikkel 11
—	Artikkel 12

Määrus (EÜ) nr 1371/2007	Käesolev määrus
Artikkel 11	Artikkel 13
Artikkel 12	Artikkel 14
Artikkel 13	Artikkel 15
Artikkel 14	Artikkel 16
Artikkel 15	Artikkel 17
Artikkel 16	Artikkel 18
—	Artikli 18 lõiked 2, 3, 4, 5, 6 ja 7
Artikli 17 lõige 1	Artikli 19 lõiked 1, 2, 3 ja 4
—	Artikli 19 lõiked 5 ja 6
Artikli 17 lõige 2	Artikli 19 lõige 7
Artikli 17 lõige 3	Artikli 19 lõige 8
Artikli 17 lõige 4	Artikli 19 lõige 9
—	Artikli 19 lõige 10
Artikkel 18	Artikkel 20
—	Artikli 20 lõige 6
Artikkel 19	Artikkel 21
Artikkel 20	Artikkel 22
Artikli 21 lõige 1	—
Artikli 21 lõige 2	Artikli 23 lõike 1 punkt g
Artiklid 22 ja 23	Artikkel 23
Artikli 22 lõige 2	—
Artikkel 24	Artikkel 24
Artikkel 25	Artikli 25 lõiked 1, 2 ja 3
—	Artikkel 26
Artikkel 26	Artikkel 27
Artikkel 27	Artikkel 28
—	Artikli 28 lõige 3
Artikli 27 lõige 3	Artikli 28 lõige 4

Määrus (EÜ) nr 1371/2007	Käesolev määrus
Artikkel 28	Artikkel 29
Artikkel 29	Artikkel 30
Artikkel 30	Artikkel 31
—	Artiklid 32 ja 33
Artikkel 31	Artikkel 34
—	Artikli 34 lõiked 1 ja 3
Artikkel 32	Artikkel 35
—	Artikli 35 lõige 2
Artikkel 33	—
Artikkel 34	Artikkel 36
Artikkel 35	Artikkel 38
—	Artikkel 37
Artikkel 36	Artikkel 39
—	Artikkel 40
Artikkel 37	Artikkel 41
I lisa	I lisa
II lisa	II lisa
III lisa	III lisa
—	IV lisa

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2021/783,**29. aprill 2021,****millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1293/2013****(EMPs kohaldatav tekst)**

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 192 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ⁽¹⁾,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust ⁽²⁾,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽³⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Liidu keskkonna-, kliima- ja energiaalased õigusaktid ning -poliitika on keskkonna seisundit suurel määral parandanud. Ent endiselt on lahendamata olulised keskkonna- ja kliimaprobleemid, mis toovad nende tähelepanuta jätmise korral liidu ja selle kodanike heaolu jaoks kaasa märkimisväärsed negatiivseid tagajärgi.
- (2) Keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE), mis kehtestati Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1293/2013 ⁽⁴⁾ ajavahemikuks 2014–2020, on viimane paljudest alates 1992. aastast kehtestatud liidu programmidest, millega toetatakse keskkonna- ja kliimaalaste õigusaktide rakendamist ning poliitiliste prioriteetide elluviimist. Keskkonna- ja kliimameetmete programmi (LIFE) hinnati hiljutisel vahehindamisel tulemuslikuks, tõhusaks ja asjakohaseks. Aastate 2014–2020 programmi LIFE tuleks seetõttu jätkata muudatustega, mis tehti kindlaks vahehindamisel ja sellele järgnenud hindamiste käigus. Keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) (edaspidi „programm LIFE“) tuleks seega kehtestada seitsmeks aastaks, et ühitada selle kehtivusaeg nõukogu määruses (EL, Euratom) 2020/2093 ⁽⁵⁾ sätestatud mitmeaastase finantsraamistiku kehtivusajaga.
- (3) Et püüelda liidu keskkonna-, kliima- ja energiaalastes õigusaktides, poliitikas ja kavades, eelkõige komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatises „Euroopa roheline kokkulepe“ (edaspidi „Euroopa roheline kokkulepe“) ning rahvusvaheliste kohustustega seatud eesmärkide ja sihtide saavutamise poole, peaks programm LIFE aitama minna õiglaselt üle kestlikule, ringluspõhisele, energiatõhusale, taastuvenergia põhisele, kliimaneutraalsele ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele, aitama kaitsta, taastada ja parandada keskkonna, sh õhu, vee ja pinnase kvaliteeti ja seisundit ning peatada ja ümber pöörata elurikkuse vähenemine, muu hulgas toetades Natura 2000 võrgustiku rakendamist ja haldamist ning võideldes ökosüsteemide seisukorra halvenemise vastu kas otsese

⁽¹⁾ ELT C 62, 15.2.2019, lk 226.

⁽²⁾ ELT C 461, 21.12.2018, lk 156.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi 17. aprilli 2019. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ning nõukogu 16. märtsi 2021. aasta esimese lugemise seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata). Euroopa Parlamendi 26. aprilli 2021. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1293/2013, millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 614/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 185).

⁽⁵⁾ Nõukogu 17. detsembri 2020. aasta määrus (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 11).

sekkumise või nimetatud eesmärkide muudesse poliitikavaldkondadesse lõimimise abil. Programmiga LIFE tuleks toetada ka Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 192 lõike 3 kohaselt vastu võetud üldiste tegevusprogrammide nagu seitsmenda keskkonnaalase tegevusprogrammi ⁽⁶⁾ ja järgnevate liidu keskkonnaalaste tegevusprogrammide rakendamist.

- (4) Liit on võtnud kohustuse töötada välja igakülgsed meetmed Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) kestliku arengu tegevuskava 2030 kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks, milles rõhutatakse olulist seost loodusvarade pikaajalise kättesaadavuse tagamiseks vajaliku majandamise ja ökosüsteemi teenuste vahel, samuti nende mõlema seost inimeste tervise ning kestliku ja sotsiaalselt kaasava majanduskasvuga. Seda silmas pidades peaks programm LIFE kajastama solidaarsuse põhimõtet ning panustama samal ajal oluliselt nii majandusarengusse kui ka sotsiaalse sidususe suurendamisse.
- (5) Kestliku arengu edendamiseks tuleks keskkonna- ja kliimakaitsealased integreerida kõigi liidu poliitikavaldkondade ja tegevuste määratlemise ja rakendamisse. Seetõttu tuleks edendada koostööd ja vastastikust täiendavust muude liidu rahastamisprogrammidega, sealhulgas soodustades selliste tegevuste rahastamist, mis täiendavad strateegilisi integreeritud projekte ja strateegilisi loodusprojekte ning toetavad programmi LIFE raames välja töötatud lahenduste kasutuselevõttu ja kordamist. Toppelrahastamise vältimiseks on vajalik kooskõlastamine. Komisjon ja liikmesriigid peaksid võtma meetmeid, et vältida eri rahastamisvahenditest tulenevate aruandluskohustuste tõttu projekti toetusajatele langevat täiendavat halduskattuvust ja -koormust.
- (6) Programm LIFE peaks aitama kaasa kestlikule arengule ning liidu keskkonna-, kliima- ja mõningate energiaalaste õigusaktide, samuti strateegiate, kavade ja eelkõige rahvusvaheliste kohustuste alusel võetud eesmärkide ja sihtide täitmisele, eelkõige seoses ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030, bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni ⁽⁷⁾ ja ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel vastu võetud Pariisi kokkuleppe ⁽⁸⁾ (edaspidi „Pariisi kliimakokkulepe“) ning muu hulgas ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UNECE) keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamise üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni (edaspidi „Århusi konventsioon“) ⁽⁹⁾, UNECE piiriülese õhusaaste kauglevi konventsiooni, ÜRO ohtlike jäätmete riikidevahelise veo ja nende kõrvaldamise kontrolli Baseli konventsiooni, ÜRO teatavate ohtlike kemikaalide ja pestitsiididega rahvusvaheliseks kauplemiseks nõusoleku saamise korda käsitleva Rotterdami konventsiooni ja ÜRO püsivate orgaaniliste saasteainete Stockholmi konventsiooniga.
- (7) Liit peab väga tähtsaks programmi LIFE rahastatud projektide tulemuste pikaajalist kestlikkust ning suutlikkust tagada ja säilitada neid tulemusi ka pärast projekti rakendamist, muu hulgas projekti jätkamise või tulemuste kordamise või ülekandmise kaudu.
- (8) Pariisi kliimakokkuleppes tulenevate liidu kohustuste täitmiseks tuleb liit muuta kestlikuks, ringluspõhiseks, energiatõhusaks, taastuvenergiapõhiseks, kliimaneutraalseks ja kliimamuutustele vastupanuvõimeliseks ühiskonnaks. Selline muutus nõuab omakorda tegutsemist, mille fookuses oleks eelkõige praegu suurima kasvuhoonegaaside heitega ja enim saastavad sektorid, mis edendaks energiatõhusust ja taastuvenergiat ning mis aitaks ellu viia 2030. aasta energia- ja kliimapolitiika raamistikku ning liikmesriikide lõimitud riiklikke energia- ja kliimakavasid ning rakendada pikaajalist liidu kliima- ja energiateedat kooskõlas Pariisi kliimakokkuleppe pikaajaliste eesmärkidega. Programm LIFE peaks hõlmama ka meetmeid, mis aitavad rakendada liidu kliimamuutustega kohanemise poliitikat, et vähendada haavatavust kliimamuutuste kahjuliku mõju suhtes.

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. novembri 2013. aasta otsus nr 1386/2013/EL, milles käsitletakse liidu üldist keskkonnaalast tegevusprogrammi aastani 2020 „Hea elu maakera võimaluste piires“ (ELT L 354, 28.12.2013, lk 171).

⁽⁷⁾ Nõukogu 25. oktoobri 1993. aasta otsus 93/626/EMÜ bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni sõlmimise kohta (EÜT L 309, 13.12.1993, lk 1).

⁽⁸⁾ ELT L 282, 19.10.2016, lk 4.

⁽⁹⁾ ELT L 124, 17.5.2005, lk 4.

- (9) Programmi LIFE uue puhtale energiale ülemineku allprogrammi projektid peaksid keskenduma suutlikkuse suurendamisele ning teadmiste, oskuste, innovaatiliste tehnoloogiate, meetodite ja lahenduste levitamisele, et saavutada liidu selliste õigusaktide ja poliitikameetmete eesmärgid, mis käsitlevad taastuenergiiale üleminekut ja energiatõhususe suurendamist. Suutlikkuse suurendamine ning teadmiste, oskuste, innovaatiliste tehnoloogiate, meetodite ja lahenduste levitamine on tavaliselt koordineerivad ja toetavad meetmed, millel on liidu tasandil suur lisaväärtus ja mille eesmärk on kõrvaldada turutõkked, mis takistavad sotsiaalmajanduslikku üleminekut kestlikule energiale, ning mis enamasti puudutavad väikeseid ja keskmise suurusega üksusi ning samuti paljusid osalejaid, sealhulgas kohalikke ja piirkondlikke ametiasutusi ning mittetulundusühinguid. Selliste meetmetega kaasneb mitmeid hüvesid, näiteks aitavad need võidelda energiaostuvõimetusega, parandada siseõhu kvaliteeti, vähendada kohapeal saasteainete hulka tänu energiatõhususe parandamisele ja suurendada taastuvatest allikatest energia hajatootmist, ning need annavad positiivse panuse kohalikku majandusse ja sotsiaalselt kaasavasse majanduskasvu.
- (10) Selleks et anda panus kliimamuutuste leevendamisse ja liidu CO₂-heite vähendamise alaste rahvusvaheliste kohustuste saavutamise, tuleb kiirendada energiasectori ümberkujundamist. Energiatõhususe ja taastuenergia toetamiseks vajalikud suutlikkuse suurendamise meetmed, mida kuni 2020. aastani rahastatakse programmi „Horisont 2020“⁽¹⁰⁾ raames, tuleks lõimida programmi LIFE uue puhtale energiale ülemineku allprogrammiga, kuna nende meetmete eesmärk ei ole rahastada teaduse tippaset ega luua innovatsiooni, vaid hõlbustada juba olemasoleva taastuenergia ja energiatõhususe tehnoloogia kasutuselevõttu, mis aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele. Programm LIFE peaks hõlmama kõiki sidusrühmi ja sektoreid, mis on seotud puhtale energiale ülemineku. Suutlikkuse suurendamise meetmete lisamine programmi LIFE teeb võimalikuks allprogrammide koostoime ja suurendab liidu rahastamise üldist sidusust. Seepärast tuleks koguda ja levitada andmeid programmi LIFE projektide, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/695⁽¹¹⁾ kohaselt loodud programmi „Euroopa horisont“ (edaspidi „programm „Euroopa horisont““) ja selle eelkäijate olemasolevate teadusalaste ja innovatsioonilahenduste kasutuselevõtu kohta.
- (11) Mõjuhinnangus, mis on lisatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2002⁽¹²⁾ komisjonipoolsele ettepanekule, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2012/27/EL⁽¹³⁾, leitakse, et liidu 2030. aasta energiatõhususe eesmärkide saavutamiseks on vaja investeerida aastatel 2021–2030 täiendavalt 177 miljardit eurot aastas. Kõige suuremad lüngad on hoonete CO₂-heite vähendamise investeeringutes, et tõsta energiatõhusust ja kasutada väiksemahulisi taastuenergiaallikaid, kus kapitali tuleb suunata väga hajutatud projektidesse. Üks taastuenergiiale kiiret üleminekut ja energiatõhusust hõlmava „puhtale energiale ülemineku“ allprogrammi eesmärke on suurendada selliste projektide arendamise ja koondamise suutlikkust, mis aitab samas ära kasutada Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide rahalisi vahendeid ja kiirendada investeeringuid taastuenergiasse ja energiatõhususse, kasutades ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/523⁽¹⁴⁾ ette nähtud rahastamisvahendeid.
- (12) Programm LIFE on ainus konkreetset keskkonna- ja kliimameetmeteks mõeldud programm, mistõttu on sellel oluline roll liidu õigusaktide ja poliitikameetmete rakendamise toetamisel nendes valdkondades.
- (13) Koostoime programmiga „Euroopa horisont“ peaks hõlbustama seda, et teadus- ja innovatsioonitegevuse vajadused keskkonna-, kliima- energiaprobleemide käsitlemiseks liidus määratletakse ja kehtestatakse programmi „Euroopa horisont“ strateegilise teadus- ja innovatsioonitegevuse kavandamise protsessis. Programm LIFE peaks olema jätkuvalt liidu keskkonna-, kliima- ja asjakohaste energiaalaste õigusaktide ja poliitikameetmete rakendamise kiirendaja,

⁽¹⁰⁾ Nõukogu 3. detsembri 2013. aasta otsus 2013/743/EL, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni 2014.–2020. aasta raamprogrammi „Horisont 2020“ rakendamise eriprogramm ning tunnistatakse kehtetuks otsused 2006/971/EÜ, 2006/972/EÜ, 2006/973/EÜ, 2006/974/EÜ ja 2006/975/EÜ (ELT L 347, 20.12.2013, lk 965).

⁽¹¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/695, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“ ja kehtestatakse selle osalemis- ja levitamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1290/2013 ja (EL) nr 1291/2013 (ELT L 170, 12.5.2021, lk 1).

⁽¹²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2002, millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust (ELT L 328, 21.12.2018, lk 210).

⁽¹³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiivi 2009/125/EÜ ja 2010/30/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ (ELT L 315, 14.11.2012, lk 1).

⁽¹⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. märtsi 2021. aasta määrus (EL) 2021/523, millega luuakse programm „InvestEU“ ja millega muudetakse määrust (EL) 2015/1017 (ELT L 107, 26.3.2021, lk 30).

sealhulgas vahend programmi „Euroopa horisont“ teadus- ja innovatsioonialaste tulemuste kasutuselevõtuks ja rakendamiseks, ning peaks aitama neid rakendada suuremas ulatuses seal, kus need aitavad käsitleda keskkonna-, kliima- või energiapöördega seotud küsimusi. Programmi „Euroopa horisont“ Euroopa Innovatsiooninõukogu võib pakkuda toetust, et laiendada ja turustada uusi läbimurdelisi ideid, mis võivad tekkida LIFE projektide rakendamisel. Samamoodi tuleks arvesse võtta ka koostoiimet heitkogustega kauplemise süsteemi innovatsioonifondiga, mis loodi Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2003/87/EÜ⁽¹⁵⁾.

- (14) Meede, mis on saanud toetust programmist LIFE, peaks olema kõlblik saada toetust ka muudest liidu programmidest, tingimusel et neist toetustest ei kaeta samu kulusid. Meetmeid, mida rahastatakse kumulatiivselt eri liidu programmidest, tuleks auditeerida vaid ühe korra ning viisil, mis hõlmab kõiki asjaomaseid liidu programme ja kohaldatavaid reegleid.
- (15) Komisjoni 3. veebruari 2017. aasta teatis „ELi keskkonnapoliitika rakendamise läbivaatamine. Ühised probleemid ja ühised jõupingutused paremate tulemuste saavutamiseks“ näitab, et oluline edasiminekuks on vajalik selleks, et kiirendada liidu keskkonnavalase õigustiku rakendamist ning tõhustada keskkonna- ja kliimaeesmärkide lõimimist ja peavoolustamist teistesse poliitikavaldkondadesse. Seetõttu peaks programm LIFE toimima katalüsaatorina, et tegeleda keskkonnapoliitika rakendamise läbivaatamisel tuvastatud horisontaalsete ja süsteemsete probleemidega ning rakendamise puuduste algpõhjustega ning et saavutada vajalikku edu, töötades välja, katsetades ja korrates uusi lähenemisviise, toetades poliitikameetmete väljatöötamist, seiret ja läbivaatamist, parandades juhtimist keskkonna-, kliimamuutuste ja seotud energiapöörde küsimustes, sealhulgas edendades kõigil tasanditel sidusrühmade kaasatust, suutlikkuse suurendamist, teavitamistegevust ja teadlikkuse parandamist, võttes kasutusele investeeringuid kõikidest liidu investeerimisprogrammidest või muudest rahastamisallikatest ning toetades meetmeid, mis aitavad ületada erinevaid takistusi peamiste keskkonnaõigusega ette nähtud kavade tõhusal rakendamisel.
- (16) Elurikkuse hävimise ja ökosüsteemide seisukorra halvenemise peatamiseks ja ümberpööramiseks, sealhulgas mere ökosüsteemides, on vaja toetada liidu õigusaktide ja poliitika väljatöötamist, rakendamist, täitmise tagamist ja hindamist (sh komisjoni 20. mai 2020. aasta teatis „ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia 2030. Toome looduse oma ellu tagasi“, nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ⁽¹⁶⁾ ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ⁽¹⁷⁾ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1143/2014⁽¹⁸⁾), eelkõige luues teadmusbaasi poliitikameetmete väljatöötamiseks ja rakendamiseks ning arendades, katsetades, tutvustades ja kohaldades parimaid tavasid ja lahendusi, nagu tõhus juhtimine, kas väikeses mahus või kohandatuna kohalikele, piirkondlikele või riiklikele oludele, sealhulgas terviklike lähenemisviise direktiivi 92/43/EMÜ kohaselt vastu võetud prioriseeritud tegevuskavade rakendamiseks. Käesolev määrus peaks aitama kaasa elurikkuse meetmete peavoolustamisele liidu poliitikavaldkondades ja üldise eesmärgi – tagada mitmeaastase finantsraamistiku kohastest iga-aastastest kulutustest 7,5 % elurikkuse toetamiseks 2024. aastal ja mitmeaastase finantsraamistiku kohastest iga-aastastest kulutustest 10 % elurikkuse toetamiseks 2026. ja 2027. aastal – saavutamisele, võttes samal ajal arvesse kliima- ja elurikkuse eesmärkide praegust kattuvust.

Liit ja liikmesriigid peaksid jälgima elurikkusega seoses tehtavaid kulutusi, et täita oma andmete esitamise kohustusi bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni raames. Tuleks täita ka muudes asjakohastes liidu õigusaktides sätestatud jälgimisnõuded. Elurikkusele tehtavaid liidu kulutusi tuleks jälgida, kooskõlas komisjoni poolt koostöös Euroopa Parlamendi ja nõukoguga kehtestatud tõhusa, läbipaistva ja tervikliku metoodikaga, millele on viidatud

⁽¹⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, 25.10.2003, lk 32).

⁽¹⁶⁾ Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7).

⁽¹⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7).

⁽¹⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2014. aasta määrus (EL) nr 1143/2014 looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide sissetoomise ja levimise ennetamise ja ohjamise kohta (ELT L 317, 4.11.2014, lk 35).

16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevahelises kokkuleppes Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni vahel, mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava⁽¹⁹⁾.

- (17) Hiljutised hindamised, sealhulgas „Eli bioloogilise mitmekesisuse strateegia aastani 2020“ vahhindamine ja loodusalaste õigusaktide toimivuskontroll näitavad, et üks peamisi liidu loodusalaste õigusaktide ja bioloogilise mitmekesisuse strateegia puuduliku rakendamise põhjuseid on ebapiisav rahastamine.

Peamised liidu rahastamisvahendid, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1301/2013⁽²⁰⁾ loodud Euroopa Regionaalarengu Fond, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1300/2013⁽²¹⁾ loodud Ühtekuuluvusfond, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1305/2013⁽²²⁾ loodud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond ning Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond, mis on loodud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega, milles käsitletakse Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 508/2014, võiksid anda täiendava olulise panuse nende vajaduste rahuldamiseks. Meetmete lõimimist saaks programmiga LIFE veelgi tõhustada selliste strateegiliste loodusprojektide kaudu, mille eesmärk on kiirendada liidu loodus- ja elurikkusealaste õigusaktide ja poliitikameetmete rakendamist, sealhulgas direktiivi 92/43/EMÜ kohaselt vastu võetud prioriseeritud tegevuskavades sätestatud meetmete rakendamist. Strateegiliste loodusprojektidega tuleks liikmesriikides toetada meetme-programme looduse ja elurikkusega seotud eesmärkide kajastamiseks teistes poliitikasuundades ja rahastamisprogrammides, tagades sel viisil piisavate vahendite kasutuselevõtu nende poliitikasuundade elluviimisel.

Liikmesriikidel peaks olema võimalik otsustada oma ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavas kasutada teatava osa Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi eraldist selleks, et võimendada toetust käesolevas määruses määratletud strateegiliste loodusprojektide täiendamiseks võetavatele meetmetele.

- (18) Ringmajanduse ja ressursitõhususe edendamiseks tuleb muuta materjalide ja toodete, sealhulgas plasti, disaini, tootmise, tarbimise, parandamise, korduskasutamise, ringlussevõtu ja kõrvaldamise viise, keskendudes toodete kogu oleusringile. Programm LIFE peaks toetama üleminekut ringmajanduse mudelile rahalise toetuse abil, mida antakse eri osapooltele, nagu näiteks ettevõtjad, ametiasutused ja tarbijad, eelkõige kasutades, arendades ja korrates tehnoloogiat, parimaid tavasid ja lahendusi, mis on kohandatud konkreetsetele kohalikele, piirkondlikele või riiklikele oludele, sealhulgas jäätmehierarhia kohaldamise ning jäätmekava ja jäätmetekke vältimise kavade rakendamist käsitlevate terviklike lähenemisviiside kaudu. Komisjoni 16. jaanuari 2018. aasta teatise „Euroopa strateegia plasti kohta ringmajanduses“ rakendamise toetamise kaudu oleks võimalik võtta meetmeid eelkõige mereprügi vähendamiseks.
- (19) Kõrgel tasemel keskkonnakaitse on liidu kodanike tervise ja heaolu jaoks äärmiselt oluline. Programm LIFE peaks toetama liidu eesmärke toota ja kasutada kemikaale nii, et kahjulik mõju inimeste tervisele ja keskkonnale viidaks miinimumini, seades eesmärgiks saavutada liidus mürgivaba keskkond. Programm LIFE peaks toetama

⁽¹⁹⁾ ELTL 433 I, 22.12.2020, lk 28.

⁽²⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1301/2013, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja majanduskasvu ja tööhõivesse investeerimise eesmärgiga seonduvaid erisätteid ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1080/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 289).

⁽²¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1300/2013, mis käsitleb Ühtekuuluvusfondi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1084/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 281).

⁽²²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487).

ka tegevusi, millega aidatakse kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2002/49/EÜ⁽²³⁾ rakendamisele, et saavutada sellised müratasemed, mis ei avalda inimeste tervisele märkimisväärset negatiivset mõju ega ohusta seda.

- (20) Liidu õhukvaliteedi poliitika pikaajaline eesmärk on saavutada õhukvaliteedi tase, mis ei põhjusta märkimisväärset negatiivset mõju ega kujuta ohtu inimestevisele ja keskkonnale, tugevdades samas õhukvaliteedi paranemise ja kasvuhooenergiaaste heite vähenemise omavahelist koostoimet. Üldsuse teadlikkus õhusaastest on suur ja kodanikud ootavad ametiasutustelt tegutsemist, eelkõige piirkondades, kus elanikkond ja ökosüsteemid peavad taluma saastatud õhku. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2016/2284⁽²⁴⁾ rõhutatakse liidupoelse rahastuse rolli puhta õhu eesmärkide saavutamisel. Programm LIFE peaks seega toetama projekte, sealhulgas strateegilisi integreeritud projekte, millel on potentsiaal võimendada avaliku ja erasektori vahendeid, pakkuda parima tava näiteid ning kiirendada õhukvaliteedi kavade ja õigusaktide rakendamist kohalikul, piirkondlikul, mitut piirkonda hõlmaval, riiklikul ja riikidevahelisel tasandil.
- (21) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2000/60/EÜ⁽²⁵⁾ kehtestati raamistik liidu pinna-, ranniku-, ülemineku- ja põhjavee kaitseks. Direktiivi eesmärke toetatakse veepoliitika eesmärkide parema rakendamisega ning nende lõimimisega muudesse poliitikavaldkondadesse. Seega peaks programm LIFE toetama projekte, mis aitavad tõhusalt rakendada direktiivi 2000/60/EÜ ja muid liidu veekogudes vee hea seisundi saavutamist toetavaid asjaomaseid liidu õigusakte, parimate tavade järgimise, arendamise ja ülevõtmise abil ning muude liidu programmide kohaste meetmete või muude rahastamisallikate kaudu.
- (22) Merekeskkonna kaitsmine ja taastamine on üks liidu keskkonnapoliitika peamistest eesmärkidest. Programm LIFE peaks toetama järgmist: elurikkuse ja mereökosüsteemide, eelkõige Natura 2000 merealade majandamine, kaitsmine, taastamine ja seire ning liikide kaitse kooskõlas direktiivi 92/43/EMÜ kohaselt vastu võetud prioriseeritud tegevuskavadega; hea keskkonnaseisundi saavutamine vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2008/56/EÜ⁽²⁶⁾; puhta ja eluterve merekeskkonna edendamine; komisjoni 16. jaanuari 2018. aasta teatise „Euroopa strateegia plasti kohta ringmajanduses“ rakendamine, et käsitleda eelkõige kaotatud kalapüügi vahendite ja merepüügi seotud probleeme; liidu osalemise edendamine ookeanide rahvusvahelises majandamises, mis on oluline ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärkide saavutamiseks ning merede hea seisundi tagamiseks ka tulevaste põlvkondade jaoks. Programmi LIFE strateegilised integreeritud projektid ja strateegilised loodusprojektid peaksid hõlmama asjakohaseid meetmeid, mille eesmärk on kaitsta merekeskkonda.
- (23) Selleks et parandada keskkonna-, kliimamuutuste ja seotud energiapöörde küsimuste juhtimist, tuleb kaasata kodanikuühiskonda, suurendades üldsuse teadlikkust, sealhulgas teavitamisstrateegia abil, milles võetakse arvesse uut meediat ja sotsiaalvõrgustikke, kaasates tarbijaid ning laiendades sidusrühmade osalemist, sealhulgas vabaihenduste osalemist asjaomaste poliitikasuundadega seotud konsultatsioonides ja nende rakendamises kõikidel tasanditel. Seepärast on asjakohane, et programmiga LIFE toetataks suurt hulka vabaihendusi, samuti mittetulundusühingute võrgustikke, mis tegutsevad liidu üldistes huvides ja on peamiselt aktiivsed keskkonna- või kliimameetmete valdkonnas, andes konkurentsipõhiselt ja läbipaistval viisil tegevustoetusi, et aidata sellistel vabaihendustel, võrgustikel ja üksustel anda tulemuslik panus liidu poliitikasse ning suurendada nende suutlikkust saada tõhusa maks partneriks.

⁽²³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. juuni 2002. aasta direktiiv 2002/49/EÜ, mis on seotud keskkonnamüra hindamise ja kontrollimisega (EÜT L 189, 18.7.2002, lk 12).

⁽²⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/2284, mis käsitleb teatavate õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamist, millega muudetakse direktiivi 2003/35/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2001/81/EÜ (ELT L 344, 17.12.2016, lk 1).

⁽²⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik (ELT L 327, 22.12.2000, lk 1).

⁽²⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta direktiiv 2008/56/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse merekeskkonnapoliitika-alane tegevusraamistik (merestrategie raamdirektiiv) (ELT L 164, 25.6.2008, lk 19).

- (24) Samal ajal kui juhtimise parandamine kõigil tasanditel peaks olema kõigi programmi LIFE allprogrammide läbiv eesmärk, peaks programm LIFE toetama keskkonna- ja kliimaalase õigustiku, eelkõige horisontaalsete keskkonna-juhtimisalaste õigusaktide väljatöötamist, rakendamist, täitmise tagamist ja täitmist, sealhulgas õigusaktid, millega rakendatakse Århusi konventsiooni.
- (25) Programmiga LIFE tuleks valmistada turuosalisi ette üleminekuks kestlikule, ringluspõhisele, energiatõhusale, taastuvenergiapõhisele, kliimaneutraalsele ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele ning neid selles toetada, katsetades uusi ärivõimalusi, täiendades kutseoskusi, parandades tarbijate jaoks kestlike toodete ja teenuste kättesaadavust, kaasates arvamusiidreid ja suurendades nende mõjuvõimu ning katsetades uudeid meetodeid olemasolevate protsesside ja ärimaastiku kohandamiseks. Et toetada kestlike lahenduste suuremat levikut turul, tuleks taotleda üldsuse heakskiitu ja kaasata rohkem tarbijaid.
- (26) Programmi LIFE eesmärk on toetada tehnikate, lähenemisviiside ja parimate tavade tutvustamist, nii et neid saaks üle võtta ja neile saaks tugineda suuremas ulatuses. Innovaatilised lahendused saavad aidata parandada keskkonnatoimet ja kestlikkust, eelkõige kestlike põllumajandustavade arendamiseks piirkondades, kus ollakse aktiivsed kliima, vee, mullastiku, elurikkuse ja jäätmete valdkonnas. Sellega seoses tuleks rõhutada koostoimet teiste programmide ja poliitikavaldkondadega, näiteks põllumajanduse tootlikkust ja kestlikkust käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse ning ELi keskkonnajuhtimis- ja keskkonnanauditeerimissüsteemiga.
- (27) Liidu tasandil rahastatakse keskkonna- ja kliimameetmetega seotud investeeringuid peamiselt liidu suurematest rahastamisprogrammidest. Seepärast on hädavajalik tõhustada sellise peavoolustamise jõupingutusi, et tagada kestlikkus, elurikkuse kaitse ja kliimakuusimustega arvestamine liidu muudes rahastamisprogrammides ning kestlikkuse kaitsemeetmete integreerimine kõikidesse liidu vahenditesse. Pidades silmas nende kiirendavat rolli, peaksid programmi LIFE raames välja töötatud strateegilised integreeritud projektid ja strateegilised loodusprojektid võimendama rahastamisvõimalusi nendest rahastamisprogrammidest ja muudest rahastamisallikatest, näiteks riiklikest vahenditest, ja tekitama koostoimet.
- (28) Strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide edukus sõltub tihedast koostööst riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste ning nende valitsusväliste osalejate vahel, kellele programmi LIFE eesmärgid korda lähevad. Seetõttu tuleks kohaldada projektide väljatöötamist, rakendamist, hindamist ja seiret käsitlevate otsuste läbipaistvuse ja avalikustamise põhimõtet, seda eelkõige peavoolustamise või mitme rahastamisallika kasutamise korral.
- (29) Võttes arvesse, kui tähtis on võidelda koordineeritult ja ambitsioonikalt kliimamuutuste vastu kooskõlas liidu kohustustega rakendada Pariisi kliimakokkulepe ning saavutada ÜRO kestliku arengu eesmärgid, aitab programm LIFE kaasa kliimameetmete integreerimisele ja üldise eesmärgi – tagada vähemalt 30 % ELi eelarvekulutustest kliimaeesmärkide toetamiseks – saavutamisele Programmi LIFE alusel võetavad meetmed peaksid programmi LIFE kogu rahastamispaketist panustama kliimaeesmärkidesse 61 %. Meetmed määratakse kindlaks programmi LIFE ettevalmistamise ja rakendamise käigus ning neid hinnatakse uuesti asjakohaste hindamis- ja läbivaatamismenetluste käigus. Kooskõlas Euroopa rohelise kokkuleppega peaksid programmi LIFE kohased meetmed järgima põhimõtet „ei kahjusta oluliselt“.
- (30) Programmi LIFE rakendamisel tuleks pöörata piisavat tähelepanu äärepoolseimaid piirkondi käsitlevale strateegiale, mis on toodud komisjoni 24. oktoobri 2017. aasta teatises „Tugevam uuendatud strateegiline partnerlus ELi äärepoolseimate piirkondadega“, pidades silmas ELi toimimise lepingu artiklit 349 ning nende piirkondade konkreetseid vajadusi ja haavatavust. Tuleks võtta arvesse ka muid liidu poliitikavaldkondi peale keskkonna-, kliima- ja asjaomase energiapoliitika.
- (31) Programmi LIFE rakendamise toetamisel peaks komisjon tegema koostööd programmi LIFE riiklike kontaktpunktide võrgustikuga, et ergutada koostööd riiklike kontaktpunktide teenuste parandamiseks ja tõhustamiseks kogu liidus, et suurendada esitatud ettepanekute üldist kvaliteeti, korraldada seminare ja õpikodasid, avaldada programmist LIFE rahastatavate projektide nimekirju või viia ellu muid tegevusi, nagu meediakampaaniaid, eesmärgiga

levitada projektitulemusi, hõlbustada kogemuste, teadmiste ja parimate tavade vahetamist ning projektitulemuste kordamist kogu liidus, edendades seeläbi koostööd ja teavitamistegevust. Selline tegevus peaks olema suunatud eelkõige nendele liikmesriikidele, kus rahastamisvahendeid kasutatakse vähe, ning hõlbustama teavitamistegevust või koostööd sama valdkonna projektide toetusesaajate, taotlejate või sidusrühmade vahel. On ülimalt oluline, et teavitamistegevusse ja koostöösse kaasataks ka piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused ja sidusrühmad.

- (32) Programmi LIFE projektide hindamise ja toetuste andmise kriteerium peaks olema kvaliteet. Et aidata kaasa programmi LIFE eesmärkide elluviimisele kogu liidus ja tõsta projektiettepanekute kvaliteeti, tuleks teha kättesaadavaks rahalised vahendid tehnilise abi projektidele, mille eesmärk on edendada tulemuslikku osalemist programmis LIFE. Komisjon peaks püüdlema tõhusa ja kvaliteedipõhise geograafilise katvuse poole kogu liidus, sealhulgas toetama liikmesriike, et parandada suutlikkuse suurendamise kaudu projektide kvaliteeti. Programmis LIFE tegeliku osalemise madalat määra, rahastamiskõlblike tegevuste tähendust ning toetuse andmise kriteeriume tuleks täpsustada mitmeaastases tööprogrammis, põhinedes asjaomastest liikmesriikidest pärit taotlejate osalemisnäitajal ja edukuse määral, võttes muu hulgas arvesse rahvastiku suurust ja rahvastikutihedust, Natura 2000 võrgustiku alade kogupindala iga liikmesriigi puhul, väljendatuna osana Natura 2000 võrgustiku kogupindalast ja osana liikmesriigi territooriumist, mis on hõlmatud Natura 2000 võrgustiku aladega. Rahastamiskõlblike tegevuste eesmärk peaks olema projektitaotluste kvaliteedi parandamine.
- (33) Nagu tõdeti komisjoni 18. jaanuari 2018. aasta teatises „ELi meetmed keskkonnanõuete täitmise ja keskkonnavalase juhtimise parandamiseks“ on liikmesriikidevahelise koostöö hõlbustamiseks loodud keskkonnanõuete rakendamise ja jõustamise Euroopa Liidu võrgustik (IMPEL), Euroopa prokuröride võrgustik keskkonnaküsimustes (ENPE) ja Euroopa Liidu kohtunike foorum keskkonnaküsimustes (EUFJE), kel on ainulaadne roll liidu keskkonnavalaste õigusaktide täitmise tagamisel. Need aitavad oluliselt suurendada liidu keskkonnavalaste õigusaktide rakendamise ja täitmise ühetaolisust kogu liidus, vältida konkurentsimoonutusi ja parandada keskkonnajärelevalve ning õiguskaitsevahendite kvaliteeti nii liidu kui ka liikmesriikide tasandi võrgustiku kaudu ning näevad ette teabe ja kogemuste vahetamise eri haldustasanditel, korraldades koolitusi ja põhjalikke arutelusid keskkonnaküsimustes ja nõuete täitmise tagamise aspektides, sealhulgas seoses seire ja lubade andmise menetlustega. Võttes arvesse nende panust programmi LIFE eesmärkide täitmisse, on asjakohane lubada anda IMPELile, ENPE-le ja EUFJE-le toetust ilma projektikonkursita, et jätkata nende asutuste tegevuse toetamist. Lisaks võib vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2018/1046⁽²⁷⁾ (edaspidi „finantsmäärus“) üldnõuetele jätta toetusetaotluse nõudmata ka muudel juhtudel, näiteks liikmesriikide poolt määratud ja nende vastutusel tegutsevate asutuste puhul, kui need liikmesriigid on liidu seadusandliku aktiga määratud toetusesaajateks.
- (34) On asjakohane kehtestada programmile LIFE rahastamispakett, mis on iga-aastase eelarvemenetluse käigus Euroopa Parlamendile ja nõukogule peamine lähtesumma Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppe, mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava, punkti 18 tähenduses.
- (35) Kehtestada tuleks sellised programmi LIFE alusel antud toetuste kaasrahastamise ülemmäärad, mida on vaja programmi LIFE raames antavate toetuste tulemusliku taseme hoidmiseks. Selleks et võtta arvesse kohanemisvõimete, mida on vaja olemasolevatele meetmetele ja üksustele reageerimiseks, peaksid kaasrahastamise erimäärad aitama tagada kindluse ja samal ajal säilitada võimaluse kasutada teatavat paindlikkust, mis vastab konkreetsetele vajadustele või nõuetele Kaasrahastamise erimäärade puhul tuleks alati kinni pidada kehtestatud kaasrahastamise maksimummääradest.

⁽²⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrus (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012 (ELT L 193, 30.7.2018, lk 1).

- (36) Käesoleva määruse suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt ELi toimimise lepingu artikli 322 alusel vastu võetud finantsmäärust. Finantsmääruses sätestatakse liidu eelarve täitmise reeglid, sealhulgas reeglid toetuste, auhindade, hangete, eelarve kaudse täitmise, rahastamisvahendite, eelarveliste tagatiste, finantsabi ja välis-eksperide tasustamise kohta ning nähakse ette finantsjuhtimises osalejate vastutuse kontroll. ELi toimimise lepingu artikli 322 alusel vastu võetud reeglid hõlmavad ka üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks.
- (37) Finantsmääruse, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 ⁽²⁸⁾, nõukogu määruste (EÜ, Euratom) nr 2988/95 ⁽²⁹⁾, (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ⁽³⁰⁾ ja (EL) 2017/1939 ⁽³¹⁾ kohaselt tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, sealhulgas meetmetega, mis hõlmavad õigusnormide rikkumise, sealhulgas kelmuste ja pettuste ärahoidmist, avastamist, kõrvaldamist ja uurimist, kaotatud, alusetult välja makstud või ebaõigesti kasutatud summade sissenõudmist ning asjakohasel juhul halduskaristuste kehtestamist. Eelkõige on Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) vastavalt määrustele (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ja (EL, Euratom) nr 883/2013 õigus korraldada haldusjuurdlusti, sealhulgas kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi, et teha kindlaks, kas on esinenud kelmust, pettust, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust.

Euroopa Prokuratuuril on määruse (EL) 2017/1939 kohaselt õigus uurida liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2017/1371 ⁽³²⁾, ja esitada süüdistusi. Vastavalt finantsmäärusele peab iga isik või üksus, kes saab liidu vahendeid, tegema liidu finantshuvide kaitsel igakülgset koostööd, andma komisjonile, OLAFile, kontrollikojale ja tõhustatud koostöös osalevate liikmesriikide suhtes kooskõlas määrusega (EL) 2017/1939 Euroopa Prokuratuurile vajalikud õigused ja nõutava juurdepääsu ning tagama, et kolmandad isikud, kes on kaasatud liidu vahendite haldamisse, annavad samaväärsed õigused.

- (38) Programmi LIFE eelarve rahastamisliikide ning täitmise viiside valimisel tuleks lähtuda sellest, kas nendega on võimalik täita meetme konkreetseid eesmärke ja saavutada tulemusi, võttes eelkõige arvesse kontrollimise kulusid, halduskoormust ja nõuete täitmata jätmisega seotud riski. Toetuste puhul tuleks arvesse võtta kindlasummalisi makseid, ühtse määra alusel rahastamist ja ühikukulude astmestikke. Komisjon peaks tagama, et rakendamine on kergesti mõistetav, ning edendama projektiarendajate huvides tegelikku lihtsustamist.
- (39) Programmi LIFE poliitilisi eesmärke tuleks asjakohasel juhul täita määruse (EL) 2021/523 kohaste rahastamisvahendite ja eelarvetagatise kaudu, sealhulgas programmist LIFE eraldatud summaga, mis on kindlaks määratud kõnealuse programmi mitmeaastastes tööprogrammides.
- (40) Vastavalt nõukogu otsuse 2013/755/EL ⁽³³⁾ artiklile 94 on ülemeremaal ja -territooriumidel asuvad üksused rahastamiskõlblikud, kui programmi LIFE reeglitest ja eesmärkidest või võimalikest kokkulepetest liikmesriigiga, millega vastav ülemeremaa või -territoorium on seotud, ei tulene teisiti. Nende üksuste osalemine programmis LIFE peaks keskendumise eeskätt looduse ja elurikkuse allprogrammi projektidele.

⁽²⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusti ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999 (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1).

⁽²⁹⁾ Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitsmise kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1).

⁽³⁰⁾ Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2).

⁽³¹⁾ Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1).

⁽³²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT L 198, 28.7.2017, lk 29).

⁽³³⁾ Nõukogu 25. novembri 2013. aasta otsus 2013/755/EL ülemeremaal ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta („ÜMTde assotsieerimise otsus“) (ELT L 344, 19.12.2013, lk 1).

- (41) Euroopa ülemereterritooriumide bioloogilist mitmekesisust ja ökosüsteemi teenuseid käsitleva vabatahtliku kavaga (BEST) edendatakse liidu äärepoolseimates piirkondades ning ülemeremaadel ja -territooriumitel elurikkuse, sealhulgas mere elurikkuse säilitamist ning ökosüsteemi teenuste kestlikku kasutamist, sealhulgas ökosüsteemipõhiseid lähenemisviise kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks. BEST on aidanud 2011. aastal vastu võetud ettevalmistava meetme ja sellele järgnenud BEST 2.0 programmi ja BEST RUP projekti abil suurendada teadlikkust äärepoolseimate piirkondade ning ülemeremaade ja -territooriumide ökoloogilisest tähtsusest ja nende ülitähtsast rollist maailma elurikkuse säilitamisel. Komisjoni hinnangul vajatakse nendes regioonides kohapealsete projektide jaoks rahalist toetust kaheksa miljonit eurot aastas. Ülemeremaade ja -territooriumide ministrid väljendasid oma 2017. ja 2018. aasta deklaratsioonides rahulolu elurikkuse kaitseks loodud väiketoetuste kava üle. Seepärast on asjakohane anda programmist LIFE väiketoetusi elurikkuse kaitsmiseks, sealhulgas suutlikkuse suurendamiseks ja katalüütilise toimega meetmete rahastamiseks nii äärepoolseimates piirkondades kui ka ülemeremaades ja -territooriumidel.
- (42) Programm LIFE peaks olema avatud kolmandatele riikidele vastavalt nende riikide ja liidu vahelistele lepingutele, milles lepitakse kokku konkreetsed osalemise tingimused.
- (43) Euroopa Majanduspiirkonda (EMP) kuuluvad kolmandad riigid võivad liidu programmides osaleda koostöö raames, mis on kehtestatud Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga ⁽³⁴⁾, milles on sätestatud, et programme rakendatakse kõnealuse lepingu kohaselt vastu võetud otsuse alusel. Kolmandad riigid võivad osaleda ka muude õigusaktide alusel. Käesolevasse määrusesse tuleks lisada erisäte, millega nõutakse kolmandatelt riikidelt vastutavale eelarvevahendite käsutajale, OLAFile ja kontrollikojale vajalike õiguste ja nõutava juurdepääsu andmist, mida neil on vaja oma volituste täieulatuslikuks kasutamiseks.
- (44) Vastavalt 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe ⁽³⁵⁾ punktidele 22 ja 23 tuleks programmi LIFE hinnata teabe põhjal, mis on kogutud seirenormide alusel, vältides samal ajal eelkõige liikmesriikidele langevat halduskoormust ja ülereguleerimist. Seirenormid peaksid asjakohasel juhul sisaldama ka mõõdetavaid näitajaid, mille alusel saab hinnata programmi LIFE mõju kohapeal. Programmi LIFE täielik mõju saavutatakse tänu kaudsele, pikaajalisele ja keeruliselt mõõdetavale panusele kõigi liidu keskkonna- ja kliimaeesmärkide täitmisele. Programmi LIFE seireks tuleks käesolevas määruses sätestatud otseseid tulemusnäitajaid ja jälgimise-nõudeid täiendada, koondades konkreetse projekti tasandi näitajad, mida kirjeldatakse mitmeaastastes tööprogrammides või konkursikutsetes, muu hulgas seoses Natura 2000 võrgustiku ja teatavate õhusaasteainete heitega.
- (45) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused seoses mitmeaastaste tööprogrammide vastuvõtmisega, tuleks komisjonile anda rakendamisevolitused. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011 ⁽³⁶⁾.
- (46) Tagamaks, et programmi LIFE raames antavad toetused ja programmi rakendamine oleksid kooskõlas liidu poliitika ja prioriteetidega, tuleks komisjonile anda õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu õigusakte, et muuta käesolevat määrust, vaadates läbi või täiendades näitajaid või täiendada käesolevat määrust, määrates kindlaks konkreetsed näitajad iga allprogrammi ja projektitüübi tarbeks ning kehtestades seire- ja hindamisraamistikku. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

⁽³⁴⁾ ELT L 1, 3.1.1994, lk 3.

⁽³⁵⁾ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

⁽³⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisevolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

- (47) Kuna käesoleva määruse eesmärke, nimelt kõrgetasemelise keskkonnakaitse ja ambitsioonikate kliimameetmete toetamine, samuti kestliku arengu toetamine ning liidu keskkonna- ja kliimaalastes õigusaktides ning elurikkust, ringmajandust, taastuvenergiat ja energiatõhusust käsitlevates õigusaktides, strateegiates, kavades ja liidu rahvusvahelistes kohustustes seatud eesmärkide ja sihtide saavutamisele kaasaaitamine hea juhtimise ja paljusid sidusrühmi hõlmava lähenemisviisi abil, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid käesoleva määruse ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (48) Seetõttu tuleks määrus (EL) nr 1293/2013 kehtetuks tunnistada.
- (49) On asjakohane tagada sujuv ja katkestusteta üleminek eelmise keskkonna- ja kliimameetmete programmi (LIFE) ja programmi LIFE vahel ning ühitada programmi LIFE algus määruses (EL, Euratom) 2020/2093 sätestatud mitmeaastase finantsraamistiku algusega. Seetõttu peaks käesolev määrus jõustuma võimalikult kiiresti ja seda tuleks kohaldada tagasiulatavalt alates 1. jaanuarist 2021,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

Üldsätted

Artikkel 1

Reguleerimisese

Käesoleva määrusega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) (edaspidi „programm LIFE“) mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 kehtivusajaks. Programmi LIFE kestus on kooskõlas mitmeaastase finantsraamistiku kestusega.

Käesolevas määruses sätestatakse ka programmi LIFE eesmärgid, selle eelarve aastateks 2021–2027 ning liidupoolse rahastamise vormid ja reeglid.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „strateegiline loodusprojekt“ – projekt, millega toetatakse liidu looduse ja elurikkuse eesmärkide täitmist, rakendades liikmesriikides sidusaid meetmeprogramme nende eesmärkide ja prioriteetide integreerimiseks muudesse poliitikavaldkondadesse ja rahastamisvahenditesse, sealhulgas direktiivi 92/43/EMÜ kohaselt vastu võetud prioriseeritud tegevuskavade koordineeritud rakendamise kaudu;
- 2) „strateegiline integreeritud projekt“ – projekt, millega rakendatakse piirkondlikul, mitme piirkonna, riiklikul või riikideülel tasandil liikmesriikide ametiasutuste välja töötatud keskkonna- või kliimastrateegiaid või tegevuskavasid, mis on nõutavad konkreetsete liidu keskkonna-, kliima- või energiaalaste õigusaktide või konkreetse poliitikaga, tagades samal ajal sidusrühmade kaasamise ning edendades koordineerimist vähemalt ühe muu asjakohase liidu, riikliku või erasektori rahastamisallikaga ning kaasates selle;
- 3) „tehnilise abi projekt“ – projekt, millega toetatakse standardsetes meetmeprojektides osalemise suutlikkuse suurendamist, strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide ettevalmistamist ning muude liidu rahastamisvahendite või muude meetmete kasutamise ettevalmistamist, mis on vajalikud, et valmistada ette muude programmist LIFE, sellele eelnenud programmide või muudest liidu programmidest rahastatud projektide tulemuste suuremas ulatuses kasutuselevõttu või kordamist, pidades silmas programmi LIFE eesmärke, mis on sätestatud artiklis 3; niisugused projektid saavad hõlmata ka sellist liikmesriikide ametiasutuste tegevussuutlikkuse suurendamist, mille eesmärk on tõhus osalemine programmis LIFE;

- 4) „standardne meetmeprojekt“ – projekt, v.a strateegiline integreeritud projekt, strateegiline loodusprojekt või tehnilise abi projekt, mille eesmärk on saavutada LIFE programmi erieesmärgid;
- 5) „segarahastamistoiming“ – liidu eelarvest toetatav meede, sealhulgas finantsmääruse artikli 2 punktis 6 määratletud segarahastamisvahend, milles kombineeritakse liidu eelarvest tagastamatus vormis antav toetus või antavad rahastamisvahendid või mõlemad tagasimakstava arengut rahastavate või muude avalik-õiguslike finantseerimisasutuste ning erasektori finantseerimisasutuste või erasektori investorite toetusega;
- 6) „õigussubjekt“ – füüsiline isik või juriidiline isik, mis on asutatud ja juriidilise isikuna tunnustatud liidu, liikmesriigi või rahvusvahelise õiguse alusel, millel on juriidilise isiku staatus ning võime tegutseda enda nimel, teostada õigusi ja kanda kohustusi, või finantsmääruse artikli 197 lõike 2 punktis c osutatud juriidilise isiku staatusega üksus.

Artikkel 3

Eesmärgid

1. Programmi LIFE üldine eesmärk on toetada üleminekut kestlikule, ringluspõhisele, energiatõhusale, taastuvenergia-põhisele, kliimaneutraalsele ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele, kaitsta, taastada ja parandada keskkonda, sealhulgas õhu, vee ja pinnase kvaliteeti, peatada elurikkuse vähenemine ja pöörata see suundumus ümber ning võidelda ökosüsteemide kahjustumise vastu, muu hulgas Natura 2000 võrgustiku rakendamise ja juhtimise toetamise kaudu, toetades seeläbi kestlikku arengut. Programmi LIFE raames toetatakse ka ELi toimimise lepingu artikli 192 lõike 3 kohaselt vastu võetud üldiste tegevusprogrammide rakendamist.

2. Programmi LIFE erieesmärgid on järgmised:

- a) arendada, tutvustada ja edendada innovaatilisi tehnikaid, meetodeid ja lähenemisviise, mis on vajalikud, et saavutada keskkonda, sealhulgas loodust ja elurikkust, ning kliimameetmeid, sealhulgas taastuvenergiale üleminekut ja energiatõhususe suurendamist käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade eesmärgid ning aidata kaasa eelkõige looduse ja elurikkusega seotud teadmusbasi loomisele ja parimate tavade järgimisele, muu hulgas Natura 2000 võrgustiku toetamise kaudu;
- b) toetada keskkonda, sealhulgas loodust ja elurikkust, ning kliimameetmeid ning taastuvenergiale üleminekut või energiatõhususe suurendamist käsitlevate asjakohaste liidu õigusaktide ja poliitikameetmete arendamist, rakendamist, seiret ja täitmise tagamist, sealhulgas tõhustades juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse suurendamise ja kodanikuühiskonna kaasamise kaudu;
- c) olla edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste ulatusliku kasutuselevõtu kiirendaja, et rakendada keskkonda, sealhulgas loodust ja elurikkust, ning kliimameetmeid ning taastuvenergiale üleminekut või energiatõhususe suurendamist käsitlevaid asjakohaseid liidu õigusakte ja poliitikameetmeid tulemuste kordamise, seotud eesmärkide muudesse poliitikavaldkondadesse ning avaliku ja erasektori tavadesse lõimimise, investeeringute kasutuselevõtu ja rahastamise kättesaadavuse parandamise kaudu.

Artikkel 4

Struktuur

Programm LIFE on üles ehitatud järgmiselt:

1) valdkond „Keskkond“, mis hõlmab:

- a) allprogrammi „Loodus ja elurikkus“;
- b) allprogrammi „Ringmajandus ja elukvaliteet“;

- 2) valdkond „Kliimameetmed“, mis hõlmab:
 - a) allprogrammi „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“;
 - b) allprogrammi „Puhtale energiale üleminek“.

Artikkel 5

Eelarve

1. Programmi LIFE rakendamise rahastamispakett ajavahemikul 1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini 2027 on 5 432 000 000 eurot jooksevhindades.
2. Lõikes 1 esitatud summa soovituslik jaotus on järgmine:
 - a) 3 488 000 000 eurot valdkonnale „Keskkond“, millest
 - i) 2 143 000 000 eurot allprogrammile „Loodus ja elurikkus“;
 - ii) 1 345 000 000 eurot allprogrammile „Ringmajandus ja elukvaliteet“;
 - b) 1 944 000 000 eurot valdkonnale „Kliimameetmed“, millest
 - i) 947 000 000 eurot allprogrammile „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ ning
 - ii) 997 000 000 eurot allprogrammile „Puhtale energiale üleminek“.
3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud summased kohaldatakse ilma, et see piiraks paindlikkussätteid, mis on sätestatud määruses (EL, Euratom) 2020/2093 ning finantsmääruses.
4. Olenemata lõikest 2 määratakse vähemalt 60 % eelarvehenditest, mis eraldatakse projektidele, mida rahastatakse tegevustoetustega lõike 2 punktis a osutatud valdkonna „Keskkond“ raames, selliste projektide toetamiseks, millega toetatakse lõike 2 punkti a alapunktis i osutatud allprogrammi „Loodus ja elurikkus“.
5. Programmist LIFE võib rahastada komisjoni antavat tehnilist ja haldusabi selle rakendamiseks, näiteks ettevalmistusteks, seireks, kontrolliks, auditeerimiseks ja hindamiseks, sealhulgas ettevõtte infotehnoloogiasüsteemide auditeerimiseks ja hindamiseks, ning programmi LIFE riiklike kontaktpunktide toetamise võrgustumistegevuseks, sealhulgas koolituseks, vastastikuseks õppimiseks ja kogemuste jagamise üritusteks.
6. Programmist LIFE võib rahastada komisjoni rakendatud tegevust, millega toetatakse liidu keskkonna- ja kliimaalaste ning asjakohaste energiaalaste õigusaktide ja poliitikameetmete koostamist, rakendamist ja peavoolestamist artiklis 3 osutatud eesmärkide saavutamiseks. Selline tegevus võib hõlmata järgmist:
 - a) teave ja kommunikatsioon, sealhulgas teadlikkuse suurendamise kampaaniad ja liidu poliitilisi prioriteete edastavad institutsioonilised sõnumid, ning liidu keskkonna-, kliima- või asjakohaste energiaalaste õigusaktide rakendamise ja ülevõtmise seisu tutvustamine;
 - b) uuringud, ülevaated, mudeldamine ja stsenaariumide väljatöötamine;
 - c) õigusaktide, poliitikameetmete ja programmide koostamine, rakendamine, seire, kontroll ja hindamine ning programmist LIFE mitterahastatavate projektide hindamine ja analüüs, kui need projektid teenivad artiklis 3 sätestatud eesmärke;

- d) seminarid, konverentsid ja koosolekud;
- e) koostöövõrgustikud ning parimate tavade platvormid;
- f) muu tegevus, näiteks auhindade andmine.

Artikkel 6

Programmiga LIFE ühinenud kolmandad riigid

1. Programmis LIFE võivad osaleda järgmised kolmandad riigid:
 - a) Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni liikmed, kes on ühtlasi Euroopa Majanduspiirkonna liikmed, vastavalt Euroopa Majanduspiirkonna lepingus sätestatud tingimustele;
 - b) ühinevad riigid, kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid vastavalt nende riikide liidu programmides osalemise üldpõhimõtetele ja üldtingimustele, mis on sätestatud vastavates raamlepingutes ja assotsiatsiooninõukogu otsustes või muudes samalaadsetes kokkulepetes, ning vastavalt eritingimustele, mis on sätestatud liidu ja nende riikide vahelistes lepingutes;
 - c) Euroopa naabruspoliitika riigid vastavalt nende riikide liidu programmides osalemise üldpõhimõtetele ja üldtingimustele, mis on sätestatud vastavates raamlepingutes ja assotsiatsiooninõukogu otsustes või muudes samalaadsetes kokkulepetes, ning vastavalt eritingimustele, mis on sätestatud liidu ja nende riikide vahelistes lepingutes;
 - d) muud kolmandad riigid vastavalt tingimustele, mis on sätestatud erilepingus, milles käsitletak kolmanda riigi osalemist liidu programmides, tingimusel et selle lepinguga:
 - i) tagatakse õiglane tasakaal liidu programmides osaleva kolmanda riigi osamaksete ja saadava kasu vahel;
 - ii) määratakse kindlaks programmides osalemise tingimused, sealhulgas eri programmide osamaksete ja halduskulude kalkulatsioon;
 - iii) ei anta kolmandale riigile liidu programmiga seoses otsustusõigust;
 - iv) on kindlustatud liidu õigus tagada usaldusväärne finantsjuhtimine ja kaitsta oma finantshuve.

Esimese lõigu punkti d alapunktis ii osutatud osamakseid käsitatakse vastavalt finantsmääruse artikli 21 lõikele 5 sihtotstarbelise tuluna.

2. Kui kolmas riik osaleb programmis LIFE rahvusvahelise lepingu kohaselt vastu võetud otsuse või muu õigusakti alusel, annab kolmas riik vastutavale eelarvevahendite käsutajale, OLAFile ja kontrollikojale vajalikud õigused ja nõutava juurdepääsu, mida neil on vaja oma volituste täieulatuslikuks kasutamiseks. OLAFi puhul hõlmavad need õigused õigust korraldada juurdusi, sealhulgas teha kohapealseid kontrollid ja inspekteerimisi, nagu on sätestatud määruses (EL, Euratom) nr 883/2013.

Artikkel 7

Rahvusvaheline koostöö

Programmi LIFE rakendamisel võib teha koostööd rahvusvaheliste organisatsioonidega ning nende organisatsioonide asutuste ja organitega, kui see on vajalik artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamiseks.

*Artikkel 8***Koostoime muude liidu programmidega**

Komisjon aitab kaasa programmi LIFE järjepidevale rakendamisele ning komisjon ja liikmesriigid hõlbustavad koordineerimist ja sidususe saavutamist Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi+, mis on loodud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega Euroopa Sotsiaalfondi+ kohta (edaspidi „Euroopa Sotsiaalfond+“), Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi ja programmiga „Euroopa horisont“ ning Euroopa ühendamise rahastuga, mis on loodud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1316/2013⁽³⁷⁾, samuti programmiga InvestEU, mis on loodud määrusega (EL) 2021/523, et tekitada koostoimet, eriti strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide puhul, ning toetada programmi LIFE raames väljatöötatud lahenduste kasutuselevõttu ja kordamist. Komisjon ja liikmesriigid seavad eesmärgiks vastastikuse täiendavuse kõikidel tasanditel.

*Artikkel 9***ELi-poolse rahastamise rakendamine ja vormid**

1. Komisjon rakendab programmi LIFE eelarve otsese või kaudse täitmise korras koostöös finantsmääruse artikli 62 lõike 1 punktis c osutatud asutustega.
2. Programmist LIFE võib anda rahalisi toetusi kõigis finantsmääruses sätestatud vormides, eelkõige toetuste, auhindade ja hangete kaudu. Rahastamine võib toimuda ka segarahastamistoimingute rahastamisvahendite kaudu.
3. Vähemalt 85 % programmi LIFE eelarvevahenditest eraldatakse
 - a) artikli 11 lõigetes 2 ja 6 osutatud toetustele,
 - b) artiklis 18 osutatud muude rahastamisvormide kaudu rahastatavatele projektidele mitmeaastases tööprogrammis kehtestatud ulatuses või,
 - c) asjakohasel juhul ja artiklis 18 osutatud mitmeaastases tööprogrammis kehtestatud ulatuses, käesoleva artikli lõikes 2 osutatud segarahastamistoimingute rahastamisvahenditele.

Komisjon tagab, et muude rahastamisvormide kaudu rahastatavad projektid on täielikult kooskõlas artiklis 3 sätestatud eesmärkidega.

Maksimaalne artikli 11 lõikes 4 osutatud toetustele eraldatav summa on 15 miljonit eurot.

4. Käesoleva määruse artikli 11 lõike 2 punktides a-d osutatud rahastamiskõlblike meetmete suhtes kohaldatavad maksimaalsed kaasrahastamismäärad on kuni 60 % rahastamiskõlblikest kuludest ja kuni 75 % juhul, kui tegemist on allprogrammi „Loodus ja elurikkus“ raames rahastatavate projektidega, eelkõige nendega, mis on seotud esmatähtsate elupaikade või liikidega osana direktiivi 92/43/EMÜ rakendamisest või linnuliikidega, mida direktiivi 2009/147/EÜ artikli 16 kohaselt loodud teaduse ja tehnika arenguga kohandamise komitee peab rahastamise puhul esmatähtsaks, kui see on vajalik kaitse-eesmärgi saavutamiseks. Käesoleva määruse artikli 11 lõikes 6 osutatud meetmete puhul on maksimaalne kaasrahastamise määr 70 % rahastamiskõlblikest kuludest. Ilma et see piiraks asjakohaseid ja kindlaks määratud maksimaalseid kaasrahastamise määrasid, täpsustatakse konkreetseid määrasid käesoleva määruse artiklis 18 osutatud mitmeaastases tööprogrammis. Konkreetseid määrasid võib kohandada vastavalt iga allprogrammi, projekti tüübi või toetuse liigi nõuetele.

⁽³⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1316/2013, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu, muudetakse määrust (EL) nr 913/2010 ja tunnistatakse kehtetuks määrused (EÜ) nr 680/2007 ja (EÜ) nr 67/2010 (ELT L 348, 20.12.2013, lk 129).

Artikli 11 lõikes 4 osutatud projektide puhul ei tohi maksimaalne kaasrahastamise määr esimese mitmeaastase tööprogrammi ajal ületada 95 % projektide rahastamiskõlblikest kuludest; teise mitmeaastase tööprogrammi ajal, ja eeldusel, et see kinnitatakse, on kaasrahastamise määr 75 % rahastamiskõlblikest kuludest.

5. Programmi LIFE projektide hindamise ja toetuste andmise kriteerium on kvaliteet. Komisjon püüdleb tõhusa ja kvaliteedipõhise geograafilise katvuse poole kogu liidus, toetades seejuures liikmesriike suutlikkuse suurendamise kaudu projektide kvaliteedi tõstmisel.

II PEATÜKK

Rahastamiskõlblikkus

Artikkel 10

Toetused

Programmi LIFE raames antakse ja hallatakse toetusi kooskõlas finantsmääruse VIII jaotisega.

Artikkel 11

Rahastamiskõlblikud meetmed

1. Rahastamiskõlblikud on üksnes meetmed, millega täidetakse artiklis 3 sätestatud eesmärged.
2. Toetustega võib rahastada järgmist liiki meetmeid:
 - a) artikli 4 punkti 1 alapunktis a osutatud allprogrammi strateegilised loodusprojektid;
 - b) artikli 4 punkti 1 alapunktis b ning punkti 2 alapunktides a ja b osutatud allprogrammide strateegilised integreeritud projektid;
 - c) tehnilise abi projektid;
 - d) standardsed meetmeprojektid;
 - e) muud meetmed, mis on vajalikud artikli 3 lõikes 1 sätestatud üldeesmärgi saavutamiseks, sealhulgas koordineerimis- ja toetusmeetmeid, mille eesmärk on suutlikkuse suurendamine, teabe ja teadmiste levitamine ning teadlikkuse suurendamine, et toetada taastuvenergiale üleminekut ja suuremat energiatõhusust.
3. Sellistes „looduse ja elurikkuse allprogrammi“ projektides, mis puudutavad Natura 2000 alade majandamist, taastamist ja seiret kooskõlas direktiividega 92/43/EMÜ ja 2009/147/EÜ, võetakse arvesse riiklikes ja piirkondlikes looduse ja elurikkuse kaitse kavades, strateegiates ja poliitikameetmetes kehtestatud prioriteete, sealhulgas direktiivi 92/43/EMÜ kohastes prioriseeritud tegevuskavades vastu võetud prioriteete.
4. Tehnilise abi projektidega, mille eesmärk on suurendada suutlikkust seoses liikmesriikide ametiasutuste tegevusega, et parandada tegelikku osalemist programmis LIFE, toetatakse madala tegeliku osalemise määraga liikmesriikide tegevusi, et parandada riiklike kontaktpunktide teenuseid kogu liidus ja tõsta esitatud taotluste üldist kvaliteeti.
5. Toetustest võib rahastada tegevust väljaspool liikmesriiki või sellega seotud ülemeremaal või -territooriumil tingimusel, et projekt täidab liidu keskkonna- ja kliimaalaseid eesmärges ning see tegevus on vajalik, et tagada liikmesriigis või sellega seotud ülemeremaal või -territooriumil võetud meetmete tulemuslikkus või et toetada rahvusvahelisi lepinguid, milles liit on osaline, andes panuse mitmepoolsete konverentside korraldamisse. Rahvusvahelistele lepingutele mitmepoolsete konverentside korraldamiseks antav maksimaalne toetus on 3,5 miljonit eurot artiklis 1 osutatud LIFE programmi kestuse ajaks ning selliseid toetusi ei võeta arvesse, kui arvutatakse, kas artikli 9 lõike 3 esimeses lõigus osutatud määr on saavutatud.

6. Tegevustoetustest rahastatakse selliste mittetulundusühingute toimimist, kes osalevad liidu õigusaktide ja poliitika väljatöötamises, rakendamises ja täitmise tagamises ning kes tegutsevad peamiselt keskkonna- või kliimameetmete, sealhulgas energiasüsteemi ümberkujundamise valdkonnas, kooskõlas artiklis 3 sätestatud programmi LIFE eesmärkidega.

Artikkel 12

Rahastamiskõlblikud subjektid

1. Lisaks finantsmääruse artiklis 197 sätestatud kriteeriumidele kehtivad käesoleva artikli lõigetes 2 ja 3 esitatud rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid.
2. Rahastamiskõlblikud on järgmised subjektid:
 - a) õigussubjektid, kes on asutatud mõnes järgmistest riikidest või territooriumidest:
 - i) liikmesriik või sellega seotud ülemeremaa või -territoorium;
 - ii) programmiga LIFE ühinenud kolmas riik;
 - iii) muud artiklis 18 osutatud mitmeaastases tööprogrammis loetletud kolmandad riigid käesoleva artikli lõigetes 4 ja 5 sätestatud tingimustel;
 - b) iga õigussubjekt, kes on loodud liidu õiguse alusel, või iga rahvusvaheline organisatsioon.
3. Füüsilised isikud rahastamiskõlblikud ei ole.
4. Õigussubjektid, kes on asutatud kolmandas riigis, mis ei ole programmiga LIFE ühinenud, saavad erandkorras osaleda, kui see on vajalik konkreetse meetme eesmärkide saavutamiseks, et tagada liidu meetmete tulemuslikkus.
5. Õigussubjektid, kes on asutatud kolmandas riigis, mis ei ole programmiga LIFE ühinenud, peavad oma osalemise kulud üldjuhul ise kandma.

Artikkel 13

Otsetoetus

Ilma et see piiraks finantsmääruse artikli 188 kohaldamist, võib toetusi anda ilma projektikonkursita käesoleva määruse I lisas loetletud üksustele.

Artikkel 14

Hindamiskriteeriumide kehtestamine

Komisjon kehtestab hindamiskriteeriumid artiklis 18 osutatud mitmeaastases tööprogrammis ja konkursikutsetes, võttes arvesse järgmisi põhimõtteid:

- a) programmist LIFE rahastatavad projektid peavad olema liidu huvides, aidates märkimisväärselt kaasa artiklis 3 sätestatud programmi LIFE üldeesmärgi ja erieesmärkide saavutamisele, hoiduma nimetatud eesmärkide saavutamise kahjustamisest ning kui vähegi võimalik, edendama keskkonnanahoidlike hangete kasutamist;
- b) projektid peavad olema kulutasuvad ning tehniliselt ja rahaliselt sidusad;
- c) eelistama peab projekte, millel on kõige suurem potentsiaal aidata kaasa artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamisele;

- d) hindamisel saavad lisapunkte projektid, mis annavad lisakasu ja suurendavad artiklis 4 osutatud allprogrammide vahelist koostoimet;
- e) hindamisel saavad lisapunkte projektid, millel on suurim potentsiaal kordamiseks või kasutuselevõtuks avalikus või erasektoris või mis kõige tõenäolisemalt kaasavad kõige rohkem investeeeringuid või rahalisi vahendeid (katalüsaatorina toimimise potentsiaal);
- f) standardprojekti tulemuste korratavus peab olema tagatud;
- g) projektidele, mis põhinevad muude programmist LIFE, sellele eelnenud programmide või muudest liidu vahenditest rahastatud projektide tulemustel või suurendavad selliste tulemuste kasutuselevõttu, peab hindamisel lisapunkte andma;
- h) asjakohasel juhul tuleb erilist tähelepanu pöörata projektidele erivajadustega või haavatavates geograafilistes piirkondades, näiteks teatavate keskkonnaprobleemide või looduslike piirangutega alad, piiriülesed alad, kõrge loodusväärtusega alad või äärepoolseimad piirkonnad.

Artikkel 15

Maa ostuga seotud rahastamiskõlblikud kulud

Lisaks finantsmääruse artiklis 186 sätestatud kriteeriumidele käsitatakse maa ostmisega seotud kulud rahastamiskõlblikena eeldusel, et on täidetud järgmised tingimused:

- a) ost aitab kaasa direktiivi 92/43/EMÜ artikli 3 alusel loodud Natura 2000 võrgustiku parendamisele, säilitamisele ja terviklikkuse taastamisele, muu hulgas ühenduste parandamisele koridoride, astmelaua elupaikade või roheline taristu muude elementide abil;
- b) maaost on ainuke kulutasuv või kõige kulutasavam viis taotletud kaitse-eesmärgi saavutamiseks;
- c) ostetud maa eraldatakse selliseks pikaajaliseks kasutuseks, mis on kooskõlas programmi LIFE erieesmärkidega; ning
- d) asjaomane liikmesriik tagab üleandmise teel või muul viisil sellise maa pikaajalise kasutuse looduskaitse eesmärkidel.

Artikkel 16

Kumulatiivne ja alternatiivne rahastamine

1. Meede, mis on saanud toetust liidu muu programmi alusel, võib saada toetust ka programmist LIFE, tingimusel et neist toetustest ei kaeta samu kulusid ja et meetmega taotletakse artiklis 3 esitatud keskkonna- või kliimaeesmärke ega kahjustata neist ühegi saavutamist. Asjakohase liidu programmi reegleid kohaldatakse vastavalt selle osa suhtes, millega on meedet toetatud. Kumulatiivne rahastamine ei tohi ületada meetme rahastamiskõlblikke kogukulusid. Liidu eri programmide antava toetuse võib arvutada proportsionaalselt kooskõlas dokumentidega, milles on sätestatud toetuse tingimused.

2. Meetmed, mis on saanud programmi LIFE raames kvaliteedimärgise, võivad saada toetust Euroopa Regionaalarengu Fondist, Euroopa Sotsiaalfond+ist või Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ning Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja

Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahalise toetamise instrumendi suhtes kohaldatavad finantsreeglid) asjakohastele sätetele ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (millega kehtestatakse reeglid, kuidas toetada liikmesriikide koostatavaid EAGF-st ja EAFRD-st rahastatavaid ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavu (ÜPP strateegiakavad), ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013) asjakohastele sätetele, kui need vastavad järgmistele kumulatiivsetele tingimustele:

- a) neid on hinnatud programmi konkursikutse alusel;
- b) need vastavad kõnealuse konkursikutsega ette nähtud kvaliteedi miinimumnõuetele;
- c) neid ei saa eelarvepiirangute tõttu kõnealuse konkursikutse alusel rahastada.

III PEATÜKK

Segarahastamistoimingud

Artikkel 17

Segarahastamistoimingud

Programmi LIFE kohased segarahastamistoimingud tehakse kooskõlas määrusega (EL) 2021/523 ja finantsmääruse X jaotisega, võttes igakülgselt arvesse kestlikkuse ja läbipaistvuse nõudeid.

IV PEATÜKK

Kavandamine, seire, aruandlus ja hindamine

Artikkel 18

Mitmeaastane tööprogramm

1. Komisjon võtab programmi LIFE jaoks rakendusaktidega vastu mitmeaastased tööprogrammid. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 22 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.
2. Igas mitmeaastases tööprogrammis esitatakse üksikasjalikult kooskõlas artiklis 3 sätestatud eesmärkidega alljärgnev:
 - a) summade jaotus iga allprogrammi vajaduste vahel ja eri rahastamisvormide vahel ning maksimaalne eraldatav kogusumma artikli 11 lõike 2 punktides a ja b osutatud toetustele;
 - b) maksimaalne kogusumma programmi LIFE kohaste segarahastamistoimingute rahastamisvahendite jaoks, kui see on kohaldatav;
 - c) I lisas loetletud üksustele artikli 13 kohaselt antavate toetuste maksimaalne kogusumma;
 - d) selliste artikli 11 lõike 2 punktides c ja d osutatud projektide teemad või konkreetsed vajadused, mille puhul on ette nähtud eelnev vahendite eraldamine;
 - e) selliste strateegiliste integreeritud projektidega hõlmatud strateegiad ja kavad, mille puhul võib taotleda eelnevat rahastamist seoses artikli 11 lõike 2 punktis b osutatud projektidega;
 - f) maksimaalne rahastamiskõlblikkusperiood projektide rakendamiseks;
 - g) mitmeaastase tööprogrammiga hõlmatud ajavahemiku vältel välja kuulutatavate projektikonkursside soovituslik ajakava;

- h) projektide esitamise korra ja valikumenetluse tehniline meetodika ja hindamiskriteeriumid vastavalt artiklis 14 osutatud elementidele;
 - i) artikli 9 lõikes 4 osutatud kaasrahastamismäärad;
 - j) artikli 11 lõike 2 punktis e osutatud rahastamiskõlblike meetmete maksimaalsed kaasrahastamise määrad;
 - k) kui see on asjakohane, üksikasjalikud reeglid kumulatiivse ja alternatiivse rahastamise kohaldamise kohta;
 - l) madal tegelik osalemine, rahastamiskõlblikud tegevused ja hindamiskriteeriumid tehnilise abi projektide puhul, mille eesmärk on suurendada liikmesriikide ametiasutuste tegevuse suutlikkust tegelikult osaleda programmis LIFE.
3. Esimese mitmeaastase tööprogrammi kestus on neli aastat ja teise mitmeaastase tööprogrammi kestus on kolm aastat.
4. Komisjon avaldab mitmeaastaste tööprogrammidega hõlmatud ajavahemikuks konkursikutsed. Komisjon tagab, et konkreetsel projektikonkursil kasutamata jäänud vahendid jaotatakse ümber artikli 11 lõikes 2 osutatud eri meetmeliikide vahel samas valdkonnas.
5. Komisjon tagab, et mitmeaastaste tööprogrammide koostamisel konsulteeritakse sidusrühmadega.

Artikkel 19

Seire ja aruandlus

1. Komisjon esitab II lisa esitatud näitajate alusel aruande artiklis 3 sätestatud programmi LIFE eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude kohta.
2. Programmi LIFE eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude tõhusa hindamise tagamiseks on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 23 vastu delegeeritud õigusakte II lisa muutmiseks, et vaadata läbi või täiendada näitajaid, kui seda peetakse vajalikuks, pidades sealhulgas silmas nende ühtlustamist muudes liidu programmides kasutatavate näitajatega, ning täiendada käesolevat määrust seire- ja hindamisraamistiku kehtestamist käsitlevate sätetega.
3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 23 vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust määrates II lisa alusel kindlaks iga allprogrammi ja projektitüübi konkreetsed näitajad.
4. Komisjon tagab, et programmi rakendamise ja tulemuste seireks vajalikke andmeid kogutakse tõhusalt, tulemuslikult ja aegsasti. Selleks kehtestatakse kooskõlas olemasoleva meetodikaga liidu vahendite saajatele proportsionaalsed aruandlusnõuded, et võimaldada koguda koondatavaid projektitasandi tulemuste ja mõju näitajaid kõigi asjakohaste keskkonna- ja kliimapoliitika erieesmärkide kohta, sealhulgas Natura 2000 võrgustiku ja teatavate ainete atmosfääriheite, sealhulgas CO₂ kohta.
5. Komisjon jälgib korrapäraselt kliima ja elurikkuse eesmärkide peavoolustamist, sealhulgas kulutuste summat, ja annab sellest regulaarselt aru. Võttes arvesse programmi nõudluspõhisust, eeldatakse, et 61 % artiklis 5 määratletud programmi LIFE kogusummast aitab saavutada kogu eelarvet hõlmavat eesmärki, mille kohaselt tagatakse vähemalt 30 % ELi eelarvekulutustest kliimaeesmärkide toetamiseks. Seda panust jälgitakse liidu kliimamarkerite süsteemi kaudu. Käesolev määrus aitab kaasa elurikkuse meetmete peavoolustamisele liidu poliitikavaldkondades ja üldise eesmärgi – tagada mitmeaastase finantsraamistiku kohastest iga-aastastest kulutustest 7,5 % elurikkuse toetamiseks 2024. aastal ja mitmeaastase finantsraamistiku kohastest iga-aastastest kulutustest 10 % elurikkuse toetamiseks 2026. ja 2027. aastal – saavutamisele, võttes samal ajal arvesse kliima- ja elurikkuse eesmärkide praegust kattuvust.

Elurikkusega seotud kulutusi jälgitakse, kasutades komisjoni poolt koostöös Euroopa Parlamendi ja nõukoguga kehtestatud tõhusat, läbipaistvat ja terviklikku meetodikat, millele on viidatud 16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevahelises kokkuleppes Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni vahel, mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava. Neid jälgimismeetodeid kasutatakse selliste kulukohustuste täitmisega seotud assigneeringute asjakohasel eristustasemel kvantifitseerimiseks, mis peaksid aitama saavutada kliima- ja elurikkuse eesmärgi mitmeaastase finantsraamistiku perioodil 2021–2027. Kulutused esitatakse igal aastal tehtavas programmiaruan-des. Programmi LIFE panust liidu kliima- ja elurikkuse eesmärkide saavutamisse käsitletakse korrapäraselt hindamise kontekstis ja aastaaruandes.

6. Komisjon hindab programmi LIFE koostoimet liidu muude täiendavate programmide ning selle allprogrammide vahel.

Artikkel 20

Hindamine

1. Komisjon korraldab käesoleva määrusega sätestatud hindamisi piisavalt aegsasti, et nende tulemusi saaks kasutada otsustamisprotsessis, võttes nõuetekohaselt arvesse sidusust, koostoimet, liidu lisaväärtust ja pikaajalist kestlikkust ning lähtudes liidu kliima- ja keskkonnaprioriteetidest.

2. Komisjon teeb programmi LIFE vahehindamise siis, kui selle rakendamise kohta on saanud kättesaadavaks piisavalt teavet, ent mitte hiljem kui 42 kuud pärast programmi LIFE rakendamise algust, kasutades II lisas esitatud näitajaid.

Hindamine hõlmab vähemalt järgmist:

- a) programmi LIFE rakendamise kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed aspektid;
- b) vahendite kasutamise tõhusus;
- c) kõigi meetmete eesmärkide saavutamise määr, täpsustades võimaluse korral tulemused ja mõju;
- d) projektide tegelik või eeldatav edukus muude liidu vahendite võimendamisel, võttes eelkõige arvesse kasu, mida annab suurem sidusust muude liidu rahastamisvahenditega;
- e) andmed selle kohta, kui suures ulatuses on saavutatud eesmärkide vahel koostoime ja programmi LIFE vastastikune täiendavus muude asjakohaste liidu programmidega;
- f) liidu lisaväärtus ja programmi LIFE pikaajaline mõju, et otsustada meetmete uuendamise, muutmise või peatamise üle;
- g) sidusrühmade kaasamise määr;
- h) kvantitatiivne ja kvalitatiivne analüüs programmi LIFE mõju kohta direktiivides 92/43/EMÜ ja 2009/147/EÜ loetletud elupaikade ja liikide kaitsestaatusele;
- i) artikli 9 lõikes 5 osutatud üleliidulise geograafilise katvuse analüüs ja kui sellist katvust ei ole saavutatud, katvuse puudumise põhjuste analüüs.

3. Programmi LIFE rakendamise lõpus, kuid mitte hiljem kui neli aastat pärast artikli 1 teises lõigus täpsustatud ajavahemiku lõppu, viib komisjon läbi programmi LIFE lõpphindamise.

4. Komisjon edastab hindamise tulemused koos oma tähelepanekutega Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Komisjon teeb hindamise tulemused üldsusele kättesaadavaks.

V PEATÜKK

Ülemineku- ja lõppsätted

Artikkel 21

Teave, teavitamistegevus ja avalikustamine

1. Liidu rahaliste vahendite saajad märgivad ära nende vahendite päritolu ja tagavad liidu rahastamise nähtavuse eriti projektide ja nende tulemuste tutvustamisel, andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele, selle kohta sidusat, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet. Selleks kasutavad rahaliste vahendite saajad III lisas kujutatud programmi LIFE logo. Kui komisjon ei ole määranud teisiti, kannavad kõik programmi LIFE raames soetatud kestvuskaubad programmi LIFE logo. Kui programmi LIFE logo kasutamine ei ole võimalik, mainitakse programmi LIFE igasuguses kommunikatsioonis, sealhulgas strateegilistes kohtades asuvatel teadetahvritel üldsusele nähtaval kohal.

2. Komisjon rakendab programmi LIFE raames võetud meetmete ja saavutatud tulemustega seotud teabe- ja teavitamismeetmeid. Programmile LIFE eraldatud rahaliste vahenditega panustatakse samuti liidu poliitiliste prioriteetide edastamise institutsionaalsetes sõnumites niivõrd, kuivõrd need prioriteedid on seotud artiklis 3 osutatud eesmärkidega.

Artikkel 22

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab programmi LIFE komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

3. Kui komitee arvamust ei esita, ei võta komisjon rakendusakti eelnõu vastu ja kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artikli 5 lõike 4 kolmandat lõiku.

4. Komisjon esitab igal aastal komiteele aruande programmi LIFE allprogrammide rakendamisel tehtud üldiste edusammude kohta ja programmi LIFE raames võetud konkreetsete meetmete kohta, muu hulgas programmist LIFE eraldatud elarvevahendite kaudu rakendatud segarahastamistoimingute kohta.

Artikkel 23

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.

2. Artiklis 19 lõigetes 2 ja 3 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile kuni 31. detsembrini 2028.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 19 lõigetes 2 ja 3 osutatud volituste delegerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.

4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.
6. Artikli 19 lõigete 2 ja 3 kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 24

Kehtetuks tunnistamine

Määrus (EL) nr 1293/2013 tunnistatakse kehtetuks alates 1. jaanuarist 2021.

Artikkel 25

Üleminekusätted

1. Käesolev määrus ei mõjuta nende meetmete jätkumist või muutmist, mis on algatatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 614/2007 ⁽³⁸⁾ ning määruse (EÜ) nr 1293/2013 alusel, mille kohaldamist asjaomaste projektide suhtes jätkatakse kuni nende lõpetamiseni.
2. Programmi LIFE rahastamispaketist võib katta ka tehnilise ja haldusabi kulud, mis on vajalikud selleks, et tagada üleminek määruste (EÜ) nr 614/2007 ja (EL) nr 1293/2013 alusel vastu võetud meetmetelt programmile LIFE.
3. Vajaduse korral võib kanda liidu eelarvesse assigneeringuid ka pärast 2027. aastat, et katta artikli 5 lõikes 5 ette nähtud kulusid, selleks et oleks võimalik hallata projekte, mis ei ole 31. detsembriks 2027 veel lõpule viidud.
4. Tagasimaksud määruse (EL) nr 1293/2013 alusel loodud rahastamisvahenditest võib investeerida määruse (EL) 2021/523 alusel loodud rahastamisvahenditesse.
5. Assigneeringuid, mis vastavad määruse (EÜ) nr 614/2007 või (EL) nr 1293/2013 alusel alusetult makstud summade sissenõudmisest laekuvale sihtotstarbelisele tulule, kasutatakse vastavalt finantsmääruse artiklile 21 programmi LIFE rahastamiseks.

Artikkel 26

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev määrus jõustub selle *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise päeval.

Käesolevat määrust kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2021.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, 29. aprill 2021

Euroopa Parlamendi nimel
president
D.M. SASSOLI

Nõukogu nimel
eesistuja
A.P. ZACARIAS

⁽³⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. mai 2007. aasta määrus (EÜ) nr 614/2007 keskkonna rahastamisvahendi (LIFE+) kohta (ELT L 149, 9.6.2007, lk 1).

*I LISA***ÜKSUSED, KELLELE VÕIB TOETUSI ANDA ILMA PROJEKTIKONKURSITA**

1. Keskkonnaõiguse rakendamise ja jõustamise Euroopa Liidu võrgustik (IMPEL);
 2. Euroopa prokuröride võrgustik keskkonnaküsimustes (ENPE);
 3. Euroopa Liidu kohtunike foorum keskkonnaküsimustes (EUFJE).
-

II LISA

NÄITAJAD

1. Väljundnäitajad

- 1.1. Selliste projektide arv, millega arendatakse, tutvustatakse ja edendatakse innovaatilisi meetodeid ja lähenemisviise.
- 1.2. Selliste projektide arv, millega rakendatakse parimat tava looduse ja elurikkuse valdkonnas.
- 1.3. Selliste projektide arv, millega töötatakse välja või rakendatakse liidu õigusakte või poliitikameetmeid, jälgitakse neid või tagatakse nende täitmine.
- 1.4. Selliste projektide arv, millega parandatakse juhtimist avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse suurendamise ja kodanikuühiskonna kaasamise abil.
- 1.5. Selliste projektide, sealhulgas strateegiliste integreeritud ja strateegiliste loodusprojektide arv, millega rakendatakse:
 - peamisi kavasad ja strateegiaid;
 - meetmeprogramme valdkonna „Loodus ja elurikkus“ eesmärkide peavoolustamiseks.

2. Tulemusnäitajad

- 2.1. Keskkonna ja kliimaga seotud netomuutus, mis tehakse kindlaks, kui koondatakse projektidetasandi näitajad, mis määratakse kindlaks järgmiste allprogrammide konkursikutses:
 - „Loodus ja elurikkus“ ning
 - „Ringmajandus ja elukvaliteet“ ning mis hõlmavad vähemalt järgmist:
 - õhukvaliteet,
 - pinnas,
 - vesi,
 - jäätmed,
 - kemikaalid,
 - müra,
 - ressursikasutus ja -tõhusus,
 - „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“;
 - „Puhtale energiale üleminek“.
- 2.2. Kumulatiivsed investeeringud, mis on tehtud tänu projektidele või saadud rahastusele (miljonit eurot).
- 2.3. Projektidesse kaasatud või toetusi saavate organisatsioonide arv.
- 2.4. Nende projektide osakaal, millel on olnud kiirendav mõju pärast projekti lõppkuupäeva.

III LISA

PROGRAMMI LIFE LOGO

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2021/784,**29. aprill 2021,****mis käsitleb võitlemist terroristliku veebisisu levitamise vastu****(EMPs kohaldatav tekst)**

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 114,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ⁽¹⁾,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽²⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Käesoleva määruse eesmärk on tagada veebimajutusteenuste terrorismi eesmärgil kuritarvitamise vastu võitlemisega ja liidu avalikule julgeolekule kaasaaitamisega digitaalse ühtse turu sujuv toimimine avatud ja demokraatlikus ühiskonnas. Digitaalse ühtse turu toimimist tuleks parandada järgmiste meetmetega: suurema õiguskindluse tagamine veebimajutusteenuse pakkujatele, kasutajate usalduse suurendamine veebikeskkonna vastu ning väljendusvabaduse, sealhulgas avatud ja demokraatlikus ühiskonnas teabe ja ideede saamise ja edastamise vabaduse ning meediavabaduse ja meedia mitmekesisuse tagatiste tugevdamine.
- (2) Terroristliku veebisisu levitamise vastu võitlemist reguleerivad meetmeid peaksid täiendama liikmesriikide terrorismivastase võitluse strateegiad, mis hõlmavad meediapädevuse ja kriitilise mõtlemise tugevdamist, alternatiivsete narratiivide ja vastupropaganda arendamist ning muid algatusi terroristliku veebisisu mõju ja sellega seotud kaitsetuse vähendamiseks, samuti investeerimist sotsiaaltöösse, deradikaliseerimisalgatusi ja koostööd mõjutatud kogukondadega, et ühiskonnas radikaliseerumist jätkusuutlikult ennetada.
- (3) Terroristliku veebisisu, mis on osa laiemast ebaseadusliku veebisisu probleemist, levitamise vastu võitlemiseks on vaja kombineerida seadusandlikud, muud kui seadusandlikud ja vabatahtlikud meetmed ametiasutuste ja veebimajutusteenuse pakkujate koostöös viisil, millega austatakse täiel määral põhiõigusi.
- (4) Veebis aktiivselt tegutsevad veebimajutusteenuse pakkujad mängivad digimajanduses olulist rolli: nad viivad kokku ettevõtted ja kodanikud, lihtsustavad avalikke arutelusid ning teabe, arvamuste ja ideede levitamist ja vastuvõttu, andes seega olulise panuse innovatsiooni, majanduskasvu ja töökohtade loomisse liidus. Paraku kuritarvitavad kolmandad isikud mõningatel juhtudel veebimajutusteenuse pakkujate teenuseid, et panna veebis toime ebaseaduslikke tegusid. Eriti murelikuks teeb see, kui neid teenuseid kuritarvitavad terroristlikud rühmitused ja nende toetajad, kes levitavad terroristlikku veebisisu oma sõnumi tutvustamiseks, inimeste radikaliseerimiseks ja uute liikmete värbamiseks ning terroristliku tegevuse juhtimiseks ja hõlbustamiseks.

⁽¹⁾ ELT C 110, 22.3.2019, lk 67.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi 17. aprilli 2019. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 16. märtsi 2021. aasta esimese lugemise seisukoht (ELT C 135, 16.4.2021, lk 1). Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2021. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).

- (5) Kuigi see ei ole ainus tegur, on ilmnunud, et terroristlik veebisisu mõjub isikute radikaliseerumisel katalüsaatorina ning võib kaasa tuua terroriakte, ning seega on sellel tõsised negatiivsed tagajärjed nii kasutajate, kodanike ja laiemal ühiskonnal kui ka nimetatud sisu majutavate veebiteenuste osutajate jaoks, sest see õhustab nende kasutajate usaldust ja kahjustab nende ärimudeleid. Arvestades veebimajutusteenuse pakkujate kesksel rollil ja nende osutatavate teenustega seotud tehnoloogilisi vahendeid ja võimalusi, on veebimajutusteenuse pakkujatel eriline ühiskondlik kohustus kaitsta oma teenuseid kuritarvitamise eest terroristide poolt ning aidata võidelda terroristlikku sisu vastu, mida levitatakse nende teenuseid kasutades veebis, võttes samas arvesse väljendusvabaduse, sealhulgas avatud ja demokraatlikus ühiskonnas teabe ja ideede saamise ja edastamise vabaduse määravat tähtsust.
- (6) Liidu tasandil alustati võitlust terroristliku veebisisu vastu 2015. aastal liikmesriikide ja veebimajutusteenuse pakkujate vabatahtliku koostööraamistiku alusel. Neid meetmeid tuleks täiendada selge õigusraamistikuga, et veelgi vähendada juurdepääsu terroristlikule veebisisule ja leida sellele kiirelt arenevale probleemile sobiv lahendus. Õigusraamistik tugineb vabatahtlikule tööle, mida komisjon on toetanud oma soovitusel (EL) 2018/334,⁽³⁾ ning see on vastus Euroopa Parlamendi üleskutsetele kasutada võitluses ebaseadusliku ja kahjuliku veebisisu vastu jõulisemaid meetmeid kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2000/31/EÜ⁽⁴⁾ kehtestatud horisontaalse raamistikuga ja Euroopa Ülemkogu üleskutsetele parandada terroriaktidele õhutada veebisisu avastamist ja eemaldamist.
- (7) Käesolev määrus ei tohiks mõjutada direktiivi 2000/31/EÜ kohaldamist. Ennekõike ei tohiks ükski meede, sealhulgas erimeede, mille veebimajutusteenuse pakkuja võtab kooskõlas käesoleva määrusega, takistada kõnealusel veebimajutusteenuse pakkujal kasutada nimetatud direktiivi kohast vastutusest vabastamise erandit. Veelgi enam, käesolev määrus ei mõjuta liikmesriikide ametiasutuste ja kohtute õigust teha kindlaks veebimajutusteenuse pakkuja vastutus, kui kõnealusel direktiivis sätestatud vastutusest vabastamise erandi tingimused ei ole täidetud.
- (8) Kui käesolev määrus on vastuolus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/13/EL⁽⁵⁾ artikli 1 lõike 1 punktis a määratletud audiovisuaalmeedia teenuseid reguleerivate sätetega, peaks direktiiv 2010/13/EL olema ülimuslik. See ei tohiks mõjutada käesolevast määrusest tulenevaid kohustusi, eelkõige neid, mis on seotud videojagamisplatvormi teenuste osutajatega.
- (9) Käesolevas määruses tuleks sätestada õigusnormid, mille abil võidelda veebimajutusteenuste kuritarvitamise vastu terroristliku veebisisu levitamisel, et tagada siseturu tõrgeteta toimimine. Nimetatud normid peaksid täiel määral austama liidus kaitstud põhiõigusi, eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga (edaspidi „harta“) tagatud õigusi.
- (10) Käesoleva määruse eesmärk on aidata kaasa avaliku julgeoleku kaitsmisele kehtestades samas asjakohased ja kindlad meetmed, et kaitsta asjaomaseid põhiõigusi, muu hulgas õigust eraelu puutumatusel ja isikuandmete kaitsel, õigust väljendusvabadusele, sealhulgas vabadust saada ja edastada teavet, ettevõtlusvabadust ning õigust tõhusale õiguskaitsevahendile. Lisaks on keelatud igasugune diskrimineerimine. Pädevad asutused ja veebimajutusteenuse pakkujad peaksid võtma üksnes selliseid meetmeid, mis on demokraatlikus ühiskonnas vajalikud, asjakohased ja proportsionaalsed, võttes arvesse seda, kui oluliseks peetakse väljendus- ja teabevabadust, samuti meediavabadust ning meedia mitmekesisust, mis on pluralistliku ja demokraatliku ühiskonna põhialused ning liidu alusväärtused. Meetmed, mis mõjutavad väljendus- ja teabevabadust, peaksid terroristliku veebisisu levitamise vastu võitlemiseks olema rangelt sihipärased, samal ajal austades õigust seaduslikult teavet saada ja edastada, võttes arvesse veebimajutusteenuse pakkujate kesksel rollil avalikule arutelule ning faktide, arvamuste ja ideede õiguspärasele levitamisele kaasaaitamisel. Tõhusad veebipõhised meetmed terroristliku veebisisu levitamise vastu võitlemiseks ning väljendus- ja teabevabaduse kaitse ei vastandu teineteisele, vaid täiendavad ja tugevdavad teineteist.

⁽³⁾ Komisjoni 1. märtsi 2018. aasta soovitus (EL) 2018/334 meetmete kohta, millega tulemuslikult võidelda ebaseadusliku veebisisu vastu (ELT L 63, 6.3.2018, lk 50).

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1).

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. märtsi 2010. aasta direktiiv 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv) (ELT L 95, 15.4.2010, lk 1).

- (11) Et oleks selge, milliseid meetmeid peaksid nii veebimajutusteenuse pakkujad kui ka pädevad asutused terroristliku veebisisu levitamise vastu võitlemiseks võtma, tuleks käesolevas määruses ennetavalt määratleda terroristlik sisu, kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2017/541⁽⁶⁾ kasutatud asjaomaste kuritegude määratlusega. Arvestades, et tegeleda tuleb kõige kahjulikuma veebis leviva propaganda, nimelt terroristliku propagandaga, peaks see määratlus hõlmama materjali, mis õhutab või ärgitab kedagi terroriakte toime panema või nende toimepanemisele kaasa aitama või ärgitab kedagi osalema terrorirühmituse tegevuses või ülistab terroristlikku tegevust, sealhulgas terrorirünnakut kujutavat materjali. Määratlus peaks hõlmama ka materjali, mis annab suuniseid lõhkeainete, tulirelvade või muude relvade või kahjulike või ohtlike ainete, samuti keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumaainete (KBRT-ained) valmistamiseks või kasutamiseks, või muude erimeetodite või tehnikate kohta, sealhulgas sihtmärkide valimiseks terroriaktide toimepanemise või nende toimepanemisele kaasaaitamise eesmärgil. Selline materjal on eelkõige tekst, kujutis, helisalvestis ja video, samuti terroriaktide otseülekanne, mis tekitab ohu, et selliseid kuritegusid võidakse korda saata ka edaspidi. Kui pädevad asutused või veebimajutusteenuse pakkujad analüüsivad, kas materjal on käesoleva määruse tähenduses terroristlik, peaksid nad arvesse võtma selliseid aspekte nagu avalduste laad ja sõnastus, avalduste tegemise kontekst ja tõenäosus, et neil on kahjulikud tagajärjed inimeste turvalisusele ja ohutusele. Oluline tegur, mida hindamisel arvesse võtta, peaks olema see, kui materjali on koostanud isik, rühmitus või üksus, kes on kantud terroriaktidega seotud isikute, rühmituste ja üksuste liidu loetellu ning kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid, selle võib talle omistada või seda levitatakse tema nimel.
- (12) Materjali, mida levitatakse hariduslikul, ajakirjanduslikul, kunstilisel või teaduslikul eesmärgil või teadlikkuse suurendamiseks terroristliku tegevuse kohta ei tuleks pidada terroristlikuks sisuks. Selleks et määrata kindlaks, kas sisuteenuse pakkuja edastatud materjal kujutab endast „terroristlikku sisu“ käesoleva määruse tähenduses, tuleks arvesse võtta eelkõige väljendus- ja teabevabadust, sealhulgas meediavabadust ja meedia mitmekesisust, ning kunsti ja teaduse vabadust. Eriti juhtudel, kui sisuteenuse pakkujal on toimetustusvastutus, tuleks levitatud materjali eemaldamise otsuse korral võtta arvesse ajakirjandusstandardeid, mis on kehtestatud ajakirjandus- või meediaalase reeglitikuga, kooskõlas liidu õiguse, sealhulgas hartaga. Terroristlikuks sisuks ei tohiks pidada radikaalsete, poleemiliste või vastuoluliste seisukohtade väljendamist tundlike poliitiliste küsimuste üle peetavas avalikus mõttevahetuses.
- (13) Et terroristlikku veebisisu levitamise vastu tõhusalt võidelda, tagades samal ajal üksikisikute eraelu austamise, tuleks käesolevat määrust kohaldada infoühiskonna teenuste osutajate suhtes, kes teenuse kasutaja palvel talletavad ja levitavad üldsusele teavet ja materjali, mille teenuse kasutaja on esitanud, olenemata sellest, kas sellise teabe ja materjali talletamine ja üldsusele levitamine on pelgalt tehnilist, automaatset ja passiivset laadi. Mõiste „talletamine“ all tuleks mõista andmete hoidmist füüsilise või virtuaalse serveri mälus. Seetõttu peaks käesoleva määruse kohaldamisalast jääma välja „pelga edastamise“ või „vahemälu“ teenuste ja veebitaristu muudes kihtides muude teenuste pakkujad, kelle tegevus ei hõlma talletamist, näiteks registrid ja registripidajad, samuti domeeninimede süsteemide (DNS), makseteenuste ja hajusa teenusetõkestuse kaitse (DDoS) teenuste pakkujad.
- (14) Mõiste „üldsusele levitamine“ peaks hõlmama teabe kättesaadavaks tegemist potentsiaalselt piiramatule arvule isikutele, tehes teabe kasutajatele üldiselt kergesti kättesaadavaks, ilma et sisuteenuse pakkujalt nõutaks edasisi meetmeid, olenemata sellest, kas need isikud kõnealuse teabega tegelikult tutvuvad. Seega, kui juurdepääs teabele eeldab registreerimist või kasutajarühma vastuvõtmist, tuleks seda teavet käsitada üldsusele levitatuna üksnes juhul, kui teabele juurdepääsu soovivad kasutajad registreeritakse või võetakse vastu automaatselt, ilma et keegi otsustaks või valiks, kellele juurdepääs võimaldada. Käesoleva määruse kohaldamisalasse ei peaks kuuluma isikutevahelise side teenused, nagu need on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/1972 artikli 2 punktis 5,⁽⁷⁾ näiteks e-kirjad või privaatsõnumiteenused. Käesoleva määruse tähenduses tuleks lugeda teabe talletamiseks ja üldsusele levitamiseks üksnes tegevust, mis toimub sisuteenuse pakkuja otsese taotluse alusel. Seetõttu ei peaks

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/541 terrorismivastase võitluse kohta, millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/475/JSK ning muudetakse nõukogu otsust 2005/671/JSK (ELT L 88, 31.3.2017, lk 6).

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik (ELT L 321, 17.12.2018, lk 36).

käesolev määrus hõlmama näiteks selliste teenuste pakkujaid nagu pilveteenused, mida pakutakse muude isikute kui sisuteenuse pakkujate taotlusel ja millest viimased saavad üksnes kaudset kasu. Käesolev määrus peaks hõlmama sotsiaalmeedia, video-, pildi- ja audiomaterjalide jagamise teenuste ning failide jagamise teenuste ja muude pilveteenuste osutajaid niivõrd, kuivõrd neid teenuseid kasutatakse talletatud teabe üldsusele kättesaadavaks tegemiseks sisuteenuse pakkuja otsese taotluse alusel. Kui veebimajutusteenuse pakkuja pakub mitut teenust, tuleks käesolevat määrust kohaldada üksnes selle kohaldamisalasse kuuluvatele teenustele.

- (15) Terroristlikku sisu levitatakse üldsusele sageli teenuste kaudu, mida osutavad veebimajutusteenuse pakkujad, kelle tegevuskoht on kolmandas riigis. Selleks et kaitsta liidu kasutajaid ja tagada, et kõigi digitaalsel ühtsel turul tegutsevate veebimajutusteenuse pakkujate suhtes kohaldatakse samu nõudeid, tuleks käesolevat määrust kohaldada kõigi liidus pakutavate asjakohaste teenuste osutajate suhtes, olenemata nende peamise tegevuskoha riigist. Veebimajutusteenuse pakkuja tuleks lugeda liidus teenuseid osutavaks kui ta võimaldab oma teenuseid kasutada füüsilistel või juriidilistel isikutel ühes või mitmes liikmesriigis ja kui tal on selle liikmesriigi või nende liikmesriikidega oluline seos.
- (16) Oluline seos liiduga peaks olema olemas, kui veebimajutusteenuse pakkujal on liidus tegevuskoht, kui tema teenuseid kasutab märkimisväärne arv kasutajaid ühes või mitmes liikmesriigis või kui tema tegevus on suunatud ühte või mitmesse liikmesriiki. Tegevuse suunatuse ühte või mitmesse liikmesriiki peaks saama kindlaks teha kõigi asjakohaste asjaolude alusel, mille hulka kuuluvad sellised tegurid nagu asjaomases liikmesriigis üldiselt kasutatava keele või vääringu kasutamine või kaupade või teenuste tellimise võimalus asjaomases liikmesriigist. Suunatust konkreetsesse liikmesriiki saab jäeldada ka rakenduse kättesaadavuse alusel asjaomase liikmesriigi rakenduste poes, kohaliku reklaami või asjaomases liikmesriigis üldiselt kasutatavas keeles reklaami pakkumisest või kliendisuhete haldamisest, näiteks klienditeenuse pakkumisest asjaomases liikmesriigis üldiselt kasutatavas keeles. Olulise seose olemasolu tuleks eeldada ka juhul, kui veebimajutusteenuse pakkuja suunab oma tegevuse ühte või mitmesse liikmesriiki Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1215/2012⁽⁸⁾ artikli 17 lõike 1 punkti c tähenduses. Üksnes asjaolu, et veebimajutusteenuse pakkuja veebisait, e-posti aadress või muud kontaktandmed on kättesaadavad ühes või mitmes liikmesriigis, ei peaks eraldi võetuna olema piisav, et kujutada endast olulist seost. Veelgi enam, kui teenust osutatakse ainult selleks, et järgida Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2018/302⁽⁹⁾ sätestatud diskrimineerimiskeeldu, ei peaks üksnes selle alusel otsustama, et on olemas oluline seos liiduga.
- (17) Ühtlustada tuleks menetlused ja kohustused, mis tulenevad eemaldamiskorraldusest, mille kohaselt peaks veebimajutusteenuse pakkuja eemaldama terroristliku sisu või blokeerima juurdepääsu sellele pärast pädeva asutuse hindamist. Arvestades, kui kiiresti levib terroristlik sisu veebiteenuste vahel, tuleks veebimajutusteenuse pakkujale panna kohustus tagada, et eemaldamiskorralduses kirjeldatud terroristlik sisu eemaldatakse või juurdepääs sellele blokeeritakse kõikides liikmesriikides ühe tunni jooksul alates eemaldamiskorralduse kättesaamisest. Välja arvatud kohaselt põhjendatud hädaolukordades peaks pädev asutus esitama veebimajutusteenuse pakkujale vähemalt 12 tundi enne talle esimese eemaldamiskorralduse tegemist teabe menetluste ja kohaldatavate tähtaegade kohta. Kohaselt põhjendatud hädaolukord on see, kui terroristliku sisu eemaldamine või sellele juurdepääsu blokeerimine hiljem kui ühe tunni möödumisel eemaldamiskorralduse kättesaamisest põhjustaks tõsist kahju, näiteks olukordades, kus on vahetu oht inimeste elule või kehalisele puutumatusele, või kui selline sisu mõjutaks sündmusi, mis kahjustavad inimeste elu või kehalist puutumatust. Pädev asutus peaks tegema kindlaks, kas juhtumi puhul on tegemist hädaolukorraga ja oma otsust eemaldamiskorralduses kohaselt põhjendama. Kui veebimajutusteenuse pakkuja ei saa eemaldamiskorraldust täita ühe tunni jooksul alates selle saamisest vääramatu jõu või objektiivse võimatuse tõttu, sealhulgas objektiivselt põhjendatud tehnilised või korralduslikud põhjused, peaks ta teavitama eemaldamiskorralduse teinud pädevat asutust nii kiiresti kui võimalik ja täitma eemaldamiskorralduse niipea, kui olukord on lahendatud.

⁽⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT L 351, 20.12.2012, lk 1).

⁽⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. veebruari 2018. aasta määrus (EL) 2018/302, mis käsitleb siseturul toimuvat põhjendamatu asukohapõhist tõkestust ja muul viisil diskrimineerimist kliendi kodakondsuse, elukoha või asukoha alusel ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 2006/2004 ja (EL) 2017/2394 ning direktiivi 2009/22/EÜ (ELT L 60 I, 2.3.2018, lk 1).

- (18) Eemaldamiskorraldus peaks sisaldama põhjendusi, mille alusel materjal, mis eemaldatakse või millele juurdepääs blokeeritakse, kvalifitseeritakse terroristlikuks sisuks, ning piisavat teavet võimaldamaks määrata kindlaks nimetatud sisu asukoht, esitades selleks täpse URLi ja vajaduse korral muu lisateabe, näiteks kuvatõmmise asjaomasest sisust. Põhjendused peaksid võimaldama veebimajutusteenuse pakkujal ja lõpuks sisuteenuse pakkujal kasutada tõhusalt oma õigust õiguskaitsele. Esitatud põhjendused ei tohiks kaasa tuua tundliku teabe avalikustamist, mis võiks käimasolevaid uurimisi kahjustada.
- (19) Pädev asutus peaks esitama eemaldamiskorralduse otse kontaktpunktile, kelle veebimajutusteenuse pakkuja on käesoleva määruse kohaldamiseks määranud või asutanud, elektroonilisel kujul, mille kohta jääb kirjalik jälg, tingimustel, mis võimaldavad veebimajutusteenuse pakkujal teha kindlaks korralduse autentsuse, muu hulgas selle saatmise ja kättesaamise täpse kuupäeva ja kellaaja; selleks kasutatakse näiteks turvalisi e-kirju või platvorme või muid turvalisi kanaleid, mille hulka kuuluvad ka need, mille on teinud kättesaadavaks veebimajutusteenuse pakkuja, kooskõlas isikuandmete kaitset käsitleva liidu õigusega. Selle nõude täitmiseks peaks olema muu hulgas võimalik kasutada kvalifitseeritud e-andmevahetusteenuseid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 910/2014⁽¹⁰⁾. Kui veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht on muus liikmesriigis kui eemaldamiskorralduse teinud pädev asutus, tuleks kõnealuse eemaldamiskorralduse koopia esitada samal ajal kõnealuse liikmesriigi pädevale asutusele.
- (20) Selle liikmesriigi pädeval asutusel, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht, peaks olema võimalik kontrollida teise liikmesriigi pädevate asutuste tehtud eemaldamiskorraldust, et teha kindlaks, kas see rikub tõsiselt või ilmselt käesolevat määrust või hartas sätestatud põhiõigusi. Nii sisuteenuse pakkujal kui ka veebimajutusteenuse pakkujal peaks olema õigus taotleda kontrolli selle liikmesriigi pädevalt asutuselt, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht. Kui selline taotlus esitatakse, peaks nimetatud pädev asutus võtma vastu otsuse, kas eemaldamiskorraldus sisaldab selliseid rikkumisi. Kui selles otsuses leitakse, et selline rikkumine esineb, tuleks eemaldamiskorralduse õiguslikud tagajärjed tühistada. Kontroll tuleks teha kiiresti, et tagada ekslikult eemaldatud sisu või sellele juurdepääsu võimalikult kiire taastamine.
- (21) Terroristliku sisuga kokku puutuvad veebimajutusteenuse pakkujad peaksid lisama nende olemasolul oma teenuse kasutamise tingimustesse klausli, mis käsitleb nende teenuste kuritarvitamist terroristliku veebisisu levitamiseks. Nad peaksid seda klauslit kohaldama hoolikalt, läbipaistvalt, proportsionaalselt ja mittediskrimineerivalt.
- (22) Arvestades probleemi ulatust ja kiirust, millega on vaja tegutseda, et terroristlik sisu tõhusalt kindlaks teha ja eemaldada, on tõhusad ja proportsionaalsed erimeetmed terroristliku veebisisu vastu võitlemises olulisel kohal. Et vähendada terroristlikule sisule juurdepääsetavust oma teenuste kaudu, peaksid terroristliku sisuga kokku puutunud veebimajutusteenuse pakkujad võtma erimeetmeid, võttes arvesse terroristliku sisuga kokkupuutumise riske ja ulatust ning seda, millist mõju see avaldab kolmandate isikute õigustele ja üldsuse huvile olla informeeritud. Veebimajutusteenuse pakkujad peaksid kindlaks määrama, milline asjakohane, tõhus ja proportsionaalne erimeede tuleks kehtestada terroristliku sisu kindlakstegemiseks ja eemaldamiseks. Erimeetmed võivad hõlmata asjakohaseid tehnilisi või korralduslikke meetmeid või suutlikkust, näiteks personali või tehnilisi vahendeid terroristliku sisu kindlakstegemiseks ja kiireks eemaldamiseks või sellele juurdepääsu blokeerimiseks, mehhanisme, mis võimaldavad kasutajatel teatada väidetavast terroristlikust sisust või see märgistada, või muid meetmeid, mida veebimajutusteenuse pakkuja peab asjakohaseks ja tõhusaks, et võidelda terroristliku sisu kättesaadavuse vastu oma teenuste kaudu.
- (23) Erimeetmete kehtestamisel peaks veebimajutusteenuse pakkuja tagama, et säilib harta alusel kaitstav kasutajate õigus väljendus- ja teabevabadusele, samuti meediavabadus ja meedia mitmekesisus. Lisaks selliste õigusest tulenevate nõuete järgimisele, mis on ette nähtud muu hulgas isikuandmete kaitset käsitlevate õigusaktidega, peaksid veebimajutusteenuse pakkujad tegutsema nõuetekohase hoolsusega ja rakendama asjakohasel juhul kaitsemeetmeid, sealhulgas inimeste tehtavat jälgimist ja kontrollimist, et vältida tahtmatuid või ekslikke otsuseid, mille tulemusena eemaldataks sisu, mis ei ole terroristlik, või blokeeritaks sellele juurdepääsu.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta määrus (EL) nr 910/2014 e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/93/EÜ (ELT L 257, 28.8.2014, lk 73).

- (24) Veebimajutusteenuse pakkuja peaks teatama pädevale asutusele kehtestatud erimeetmetest, et nimetatud asutus saaks otsustada, kas meetmed on tõhusad ja proportsionaalsed ning juhul, kui kasutatakse automaatseid vahendeid, ka selle, kas veebimajutusteenuse pakkujal on inimeste tehtava jälgimise ja kontrollimise suutlikkus. Meetmete tõhususe ja proportsionaalsuse hindamisel peaksid pädevad asutused võtma arvesse asjaomaseid parameetreid, sealhulgas veebimajutusteenuse pakkujale tehtud eemaldamiskorralduste arvu, veebimajutusteenuse pakkuja suurust ja majanduslikku suutlikkust ja tema teenuste mõju terroristliku sisu levitamisele, näiteks kasutajate arvu alusel liidus, samuti kaitsemeetmeid, mis on kehtestatud, et vältida nende teenuste kuritarvitamise vastu terroristliku veebisisu levitamiseks.
- (25) Kui pädev asutus leiab, et kehtestatud erimeetmed ei ole riskidega tegelemiseks piisavad, peaks tal olema võimalik nõuda täiendavate asjakohaste, tõhusate ja proportsionaalsete erimeetmete võtmist. Selliste täiendavate erimeetmete rakendamise nõue ei tohiks kaasa tuua üldist seirekohustust ega faktide otsimise kohustust direktiivi 2000/31/EÜ artikli 15 lõike 1 tähenduses, ega automaatsete vahendite kasutamise kohustust. Veebimajutusteenuse pakkujatel peaks siiski olema võimalik otsustada kasutada automaatseid vahendeid, kui nad peavad seda asjakohaseks ja vajalikuks, et tõhusalt vältida oma teenuste kuritarvitamise vastu terroristliku veebisisu levitamiseks.
- (26) Veebimajutusteenuse pakkuja kohustus säilitada eemaldatud sisu ja sellega seotud andmed tuleks kehtestada kindlal eesmärgil ja üksnes nii kauaks kui vaja. Säilitamisnõue peab laienema seotud andmetele, sest vastasel juhul lähleksid sellised andmed kõnealuse terroristliku sisu eemaldamise tagajärjel kaotsi. Seotud andmed võivad olla kliendi andmed, eeskätt andmed sisuteenuse pakkuja identiteedi kohta, samuti juurdepääsuandmed, kaasa arvatud andmed kuupäeva ja kellaaja kohta, millal sisuteenuse pakkuja teenust kasutas, ja teenusesse sisse ja sealt välja logimise kohta, ning IP-aadress, mille veebiühenduse pakkuja on sisuteenuse pakkujale eraldanud.
- (27) Kohustus säilitada sisu halduslikus või kohtulikus korras toimuva läbivaatamismenetluse jaoks on vajalik ja põhjendatud vajadusega tagada tulemuslikud õiguskaitsevahendid sisuteenuse pakkujale, kelle sisu eemaldatakse või kelle sisule juurdepääs blokeeriti, ning tagada selle sisu taastamine vastavalt nende menetluste tulemustele. Kohustus säilitada materjale uurimise või süüdistuse esitamiseks seotud eesmärgil on põhjendatud ja vajalik, arvestades kõnealuse materjali väärtust terrorismi nurjamisel ja tõkestamisel. Seepärast tuleks lugeda põhjendatuks ka eemaldatud terroristliku sisu säilitamist terroriaktide tõkestamise, avastamise, uurimise ja nende eest süüdistuse esitamise eesmärgil. Terroristlikku sisu ja sellega seotud andmeid tuleks talletada üksnes ajavahemiku jooksul, mida on vaja, et õiguskaitseasutused saaksid seda terroristlikku sisu kontrollida ja otsustada, kas see on nimetatud eesmärkidel vajalik. Terroriaktide tõkestamise, avastamise, uurimise ja nende eest süüdistuse esitamise eesmärgil andmete säilitamise nõue peaks piirduma andmetega, millel on tõenäoliselt seos terroriaktidega ja mis võivad seega aidata esitada süüdistust terroriakti eest või hoida ära tõsiseid avalikke julgeolekut ohustavaid riske. Kui veebimajutusteenuse pakkuja eemaldab materjali või blokeerib sellele juurdepääsu, eeskätt oma erimeetmete abil, peaks ta teavitama pädevaid asutusi viivitamata sisust, mis sisaldab teavet, millega kaasneb või millest lähtub vahetu oht elule või terroriakti kahtlus.
- (28) Proportsionaalsuse tagamise huvides tuleks andmete säilitamise ajaks määrata kuni kuus kuud, et sisuteenuse pakkujale jääks piisavalt aega, et algatada halduslik või kohtulik läbivaatamismenetlus ja anda õiguskaitseasutustele juurdepääs terroriaktide uurimise ja nende eest süüdistuse esitamise seisukohast olulistele andmetele. Kui need menetlused algatatakse, kuid neid ei viida kuue kuu jooksul lõpuni, peaks pädeva asutuse või kohtu taotlusel olema võimalik seda ajavahemikku pikendada nii kauaks kui vaja. Andmete säilitamise aeg peaks olema piisav, et õiguskaitseasutused saaksid uurimistega ja süüdistuste esitamisega seotud vajalikud materjalid säilitada, tagades ühtlasi tasakaalu põhiõigustega.
- (29) Käesolev määrus ei tohiks mõjutada menetluslikke tagatise või uurimismetmeid, mis on seotud juurdepääsuga sisule ja seotud andmetele, mida säilitatakse terroriaktide uurimise ja nende eest süüdistuse esitamise eesmärgil vastavalt liidu või liikmesriikide õigusele.

- (30) Veebimajutusteenuse pakkujate terroristlikku sisu käsitlevate põhimõtete läbipaistvus on äärmiselt tähtis, et suurendada nende vastutust kasutajate ees ja kodanike usaldust digitaalse ühtse turu vastu. Veebimajutusteenuse pakkujad, kes on asjaomasel kalendriaastal võtnud terroristliku sisu levitamise vastu meetmeid või kellel on nõutud meetmete võtmist vastavalt käesolevale määrusele, peaksid igal aastal tegema üldsusele kättesaadavaks läbipaistvusaaruande, mis sisaldab teavet terroristliku sisu kindlakstegemiseks ja eemaldamiseks võetud meetmete kohta.
- (31) Pädevad asutused peaksid igal aastal avaldama läbipaistvusaaruanded, mis sisaldavad teavet eemaldamiskorralduste arvu, selliste juhtumite arvu, kui määrust ei täidetud, erimeetmeid käsitlevate otsuste arvu, haldusliku või kohtuliku läbivaatamismenetluse alla kuuvate juhtumite arvu ning karistusi määravate otsuste arvu kohta.
- (32) Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklis 19 ja harta artiklis 47 on selgelt kirjas õigus tõhusale õiguskaitsevahendile. Igal füüsilisel ja juriidilisel isikul on õigus pöörduda liikmesriigi pädeva kohtu poole tõhusa õiguskaitsevahendi saamiseks kõigi käesoleva määruse kohaselt võetud meetmete vastu, mis võivad selle isiku õigusi kahjustada. Eeskätt peaks see õigus hõlmama veebimajutusteenuse ja sisuteenuse pakkujate jaoks võimalust vaidlustada eemaldamiskorraldus või otsus, mis tuleneb eemaldamiskorralduse kontrollimisest vastavalt käesolevale määrusele, selle liikmesriigi kohtus, kelle pädev asutus eemaldamiskorralduse tegi või otsuse vastu võttis, ning veebimajutusteenuse pakkujate jaoks võimalust vaidlustada erimeetmeid või karistusi käsitlev otsus selle liikmesriigi kohtus, kelle pädev asutus kõnealuse otsuse vastu võttis.
- (33) Kaebuste lahendamise menetlused on vajalik kaitsemeede veebisisu eksliku eemaldamise või sellele juurdepääsu blokeerimise eest, kui selline sisu on kaitstud väljendus- ja teabevabaduse alusel. Seepärast peaksid veebimajutusteenuse pakkujad sisse seadma kasutajasõbralikud kaebuste esitamise mehhanismid ja tagama, et kaebustega tegeletakse kiiresti ja sisuteenuse pakkuja seisukohast täiesti läbipaistvalt. Kohustus, et veebimajutusteenuse pakkuja peab taastama ekslikult eemaldatud sisu või sisu, millele juurdepääs blokeeriti, ei mõjuta veebimajutusteenuse pakkuja võimalust tagada oma tingimuste täitmine muudel alustel.
- (34) Tõhus õiguskaitse, mis on kooskõlas ELi lepingu artikliga 19 ja harta artikliga 47, eeldab, et sisuteenuse pakkujad saavad tutvuda põhjendustega, mille alusel nende pakutav sisu on eemaldatud või juurdepääs sellele blokeeritud. Sellel eesmärgil peaks veebimajutusteenuse pakkuja tegema sisuteenuse pakkujale kättesaadavaks teabe, et sisuteenuse pakkujal oleks võimalik vaidlustada sisu eemaldamise või sellele juurdepääsu blokeerimise otsus. Olenevalt asjaoludest võib majutusteenuse pakkuja asendada eemaldatud sisu või sisu, millele juurdepääs on blokeeritud, sõnumiga selle kohta, et sisu on eemaldatud või juurdepääs sellele blokeeritud kooskõlas käesoleva määrusega. Sisuteenuse pakkuja taotluse korral tuleks anda lisateavet põhjuste kohta, miks sisu eemaldati või sellele juurdepääs blokeeriti, aga ka õiguskaitsevahendite kohta, mille abil eemaldamine või blokeerimine vaidlustada. Kui pädevad asutused otsustavad, et avaliku julgeolekuga seotud põhjustel, sealhulgas seoses uurimisega, oleks sisu eemaldamise või sellele juurdepääsu blokeerimise kohta käiva teabe esitamine otse sisuteenuse pakkujale sobimatu või kahjulik, peaksid nad teavitama veebimajutusteenuse pakkujat.
- (35) Liikmesriigid peaksid määrama käesoleva määruse kohaldamiseks pädevad asutused. See ei peaks tingimata eeldama uue asutuse loomist ja käesolevas määruses sätestatud ülesanded peaks olema võimalik anda olemasolevale asutusele. Käesoleva määrusega tuleks nõuda asutuse määramist, kes oleks pädev tegema eemaldamiskorraldusi, kontrollima eemaldamiskorraldusi ning jälgima erimeetmeid ja määrama karistusi, jättes samas igale liikmesriigile võimaluse ise otsustada, mitu pädevat asutust nad määravad ja kas need on haldus-, õiguskaitse- või kohtuasutused. Liikmesriigid peaksid tagama, et pädev asutus täidab oma ülesandeid objektiivselt ja mittediskrimineerivalt ning ei küsi ega võta vastu juhiseid üheltki teiselt organilt seoses käesoleva määruse kohaste ülesannete täitmisega. See ei peaks välistama liikmesriigi õiguse kohast järelevalvet. Liikmesriigid peaksid teavitama käesoleva määruse kohaselt määratud pädevatest asutustest komisjoni, kes peaks veebis avaldama pädevate asutuste registri. Veebiregister peaks olema hõlpsasti kättesaadav, et veebimajutusteenuse pakkujatel oleks lihtne eemaldamiskorralduste ehtsust kiiresti kontrollida.

- (36) Enne kui pädevad asutused teevad eemaldamiskorralduse, peaksid nad jagama teavet, koordineerima ja tegema koostööd omavahel ja asjakohasel juhul ka Europoliga, et vältida topelttööd ja võimalikku sekkumist uurimistesse ning minimeerida mõjutatud veebimajutusteenuse pakkuja koormust. Eemaldamiskorralduse tegemise üle otsustades peaks pädev asutus võtma kohaselt arvesse teateid uurimistesse sekkumiste kohta (dekonfliktimine). Kui ühe liikmesriigi pädev asutus teavitab teise liikmesriigi pädevat asutust kehtivast eemaldamiskorraldusest, ei peaks teise liikmesriigi pädev asutus sama asja kohta eemaldamiskorraldust tegema. Käesoleva määruse sätete rakendamisel võiks Europol pakkuda toetust kooskõlas oma praeguste volituste ja kehtiva õigusraamistikuga.
- (37) Veebimajutusteenuse pakkujate võetud erimeetmete tulemusliku ja piisavalt sidusa rakendamise tagamiseks peaksid pädevad asutused koordineerima ja tegema üksteisega koostööd seoses teabevahetusega veebimajutusteenuse pakkujatega eemaldamiskorralduste ja erimeetmete kindlaksmääramise, rakendamise ja hindamise osas. Koordineerimine ja koostöö on vajalik ka teiste käesoleva määruse rakendamismeetmete puhul sealhulgas seoses karistusi käsitlevate normide vastuvõtmise ning karistuste määramisega. Komisjon peaks sellist koordineerimist ja koostööd hõlbustama.
- (38) On äärmiselt oluline, et karistuste kehtestamise eest vastutava liikmesriigi pädev asutus oleks täielikult teadlik eemaldamiskorralduste tegemisest ja sellele järgnevast teabevahetusest veebimajutusteenuse pakkuja ja teiste liikmesriikide pädevate asutuste vahel. Selleks peaksid liikmesriigid tagama asjakohaste ja turvaliste sidekanalite ja -mehhanismide olemasolu, mille kaudu saaks asjakohast teavet õigeaegselt jagada.
- (39) Sujuva teabevahetuse hõlbustamiseks pädevate asutuste vahel ja ka veebimajutusteenuse pakkujatega ning topelttöö vältimiseks peaks julgustama liikmesriike kasutama Europoli välja töötatud asjaomaseid vahendeid, näiteks praegu kasutusel olevat veebisüsteemi teavitamise haldamise rakendust või tulevasi rakendusi.
- (40) Liikmesriikide ja Europoli esildised on osutunud tõhusaks ja kiireks vahendiks, et suurendada veebimajutusteenuse pakkujate teadlikkust nende teenuste kaudu kättesaadavast konkreetsest sisust ja võimaldada neil kiiresti tegutseda. Need esildised, mis on mehhanism, millega saab juhtida veebimajutusteenuse pakkuja tähelepanu teabele, mida võib pidada terroristlikuks sisuks, et teenusepakkuja saaks vabatahtlikult kaaluda selle sisu vastavust oma tingimustele, peaksid eemaldamiskorralduste kõrval kasutusele jääma. Lõpliku otsuse selle kohta, kas teave eemaldada tingimustele mittevastavuse tõttu, teeb veebimajutusteenuse pakkuja. Käesolev määrus ei peaks mõjutama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/794⁽¹⁾ sätestatud Europoli volitusi. Seetõttu ei tohiks ühtki käesoleva määruse sätet tõlgendada nii, et see takistaks liikmesriike ja Europoli kasutamast esildisi terroristliku veebisüsteemi vastu võitlemise vahendina.
- (41) Arvestades, et teatava terroristliku veebisüsteemi tagajärjed võivad olla eriti tõsised, peaks veebimajutusteenuse pakkuja viivitamata teavitama asjaomase liikmesriigi ametiasutusi või selle liikmesriigi pädevaid asutusi, kus on ta tegevuskoht või kus tal on seaduslik esindaja, terroristlikust sisust, millega kaasneb või millest lähtub vahetu oht elule või terroriakti kahtlus. Proportsionaalsuse tagamise huvides peaks see kohustus kehtima vaid selliste terroriaktide puhul, mis on määratletud direktiivi (EL) 2017/541 artikli 3 lõikes 1. Teavitamiskohustus ei tähenda, et veebimajutusteenuse pakkujatel oleks kohustus otsida aktiivselt tõendeid sellise vahetu ohu kohta elule või terroriakti kahtluse kohta. Asjaomase liikmesriigina tuleks mõista on liikmesriiki, kelle jurisdiktsiooni alla terroriaktide uurimine ja nende eest süüdistuse esitamine kuulub, lähtudes õigusrikkujate või õigusrikkumise võimaliku ohvri kodakondsusest või terroriakti sihtkohast. Kahtluse korral peaks veebimajutusteenuse pakkuja esitada teabe Europolile, kes peaks võtma asjakohaseid edasisi meetmeid vastavalt oma volitustele ning muu hulgas edastama selle teabe liikmesriikidele asjaomastele ametiasutustele. Liikmesriikide pädevatel asutustel peaks olema lubatud kasutada sellist teavet liidu või liikmesriigi õiguse kohaste uurimistoimingute jaoks.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta määrus (EL) 2016/794, mis käsitleb Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametit (Europol) ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 2009/371/JSK, 2009/934/JSK, 2009/935/JSK, 2009/936/JSK ja 2009/968/JSK (ELT L 135, 24.5.2016, lk 53).

- (42) Veebimajutusteenuse pakkujad peaksid määrama või looma kontaktpunktid, et hõlbustada eemaldamiskorralduste kiiret menetlemist. Kontaktpunkt peaks täitma üksnes korralduslike eesmärged. Kontaktpunkti peaksid moodustama sihtotstarbelised asutusesisesed või lepingulised vahendid, mille abil saab elektrooniliselt esitada eemaldamiskorraldusi, ning nende kiireks töötlemiseks vajalikud tehnilised vahendid või inimressursid. Kontaktpunkt ei pea asuma liidus. Veebimajutusteenuse pakkujal peaks olema vabadus nimetada käesoleva määruse täitmiseks mõni olemasolev kontaktpunkt, kui see kontaktpunkt suudab täita käesolevas määruses sätestatud ülesandeid. Selleks et terroristlik sisu eemaldataks või juurdepääs sellele blokeeritaks ühe tunni jooksul pärast eemaldamiskorralduse saamist, peaksid terroristliku sisuga kokku puutunud veebimajutusteenuse pakkuja kontaktpunktid olema kogu aeg kättesaadavad. Teave kontaktpunkti kohta peaks sisaldama teavet selle kohta, mis keeles saab kontaktpunkti poole pöörduda. Hõlbustamiseks teabevahetust veebimajutusteenuse pakkujate ja pädevate asutuste vahel, kutsutakse veebimajutusteenuse pakkujaid üles võimaldama suhtlust ühes liidu institutsioonide ametlikest keeltest, milles on kättesaadavad nende teenuse tingimused.
- (43) Kuna puudub üldine nõue, et veebimajutusteenuse pakkujad peavad tagama füüsilise kohalviibimise liidu territooriumil, on vaja tagada selgus selle kohta, millise liikmesriigi jurisdiktsiooni alla liidus teenuseid pakkuv veebimajutusteenuse pakkuja kuulub. Üldiselt kuulub veebimajutusteenuse pakkuja selle liikmesriigi jurisdiktsiooni alla, kus on tema peamine tegevuskoht või kus on tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht. See ei tohiks piirata selliste pädevust käsitlevate normide kohaldamist, mis on kehtestatud eemaldamiskorralduste ja eemaldamiskorralduse kontrollimisest tulenevate otsuste jaoks vastavalt käesolevale määrusele. Veebimajutusteenuse pakkuja üle, kellel puudub liidus tegevuskoht ja kes ei määra endale seaduslikku esindajat, peaks kõik liikmesriigid saama teostada jurisdiktsiooni ja seega peaks kõigil liikmesriikidel olema võimalus määrata talle karistusi tingimusel, et järgitakse toepelkaristamise keeldu.
- (44) Veebimajutusteenuse pakkuja, kelle tegevuskoht ei ole liidus, peaks määrama kirjalikus vormis seadusliku esindaja, et tagada käesoleva määruse järgimine ja sellest tulenevate kohustuste täitmine. Veebimajutusteenuse pakkujal peaks olema võimalik määrata käesoleva määruse kohaldamiseks seaduslik esindaja, kelle ta on juba muul otstarbel määranud, tingimusel, et kõnealune esindaja suudab täita käesolevas määruses sätestatud funktsioone. Seaduslik esindaja peaks olema volitatud tegutsema veebimajutusteenuse pakkuja nimel.
- (45) Karistused on vajalikud, et tagada käesoleva määruse tõhus rakendamine veebimajutusteenuse pakkuja poolt. Liikmesriigid peaksid kehtestama õigusnormid karistuste kohta, mis võivad olla haldus- või kriminaalkaristused, ning asjakohasel juhul trahvimise suunised. Kui nõudeid rikutakse üksikjuhtudel, võiks nende eest karistada, järgides toepelkaristamise keeldu ja proportsionaalsuse põhimõtet ning tagades, et selliste karistuste puhul võetakse arvesse süstemaatilist korralduste täitmata jätmist. Karistused võiksid olla eri vormis, sealhulgas ametlikud hoiatused väiksemate rikkumiste eest või rahalised karistused raskemate või süstemaatiliste rikkumiste eest. Eriti ranged karistused tuleks määrata juhul, kui veebimajutusteenuse pakkuja jätab terroristliku sisu süstemaatiliselt või korduvalt eemaldamata või süstemaatiliselt või korduvalt ei blokeeri juurdepääsu sellele ühe tunni jooksul pärast eemaldamiskorralduse kättesaamist. Õiguskindluse tagamiseks tuleks käesolevas määruses sätestada, milliste rikkumiste eest määratakse karistus ning milliseid asjaolusid võetakse karistuse liigi ja määra hindamisel arvesse. Rahalise karistuse määramise üle otsustamisel tuleks kohaselt arvesse võtta veebimajutusteenuse pakkuja rahalisi vahendeid. Lisaks peaks pädev asutus võtma arvesse, kas veebimajutusteenuse pakkuja on idufirma või mikro-, väike või keskmise suurusega ettevõtja nagu on määratletud komisjoni soovitus 2003/361/EÜ⁽¹²⁾. Arvesse tuleks võtta ka täiendavaid asjaolusid, näiteks seda, kas veebimajutusteenuse pakkuja käitumine on olnud objektiivselt ettevaatamatu või laiduväärne või kas rikkumine pandi toime hooletusest või tahtlikult. Liikmesriigid peaksid tagama, et käesoleva määruse rikkumise eest määratud karistused ei ärgitaks eemaldama materjali, mis ei ole terroristlik sisu.
- (46) Standardvormide kasutamine hõlbustab koostööd ja teabevahetust pädevate asutuste ja veebimajutusteenuse pakkujate vahel ning võimaldab neil suhelda kiiremini ja tulemuslikumalt. Eriti oluline on tagada kiire tegutsemine pärast eemaldamiskorralduse kättesaamist. Vormide kasutamine vähendab tõlkekulusid ja edendab menetluse kvaliteeti. Tagasiside vormide kasutamine võimaldab standarditud teabevahetust ning need on eriti olulised olukorras, kui veebimajutusteenuse pakkuja ei suuda eemaldamiskorralduse nõudeid täita. Autenditud edastuskanalid saavad tagada eemaldamiskorralduse autentsuse, muu hulgas korralduse saatmise ja vastuvõtmise kuupäeva ja kellaaja täpsuse.

⁽¹²⁾ Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus 2003/361/EÜ mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete määratlemise kohta (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36).

- (47) Et käesoleva määruse kohaldamisel kasutatavate vormide sisu saaks vajaduse korral sujuvalt muuta, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 290 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse lisade muutmiseks. Et oleks võimalik võtta arvesse tehnika ja asjaomase õigusraamistiku arengut, peaks komisjonil samuti olema õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust tehniliste nõuetega elektrooniliste vahendite kohta, mida pädevad asutused peavad kasutama eemaldamiskorralduste edastamiseks. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes⁽¹³⁾ sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.
- (48) Liikmesriigid peaksid koguma teavet käesoleva määruse rakendamise kohta. Liikmesriikidel peaks olema võimalik kasutada veebimajutusteenuse pakkujate läbipaistvusaruandeid ja esitada vajaduse korral täienduseks üksikasjalikumat teavet, näiteks käesoleva määruse kohaseid omapoolseid läbipaistvusaruandeid. Käesoleva määruse väljundite, tulemuste ja mõju seireks tuleks koostada üksikasjalik programm, millest lähtudes käesoleva määruse rakendamist hinnata.
- (49) Komisjon peaks hindama käesolevat määrust kolme aasta jooksul alates selle jõustumise kuupäevast, lähtudes rakendamisaruaude tähelepanekutest ja järeldustest ning seire tulemustest. Hindamisel tuleks lähtuda tõhususe, vajalikkuse, mõjususe, proportsionaalsuse, asjakohasuse, sidususe ja liidu lisaväärtuse kriteeriumidest. Hinnata tuleks mitmesuguste määruse kohaselt ette nähtud korralduslike ja tehniliste meetmete toimimist, sealhulgas selliste meetmete mõjusust, mille eesmärk on parandada terroristliku veebisisu avastamist, kindlakstegemist ja eemaldamist, kaitsemehhanismide mõjusust ning võimalikku mõju põhiõigustele nagu näiteks väljendus- ja teabevabadusele, sealhulgas meediavabadusele ja meedia mitmekesisusele, ettevõtlusvabadusele ning eraelu puutumatusse ja isikuandmete kaitse õigusele. Komisjon peaks hindama ka võimalikku mõju kolmandate isikute huvidele.
- (50) Kuna käesoleva määruse eesmärki, nimelt tagada digitaalse ühtse turu sujuv toimimine terroristliku veebisisu levitamise vastu võitlemisega, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda meetme ulatuse ja mõju tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I JAGU

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimise ja kohaldamisala

1. Käesolevas määruses nähakse ette ühtsed normid, et võidelda veebimajutusteenuste kuritarvitamise vastu terroristliku veebisisu levitamiseks üldsusele, eelkõige järgmise kohta:

- a) veebimajutusteenuse pakkujate mõistlik ja proportsionaalne hooldsuskohustus, et võidelda terroristliku sisu levitamise vastu üldsusele oma teenuste kaudu ja tagada vajaduse korral sellise sisu kiire eemaldamine või sellele juurdepääsu blokeerimine;

⁽¹³⁾ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

b) meetmed, mille liikmesriigid peavad kehtestama kooskõlas liidu õigusega ja võttes asjakohaseid kaitsemeetmeid, et kaitsta põhiõigusi, eelkõige väljendus- ja teabevabadust avatud ja demokraatlikus ühiskonnas, et

i) teha kindlaks terroristlik sisu ja tagada selle kiire eemaldamine veebimajutusteenuste pakkujate poolt ning

ii) hõlbustada koostööd liikmesriikide pädevate asutuste, veebimajutusteenuste pakkujate ja asjakohasel juhul Euroopliga.

2. Käesolevat määrust kohaldatakse liidus teenuseid pakkuvate veebimajutusteenuse pakkujate suhtes, kes levitavad üldsusele teavet, olenemata sellest, kus on nende peamine tegevuskoht.

3. Üldsusele hariduslikul, ajakirjanduslikul, kunstilisel või teaduslikul eesmärgil või terrorismi ennetamise või selle vastu võitlemise eesmärgil materjali levitamist, sealhulgas materjal, milles väljendatakse poleemilisi või vastuolulisi seisukohti avalikus mõttevahetuses, ei loeta terroristlikuks sisuks. Hindamisega määratakse kindlaks levitamise tegelik eesmärk ja kas materjali levitatakse üldsusele nimetatud eesmärkidel.

4. Käesolev määrus ei mõjuta kohustust austada õigusi, vabadusi ja põhimõtteid, millele on osutatud ELi lepingu artiklis 6, ning seda kohaldatakse piiramata väljendus- ja teabevabadust käsitlevaid põhimõtteid, sealhulgas meediavabadust ja meedia mitmekesisust.

5. Käesoleva määruse kohaldamine ei piira direktiivide 2000/31/EÜ ja 2010/13/EL kohaldamist. Direktiivi 2010/13/EL artikli 1 lõike 1 punktis a määratletud audiovisuaalmeedia teenuste puhul on ülimuslik direktiiv 2010/13/EL.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „veebimajutusteenuse pakkuja“ – isik, kes pakub Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/1535⁽¹⁴⁾ artikli 1 punktis b määratletud teenuseid, mis seisnevad sisuteenuse pakkuja antud teabe talletamises sisuteenuse pakkuja soovil;
- 2) „sisuteenuse pakkuja“ – kasutaja, kes on andnud teabe, mida veebimajutusteenuse pakkuja talletab ja üldsusele levitab või on talletanud ja üldsusele levitanud;
- 3) „üldsusele levitamine“ – teabe kättesaadavaks tegemine sisuteenuse pakkuja taotlusel potentsiaalselt piiramatule arvule isikutele;
- 4) „teenuste pakkumine liidus“ – võimaluse andmine ühe või mitme liikmesriigi füüsilistele või juriidilistele isikutele kasutada sellise veebimajutusteenuse pakkuja teenuseid, kellel on selle liikmesriigi või nende liikmesriikidega oluline seos;
- 5) „oluline seos“ – veebimajutusteenuse pakkuja seos ühe või mitme liikmesriigiga, mis tuleneb sellest, et tema tegevuskoht on liidus, või erilistest faktilistest kriteeriumidest nagu:
 - a) ühes või mitmes liikmesriigis on märkimisväärne arv tema teenuste kasutajaid või
 - b) veebimajutusteenuse pakkuja tegevus on suunatud ühele või mitmele liikmesriigile;
- 6) „terroriakt“ – direktiivi (EL) 2017/541 artiklis 3 määratletud kuritegu;

⁽¹⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv(EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT L 241, 17.9.2015, lk 1).

- 7) „terroristlik sisu“ – ühte või mitut järgmist liiki materjal, täpsemini materjal, mis:
- a) õhutab ühe direktiivi (EL) 2017/541 artikli 3 lõike 1 punktides a–i osutatud kuriteo toimepanemisele, kui selline materjal otseselt või kaudselt, näiteks terroriaktide ülistamisega, õigustab terroriaktide sooritamist, põhjustades seeläbi ohu, et võidakse toime panna üks või mitu sellist akti;
 - b) ärgitab isikut või isikute rühma toime panema mõnda direktiivi (EL) 2017/541 artikli 3 lõike 1 punktides a–i loetletud kuritegu või sellele kaasa aitama;
 - c) ärgitab isikut või isikute rühma osalema terrorirühmituse tegevuses direktiivi (EL) 2017/541 artikli 4 punkti b tähenduses;
 - d) annab juhiseid lõhkeainete, tuli- või muude relvade või mürgiste või ohtlike ainete valmistamise või kasutamise kohta või muude konkreetsete meetodite või tehniliste võtete kohta, et toime panna mõni direktiivi (EL) 2017/541 artikli 3 lõike 1 punktides a–i osutatud terroriakt või selle toimepanemisele kaasa aidata;
 - e) kujutab ohtu seoses mõne direktiivi (EL) 2017/541 artikli 3 lõike 1 punktides a–i loetletud kuriteo toimepanemisega;
- 8) „tingimused“ – kõik tingimused, mis tahes nimetusega või vormis, mis reguleerivad veebimajutusteenuse pakkuja ja tema teenuse kasutajate lepingulist suhet;
- 9) „peamine tegevuskoht“ – veebimajutusteenuse pakkuja peakontor või registrijärgne asukoht, kus toimub peamine finantstegevus ja tegevuse juhtimine.

II JAGU

TERRORISTLIKU VEEBISISU LEVITAMISE VASTU VÕITLEMISE MEETMED

Artikkel 3

Eemaldamiskorraldused

1. Iga liikmesriigi pädeval asutusel on õigus teha eemaldamiskorraldus, millega nõuda veebimajutusteenuse pakkujalt terroristliku sisu eemaldamist või terroristlikule sisule juurdepääsu blokeerimist kõigis liikmesriikides.
2. Kui pädev asutus ei ole veebimajutusteenuse pakkujale varem eemaldamiskorraldust teinud, annab ta vähemalt 12 tundi enne eemaldamiskorralduse tegemist veebimajutusteenuse pakkujale teavet menetluste ja kohaldatavate tähtaegade kohta.

Esimest lõiku ei kohaldata kohaselt põhjendatud hädaolukordade korral.
3. Veebimajutusteenuse pakkuja eemaldab terroristliku sisu või blokeerib terroristlikule sisule juurdepääsu kõikides liikmesriikides nii kiiresti kui võimalik ja igal juhul hiljemalt ühe tunni jooksul pärast eemaldamiskorralduse kättesaamist.
4. Eemaldamiskorralduse tegemiseks kasutavad pädevad asutused I lisas esitatud vormi. Eemaldamiskorraldus sisaldab järgmisi elemente:
 - a) eemaldamiskorralduse teinud pädeva asutuse tuvastamisandmeid ja eemaldamiskorralduse autentimist selle pädeva asutuse poolt;
 - b) piisavalt üksikasjalikku põhjendust, miks asjaomast sisu peetakse terroristlikuks, ja viidet asjakohasele materjali liigile, millele on osutatud artikli 2 punktis 7;
 - c) täpset ühtset ressursilokaatorit (URL) ja vajaduse korral lisateavet, mille põhjal saaks terroristliku sisu kindlaks teha;
 - d) viidet käesolevale määrusele kui eemaldamiskorralduse õiguslikule alusele;
 - e) eemaldamiskorralduse tegemise kuupäeva, ajatempli ja selle teinud pädeva asutuse elektroonilist allkirja;

- f) kergesti arusaadavat teavet veebimajutusteenuse pakkujale ja sisuteenuse pakkujale kättesaadavatest õiguskaitsevahenditest, sealhulgas teavet kuidas pöörduda pädeva asutuse poole ja kohtusse ning teavet kaebuste esitamise tähtaegade kohta;
- g) kui see on vajalik ja proportsionaalne, otsust teabe terroristliku sisu eemaldamise või sellele juurdepääsu blokeerimise avalikustamisest loobumise kohta kooskõlas artikli 11 lõikega 3.

5. Pädevad asutused adresseerivad eemaldamiskorralduse veebimajutusteenuse pakkuja peamisesse tegevuskohta või tema seaduslikule esindajale, kelle veebimajutusteenuse pakkuja on määranud vastavalt artiklile 17.

Kõnealune pädev asutus edastab eemaldamiskorralduse artikli 15 lõikes 1 osutatud kontaktpunktile elektroonilisel kujul, mille kohta jääb kirjalik jälg, mis võimaldab autentida saatja ja ka korralduse saatmise ja vastuvõtmise täpse kuupäeva ja kellaaja.

6. Veebimajutusteenuse pakkuja teatab pädevale asutusele põhjendamatu viivituse ja kasutades selleks II lisas esitatud vormi terroristliku sisu eemaldamisest või terroristlikule sisule juurdepääsu blokeerimisest kõikides liikmesriikides ning märgib eeskätt ära eemaldamise või blokeerimise kellaaja.

7. Kui veebimajutusteenuse pakkuja ei saa eemaldamiskorraldust täita vääramatu jõu tõttu või kuna see on veebimajutusteenuse pakkujast sõltumatutel põhjustel realselt võimatu, muu hulgas objektiivselt põhjendatavatel tehnilistel või operatiivsetel põhjustel, teatab ta põhjendamatu viivituse eemaldamiskorralduse teinud pädevale asutusele need põhjused, kasutades selleks III lisas esitatud vormi.

Lõikes 3 sätestatud tähtaeg hakkab jooksma kohe, kui käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud põhjuseid enam ei esine.

8. Kui veebimajutusteenuse pakkuja ei saa eemaldamiskorraldust täita, sest see sisaldab selgeid vigu või ei sisalda korralduse täitmiseks piisavalt teavet, teatab ta sellest põhjendamatu viivituse eemaldamiskorralduse teinud pädevale asutusele ja küsib vajalikke selgitusi, kasutades selleks III lisas esitatud vormi.

Lõikes 3 sätestatud tähtaeg hakkab jooksma kohe, kui veebimajutusteenuse pakkuja saab vajalikud selgitused.

9. Eemaldamiskorraldus muutub lõplikuks pärast liikmesriigi õiguse kohase edasikaebamise tähtaja möödumist, kui kaebust ei esitatud, või kui eemaldamiskorraldus on pärast edasikaebamist kinnitatud.

Kui eemaldamiskorraldus muutub lõplikuks, teatab eemaldamiskorralduse teinud pädev asutus sellest artikli 12 lõike 1 punktis c osutatud pädevale asutusele selles liikmesriigis, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht.

Artikkel 4

Piiriüleste eemaldamiskorralduste tegemise kord

1. Kui veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või seaduslik esindaja ei ole eemaldamiskorralduse teinud pädeva asutuse liikmesriigis, esitab eemaldamiskorralduse teinud pädev asutus samal ajal eemaldamiskorralduse koopia selle liikmesriigi pädevale asutusele, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht, piiramata seejuures artikli 3 kohaldamist.

2. Kui veebimajutusteenuse pakkuja saab käesolevas artiklis osutatud eemaldamiskorralduse, võtab ta artiklis 3 ettenähtud meetmed ja lisaks meetmed, mis on vajalikud, et asjaomase sisu saaks taastada või võimaldada sellele uuesti juurdepääsu kooskõlas käesoleva artikli lõikega 7.

3. Selle liikmesriigi pädev asutus, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht võib 72 tunni jooksul alates eemaldamiskorralduse koopia kättesaamisest oma algatusel vastavalt lõikele 1 kontrollida eemaldamiskorraldust, et teha kindlaks, kas sellega rikutakse tõsiselt või ilmselt käesolevat määrust või hartaga tagatud põhiõigusi ja -vabadusi.

Kui liikmesriigi pädev asutus tuvastab sellise rikkumise, võtab ta sama ajavahemiku jooksul vastu sellekohase põhjendatud otsuse.

4. Veebimajutusteenuse pakkujal ja sisuteenuse pakkujal on õigus esitada 48 tunni jooksul alates eemaldamiskorralduse või artikli 11 lõike 2 kohase teabe saamisest põhjendatud taotluse eemaldamiskorralduse kontrollimiseks vastavalt käesoleva artikli lõike 3 esimesele lõigule selle liikmesriigi pädevale asutusele, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht.

Pädev asutus võtab 72 tunni jooksul alates taotluse saamisest pärast eemaldamiskorralduse kontrollimist vastu põhjendatud otsuse, esitades oma järeldused selle kohta, kas rikkumine esineb.

5. Pädev asutus teavitab enne lõike 3 teise lõigu kohase otsuse vastuvõtmist või rikkumise tuvastamise kohta lõike 4 teise lõigu kohase otsuse vastuvõtmist eemaldamiskorralduse teinud pädevat asutust oma kavatsusest otsus vastu võtta ja selle põhjustest.

6. Kui veebimajutusteenuse pakkuja peamise tegevuskoha või tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoha liikmesriigi pädev asutus võtab käesoleva artikli lõike 3 või 4 kohaselt vastu põhjendatud otsuse, edastab ta selle otsuse viivitamata eemaldamiskorralduse teinud asutusele, veebimajutusteenuse pakkujale, sisuteenuse pakkujale, kes taotles käesoleva artikli lõike 4 kohast kontrolli, ja kooskõlas artikliga 14 Europolile. Kui otsuses tuvastatakse käesoleva artikli lõike 3 või 4 kohane rikkumine, kaotab eemaldamiskorraldus õigusliku jõu.

7. Kui asjaomane veebimajutusteenuse pakkuja saab lõike 6 kohase otsuse rikkumise tuvastamise kohta, taastab ta viivitamata sisu või võimaldab sellele uuesti juurdepääsu, ilma et see piiraks tema võimalust nõuda oma tingimuste täitmist kooskõlas liidu ja liikmesriigi õigusega.

Artikkel 5

Erimeetmed

1. Lõikes 4 osutatud terroristliku sisuga kokku puutuv veebimajutusteenuse pakkuja lisab asjaomasel juhul oma tingimustesse sätteid, mis käsitlevad tema teenuse kuritarvitamist terroristliku sisu levitamiseks üldsusele, ja kohaldab neid.

Ta teeb seda hoolsalt, proportsionaalselt ja mittediskrimineerivalt ning arvestab kõigis olukordades igakülgset kasutajate põhiõigustega, võttes eelkõige arvesse väljendus- ja teabevabaduse määravat tähtsust avatud ja demokraatlikus ühiskonnas, et vältida sellise materjali eemaldamist, mis ei ole terroristlik sisu.

2. Kui veebimajutusteenuse pakkuja puutub kokku lõikes 4 osutatud terroristliku sisuga, võtab ta erimeetmeid, et kaitsta oma teenuseid, et neid ei kasutataks terroristliku sisu levitamiseks üldsusele.

Erimeetmete valiku üle otsustab veebimajutusteenuse pakkuja. Sellised meetmed võivad hõlmata ühte või mitut järgmist:

- a) asjakohased tehnilised ja operatiivsed meetmed või suutlikkus, näiteks asjakohane personal või tehnilised vahendid terroristliku sisu kindlakstegemiseks ja kiireks eemaldamiseks või sellele juurdepääsu blokeerimiseks;
- b) lihtsalt juurdepääsetavad ja kasutajasõbralikud mehhanismid, mille abil kasutajad saavad veebimajutusteenuse pakkujale teatada väidetavast terroristlikust sisust või selle märgistada;
- c) muud mehhanismid, mille eesmärk on suurendada teadlikkust terroristlikust sisust oma teenustes, näiteks kasutajapoolse modereerimise mehhanismid;
- d) muud meetmed, mida veebimajutusteenuse pakkuja peab asjakohaseks, et võidelda terroristliku sisu kättesaadavuse vastu oma teenuste kaudu.

3. Erimeetmed peavad vastama kõigile järgmistele nõuetele:

- a) nad peavad leevendama tõhusalt veebimajutusteenuse pakkuja terroristliku sisuga kokkupuutumise ulatust;
- b) nad peavad olema sihipärased ja proportsionaalsed, võttes eelkõige arvesse veebimajutusteenuse pakkuja terroristliku sisuga kokkupuute ulatuse tõsidust, samuti tehnilist ja operatiivset suutlikkust, rahalist seisut, veebimajutusteenuse pakkuja teenuste kasutajate arvu ja pakutava sisu mahtu;
- c) nende kohaldamisel tuleb võtta täiel määral arvesse kasutajate õigusi ja seaduslikku huvi, eelkõige kasutajate põhiõigusi seoses väljendus- ja teabevabadusega, eraelu puutumatus ja isikuandmete kaitsega;
- d) neid tuleb kohaldada hoolsalt ja mittediskrimineerivalt.

Kui erimeetmed hõlmavad tehniliste meetmete kasutamist, tagatakse asjakohased ja tõhusad kaitsemeetmed eelkõige inimeste tehtava jälgimise ja kontrollimise abil, et kindlustada täpsus ja vältida sellise materjali eemaldamist, mis ei ole terroristlik sisu.

4. Veebimajutusteenuse pakkujat käsitatakse terroristliku sisuga kokku puutununa, kui tema peamise tegevuskoha või tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoha liikmesriigi pädev asutus on

- a) teinud otsuse, mis põhineb objektiivsetel teguritel, näiteks sellel, et veebimajutusteenuse pakkuja on viimase 12 kuu jooksul saanud kaks või enam lõplikku eemaldamiskorraldust, ning ta leiab, et veebimajutusteenuse pakkuja on terroristliku sisuga kokku puutunud, ning
- b) veebiteenuse pakkujat punktis a osutatud otsusest teavitanud.

5. Pärast lõikes 4 või asjakohasel juhul lõikes 6 osutatud otsuse saamist esitab veebimajutusteenuse pakkuja pädevale asutusele aruande erimeetmete kohta, mida ta on võtnud ja kavatseb võtta lõigete 2 ja 3 täitmiseks. Ta teeb seda kolme kuu jooksul pärast otsuse kättesaamist ja seejärel igal aastal. See kohustus lõpeb, kui pädev asutus otsustab pärast lõike 7 kohast taotlust, et veebimajutusteenuse pakkuja enam terroristliku sisuga kokku ei puutu.

6. Kui pädev asutus leiab lõikes 5 osutatud aruannete ja asjakohasel juhul muude objektiivsete tegurite alusel, et veebimajutusteenuse pakkuja võetud erimeetmed ei vasta lõigetele 2 ja 3, adresseerib nimetatud pädev asutus veebimajutusteenuse pakkujale otsuse, millega nõutakse temalt vajalike meetmete võtmist, et tagada lõigete 2 ja 3 täitmine.

Veebimajutusteenuse pakkuja võib otsustada, milliseid erimeetmeid võtta.

7. Veebimajutusteenuse pakkuja võib igal ajal taotleda, et pädev asutus vaataks läbi ja asjakohasel juhul muudaks või tühistaks lõikes 4 või 6 osutatud otsuse.

Pädev asutus võtab kolme kuu jooksul pärast taotluse saamist taotluse kohta vastu otsuse, mis põhineb objektiivsetel teguritel, ning teavitab sellest veebimajutusteenuse pakkujat.

8. Erimeetmete võtmise nõudega ei piirata direktiivi 2000/31/EÜ artikli 15 lõike 1 kohaldamist ning sellega ei kaasne veebimajutusteenuse pakkujatele üldist kohustust seirata teavet, mida nad edastavad või talletavad, ega üldist kohustust otsida aktiivselt ebaseaduslikule tegevusele viitavaid fakte või asjaolusid.

Erimeetmete võtmise nõue ei hõlma veebimajutusteenuse pakkuja kohustust kasutada automaatseid vahendeid.

*Artikkel 6***Sisu ja seotud andmete säilitamine**

1. Veebimajutusteenuse pakkuja säilitab artiklite 3 ja 5 kohaselt eemaldamiskorralduse või erimeetmete tulemusena eemaldatud või blokeeritud terroristliku sisu ning terroristliku sisu eemaldamise tagajärjel eemaldatud seotud andmed, mis on vajalikud:

a) halduslikus või kohtulikus korras toimuvateks läbivaatamismenetlusteks või kaebuste menetlemiseks vastavalt artiklile 10 seoses otsusega eemaldada terroristlik sisu ja sellega seotud andmed või blokeerida neile juurdepääs, või

b) terroriaktide tõkestamiseks, avastamiseks, uurimiseks või nende eest süüdistuse esitamiseks.

2. Lõikes 1 osutatud terroristlikku sisu ja sellega seotud andmeid säilitatakse kuus kuud peale nende eemaldamist või neile juurdepääsu blokeerimist. Pädeva asutuse või kohtu taotluse korral säilitatakse terroristlikku sisu täiendava kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul üksnes juhul kui ja nii kaua kuni see on vajalik lõike 1 punktis a osutatud poolelioleva halduslikus või kohtulikus korras toimuva läbivaatamismenetluse jaoks.

3. Veebimajutusteenuse pakkuja tagab, et vastavalt lõikele 1 säilitatava terroristliku sisu ja sellega seotud andmete suhtes kohaldatakse asjakohaseid tehnilisi ja korralduslikke kaitsemeetmeid.

Tehniliste ja korralduslike kaitsemeetmetega tuleb tagada, et säilitatavale terroristlikule sisule ja sellega seotud andmetele on juurdepääs ja neid saab töödelda ainult lõikes 1 osutatud eesmärgil, ning samuti tuleb tagada asjaomaste isikuandmete turvalisuse kõrge tase. Vajaduse korral vaatavad veebimajutusteenuse pakkujad need kaitsemeetmed üle ja ajakohastavad neid.

III JAGU

KAITSEMEETMED JA VASTUTUS*Artikkel 7***Veebimajutusteenuse pakkujate läbipaistvuskohustused**

1. Veebimajutusteenuse pakkuja esitab oma tingimustes selgelt terroristliku sisu levitamise vastu võitlemise põhimõtted, sealhulgas asjakohasel juhul sisulise selgituse erimeetmete toimimise, muu hulgas asjakohasel juhul automaatsete vahendite kasutamise kohta.

2. Iga veebimajutusteenuse pakkuja, kes on asjaomasel kalendriaastal võtnud terroristliku sisu levitamise vastaseid meetmeid või kellelt on nõutud meetmete võtmist vastavalt käesolevale määrusele, teeb üldsusele kättesaadavaks läbipaistvusaruande selliste meetmete võtmise kohta antud aastal. Ta avaldab selle aruande enne järgneva aasta 1. märtsi.

3. Läbipaistvusaruanded peavad sisaldama vähemalt järgmist teavet:

a) teave selle kohta, millised on veebimajutusteenuse pakkuja meetmed terroristliku sisu kindlakstegemiseks ja eemaldamiseks või sellele juurdepääsu blokeerimiseks;

b) teave selle kohta, millised on veebimajutusteenuse pakkuja meetmed sellise veebimaterjali uuesti ilmumise vastu, mis on varem eemaldatud või millele juurdepääs on blokeeritud, sest seda loetakse terroristlikuks sisuks, eelkõige juhul, kui on kasutatud automaatseid vahendeid;

c) nende terroristliku sisu ühikute arv, mis on eemaldatud või millele juurdepääs on blokeeritud kas eemaldamiskorralduse või erimeetmete kohaselt, ning eemaldamiskorralduste arv, mille puhul ei ole sisu eemaldatud või juurdepääsu sellele blokeeritud vastavalt artikli 3 lõike 7 esimesele lõigule ja lõike 8 esimesele lõigule, koos eemaldamata jätmise põhjustega;

d) artiklis 10 osutatud veebimajutusteenuse pakkuja menetletud kaebuste arv ja tulemused;

e) veebimajutusteenuse pakkuja algatatud halduslikus või kohtulikus korras toimuvate läbivaatamismenetluste arv ja tulemused;

- f) selliste juhtumite arv, mille puhul veebimajutusteenuse pakkuja oli kohustatud taastama sisu või sellele juurdepääsu haldusliku või kohtuliku läbivaatamismenetluse tulemusena;
- g) selliste juhtumite arv, mille puhul veebimajutusteenuse pakkuja taastas sisu või juurdepääsu sellele pärast sisuteenuse pakkuja kaebuse läbivaatamist.

Artikkel 8

Pädevate asutuste läbipaistvusaruanded

1. Pädevad asutused avaldavad igal aastal läbipaistvusaruanded oma käesoleva määruise kohase tegevuse kohta. Kõnealused aruanded sisaldavad asjaomase kalendriaasta kohta vähemalt järgmist teavet:
 - a) artikli 3 kohaselt tehtud eemaldamiskorralduste arv, täpsustades artikli 4 lõike 1 reguleerimisalasse jäävate eemaldamiskorralduste arvu, artikli 4 kohaselt kontrollitud eemaldamiskorralduste arvu ning teavet kuidas asjaomased veebimajutusteenuse pakkujad on neid eemaldamiskorraldusi rakendanud, sealhulgas nende juhtumite arv kui terroristlik sisu eemaldati või juurdepääsu sellele blokeeriti ning nende juhtumite arv kui terroristlikku sisu ei eemaldatud või juurdepääsu sellele ei blokeeritud;
 - b) artikli 5 lõike 4, 6 või 7 kohaselt võetud otsuste arv ja teave nende otsuste rakendamise kohta veebimajutusteenuse pakkujate poolt, sealhulgas kehtestatud erimeetmete kirjeldus;
 - c) selliste juhtumite arv, mil eemaldamiskorralduste ning artikli 5 lõigete 4 ja 6 kohaselt vastu võetud otsuste suhtes kohaldati halduslikku või kohtulikku läbivaatamismenetlust, ning teave asjaomaste menetluste tulemuste kohta;
 - d) vastavalt artiklis 18 osutatud karistuste määramise otsuste arv, sealhulgas määratud karistusliigi kirjeldus.
2. Lõikes 1 osutatud iga-aastased läbipaistvusaruanded ei sisalda teavet, mis võib mõjutada käimasolevat tegevust terroriaktide tõkestamiseks, avastamiseks, uurimiseks või nende eest süüdistuse esitamiseks, või riikliku julgeoleku huvisid.

Artikkel 9

Õiguskaitsevahendid

1. Veebimajutusteenuse pakkujatel, kes on saanud artikli 3 lõike 1 kohaselt tehtud eemaldamiskorralduse või artikli 4 lõike 4 kohase otsuse või artikli 5 lõike 4, 6 või 7 kohase otsuse, on õigus tõhusale õiguskaitsevahendile. See hõlmab õigust vaidlustada selline eemaldamiskorraldus selle liikmesriigi kohtus, kelle pädev asutus eemaldamiskorralduse tegi, ning õigust vaidlustada artikli 4 lõike 4 või artikli 5 lõike 4, 6 või 7 kohane otsus selle liikmesriigi kohtus, kelle pädev asutus otsuse vastu võttis.
2. Sisuteenuse pakkujatel, kelle sisu on eemaldamiskorralduse alusel eemaldatud või millele juurdepääs on blokeeritud, on õigus tõhusale õiguskaitsevahendile. See hõlmab õigust vaidlustada artikli 3 lõike 1 kohaselt tehtud eemaldamiskorraldus selle liikmesriigi kohtus, kelle pädev asutus eemaldamiskorralduse tegi, ning õigust vaidlustada artikli 4 lõike 4 kohane otsus selle liikmesriigi kohtus, kelle pädev asutus otsuse vastu võttis.
3. Liikmesriigid kehtestavad käesolevas artiklis osutatud õiguste kasutamiseks tõhusad meetmed.

Artikkel 10

Kaebuste lahendamise mehhanismid

1. Iga veebimajutusteenuse pakkuja kehtestab mõjsa ja juurdepääsetava mehhanismi, millele toetudes saab sisuteenuse pakkuja, kelle sisu on eemaldatud või kelle sisule juurdepääs on blokeeritud artikli 5 kohaste erimeetmete tõttu, esitada kaebuse sellise eemaldamise või juurdepääsu blokeerimise peale ning nõuda sisu ja juurdepääsu taastamist sellele.

2. Iga veebimajutusteenuse pakkuja vaatab kõik löikes 1 osutatud mehhanismi kaudu saadud kaebused kiiresti läbi ja kui sisu eemaldamine või sellele juurdepääsu blokeerimine oli alusetu, taastab sisu või juurdepääsu sellele põhjendamatult viivitusega. Ta teavitab kaebuse esitajat kaebuse läbivaatamise tulemustest kahe nädala jooksul alates kaebuse kättesaamisest.

Kui kaebust ei rahuldata, esitab veebimajutusteenuse pakkuja kaebajale oma otsuse põhjused.

Sisu või sellele juurdepääsu taastamine ei välista veebimajutusteenuse pakkuja või pädeva asutuse otsuse halduslikku või kohtulikku läbivaatamist.

Artikkel 11

Sisuteenuse pakkujatele esitatav teave

1. Kui veebimajutusteenuse pakkuja on terroristliku sisu eemaldanud või juurdepääsu sellele blokeerinud, teeb ta sisuteenuse pakkujale kättesaadavaks teabe sellise eemaldamise või juurdepääsu blokeerimise kohta.

2. Sisuteenuse pakkuja taotluse korral teavitab veebimajutusteenuse pakkuja sisuteenuse pakkujat eemaldamise või juurdepääsu blokeerimise põhjustest ja tema õigustest eemaldamiskorraldus vaidlustada või esitab sisuteenuse pakkujale tehtud eemaldamiskorralduse koopia.

3. Lõigete 1 ja 2 kohast kohustust ei kohaldata, kui eemaldamiskorralduse teinud pädev asutus otsustab, et avalikustamisest loobumine on vajalik ja proportsionaalne avaliku julgeolekuga seotud põhjustel, näiteks terroriaktide tõkestamiseks, uurimiseks, avastamiseks ja nende eest süüdistuse esitamiseks, nii kauaks kui vaja, aga mitte kauem kui kuue nädala jooksul alates kõnealuse otsuse tegemisest. Sellisel juhul ei avalikusta veebimajutusteenuse pakkuja terroristliku sisu eemaldamise või sellele juurdepääsu tõkestamise kohta mingit teavet.

Nimetatud pädev asutus võib sellise avalikustamata jätmise ajavahemikku pikendada veel kuue nädala võrra, kui see on jätkuvalt põhjendatud.

IV JAGU

PÄDEVAD ASUTUSED JA KOOSTÖÖ

Artikkel 12

Pädevate asutuste määramine

1. Iga liikmesriik määrab asutuse või asutused, kelle pädevusse kuulub:

- a) eemaldamiskorralduste tegemine vastavalt artiklile 3;
- b) eemaldamiskorralduste kontrollimine vastavalt artiklile 4;
- c) erimeetmete rakendamise jälgimine vastavalt artiklile 5;
- d) karistuste kehtestamine vastavalt artiklile 18.

2. Iga liikmesriik tagab, et lõike 1 punktis a osutatud pädeva asutuste juurde on määratud või asutatud kontaktpunkt, kes tegeleb selle pädeva asutuse tehtud eemaldamiskorralduse kohta esitatud selgitamisnõuete ja tagasisidega.

Liikmesriik tagab, et teave kontaktpunkti kohta tehakse avalikult kättesaadavaks.

3. Hiljemalt 7. juuniks 2022 teatavad liikmesriigid komisjonile lõikes 1 osutatud pädeva asutuse või pädevate asutuste nimed ja kõigist nende muudatustest. Komisjon avaldab saadud teate ja selle muudatused *Euroopa Liidu Teatajas*.

4. Komisjon loob hiljemalt 7. juuniks 2022 veebiregistri, milles on loetletud lõikes 1 osutatud pädevad asutused ja lõike 2 kohaselt iga pädeva asutuse juurde määratud või asutatud kontaktpunkt. Komisjon avaldab korrapäraselt kõik nende muudatused.

*Artikkel 13***Pädevad asutused**

1. Liikmesriigid tagavad, et nende pädevatel asutustel on vajalikud volitused ja piisavad ressursid, et saavutada eesmärgid ja täita kohustused, mis tulenevad käesolevast määrusest.
2. Liikmesriigid tagavad, et pädevad asutused täidavad oma käesolevast määrusest tulenevaid ülesandeid objektiivsel ja mittediskrimineerival viisil, austades täiel määral põhiõigusi. Pädevad asutused ei taotle ega võta vastu juhiseid üheltki teiselt organilt seoses artikli 12 lõike 1 kohaste ülesannete täitmisega.

Esimene lõik ei välista liikmesriigi riigiõiguse kohast järelevalvet.

*Artikkel 14***Veebimajutusteenuse pakkujate, pädevate asutuste ja Europoli koostöö**

1. Seoses eemaldamiskorraldustega vahetavad pädevad asutused teavet, koordineerivad ja teevad koostööd omavahel ning asjakohasel juhul Europoliga, et vältida topelttööd, parandada koordineerimist ja vältida sekkumist teistes liikmesriikides toimuvatesse uurimistesse.
2. Artikli 5 kohaselt võetud erimeetmete ja artikli 18 kohaselt kehtestatud karistuste puhul vahetavad liikmesriikide pädevad asutused teavet, koordineerivad ja teevad koostööd artikli 12 lõike 1 punktides c ja d osutatud pädevate asutustega. Liikmesriigid tagavad, et artikli 12 lõike 1 punktides c ja d osutatud pädevate asutuste käsutuses on kogu asjakohane teave.
3. Lõike 1 kohaldamisel näevad liikmesriigid ette asjakohased ja turvalised sidekanalid ja -mehhanismid, et tagada asjaomase teabe õigeaegne jagamine.
4. Käesoleva määruse tõhusaks rakendamiseks ja topelttöö vältimiseks võivad liikmesriigid ja veebimajutusteenuse pakkujad otsustada kasutada spetsiaalseid vahendeid, sealhulgas Europoli loodud vahendeid, et aidata kaasa eeskätt järgmisele tegevusele:
 - a) artikli 3 kohaste eemaldamiskorralduste töötlemine ja nendega seotud tagasiside ning
 - b) koostöö, et määrata kindlaks ja rakendada artikli 5 kohaseid erimeetmeid.
5. Kui veebimajutusteenuse pakkuja saab teadlikuks terroristlikust sisust, millega kaasneb otsene oht elule, teavitab ta sellest viivitamata asjaomastes liikmesriikides kuritegude uurimise ja nende eest süüdistuse esitamisega tegelevaid pädevaid asutusi. Kui asjaomaseid liikmesriike ei ole võimalik tuvastada, teavitavad veebimajutusteenuse pakkujad artikli 12 lõike 2 kohast kontaktpunkti liikmesriigis, kus on nende peamine tegevuskoht või nende seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht, ning edastavad teabe sellise terroristliku sisu kohta Europolile asjakohaste järelemeetmete võtmiseks.
6. Pädevatel asutustel soovitatakse saata Europolile eemaldamiskorralduste koopiad, mis võimaldavad tal esitada aastaaruande, mis sisaldab analüüsi terroristliku sisu liikide kohta, mille suhtes kohaldatakse käesoleva määruse kohaselt eemaldamiskorraldust või juurdepääsu blokeerimist.

*Artikkel 15***Veebimajutusteenuse pakkujate kontaktpunktid**

1. Iga veebimajutusteenuse pakkuja määrab või asutab kontaktpunkti, mille kaudu võtta elektrooniliselt vastu eemaldamiskorraldusi ning tagada nende kiire töötlemine vastavalt artiklitele 3 ja 4. Veebimajutusteenuse pakkuja tagab, et teave kontaktpunktide kohta on avalikult kättesaadav.

2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud teabes tuleb ära märkida määruses nr 1/58⁽¹⁵⁾ nimetatud liidu institutsioonide ametlikud keeled, milles võib kontaktpunkti poole pöörduda ja mida kasutatakse edasiseks suhtlemiseks artikli 3 kohaste eemaldamiskorralduste puhul. Nende keelte hulka peab kuuluma vähemalt üks selle liikmesriigi ametlik keel, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või kus on tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht.

V JAGU

RAKENDAMINE JA TÄITMISE TAGAMINE

Artikkel 16

Jurisdiksioon

1. Artiklite 5, 18 ja 21 kohaldamisel on jurisdiktsioon liikmesriigil, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht. Kui veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht ei ole liidus, loetakse ta selle liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvaks, kus on tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht.

2. Kui veebimajutusteenuse pakkuja, kelle peamine tegevuskoht ei ole liidus, ei suuda seaduslikku esindajat määrata, saavad jurisdiktsiooni teostada kõik liikmesriigid.

3. Kui liikmesriigi pädev asutus otsustab vastavalt lõikele 2 oma jurisdiktsiooni teostada, teavitab ta kõigi teiste liikmesriikide pädevaid asutusi.

Artikkel 17

Seaduslik esindaja

1. Veebimajutusteenuse pakkuja, kelle peamine tegevuskoht ei ole liidus, määrab kirjalikult oma seaduslikuks esindajaks liidus füüsilise või juriidilise isiku, et see tegeleks pädevate asutuste tehtud eemaldamiskorralduste ja otsuste kättesaamise, järgimise ja täitmise tagamisega.

2. Veebimajutusteenuse pakkuja annab oma seaduslikule esindajale vajalikud õigused ja vahendid, et ta saaks täita kõnealuseid eemaldamiskorraldusi ja otsuseid ning teha pädevate asutustega koostööd.

Seaduslik esindaja elu-või tegevuskoht on ühes liikmesriikidest, kus veebimajutusteenuse pakkuja teenuseid pakub.

3. Käesoleva määruse rikkumise eest võib seadusliku esindaja vastutusele võtta, ilma et see piiraks veebimajutusteenuse pakkuja vastutust ega kohtuvaidlusti.

4. Veebimajutusteenuse pakkuja teatab määramisest oma seadusliku esindaja elu- või tegevuskoha liikmesriigi artikli 12 lõike 1 punktis d osutatud pädevale asutusele.

Veebimajutusteenuse pakkuja teeb teabe seadusliku esindaja kohta avalikult kättesaadavaks.

VI JAGU

LÕPPSÄTTED

Artikkel 18

Karistused

1. Liikmesriigid kehtestavad veebimajutusteenuse pakkuja poolt käesoleva määruse rikkumise eest kohaldatavad karistusnormid ja võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Karistusi kohaldatakse üksnes artikli 3 lõigete 3 ja 6, artikli 4 lõigete 2 ja 7, artikli 5 lõigete 1, 2, 3, 5 ja 6, artiklite 6, 7, 10 ja 11, artikli 14 lõike 5, artikli 15 lõike 1 ja artikli 17 rikkumise korral.

⁽¹⁵⁾ Nõukogu määrus nr 1, millega määratakse kindlaks Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled (EÜT 17, 6.10.1958, lk 385).

Esimeses lõigus osutatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Liikmesriigid teatavad komisjoni hiljemalt 7. juuniks 2022 kõnealustest normidest ja meetmetest ning teavitavad teda viivitamata nende hilisematest muudatustest.

2. Liikmesriigid tagavad, et karistuse määramise üle otsustamisel ning karistuste liigi ja määra kindlaksmääramisel võtavad pädevad asutused arvesse kõiki asjaomaseid asjaolusid, muu hulgas järgmist:

- a) rikkumise laadi, raskust ja kestust;
- b) kas rikkumine pandi toime tahtlikult või hooletusest;
- c) veebimajutusteenuse pakkuja varasemaid rikkumisi;
- d) veebimajutusteenuse pakkuja rahalist seisut;
- e) veebimajutusteenuse pakkuja valmidust teha pädevate asutustega koostööd;
- f) veebimajutusteenuse pakkuja laadi ja suurust, eelkõige seda, kas ta on mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtja;
- g) veebimajutusteenuse pakkuja süü määra, võttes arvesse tehnilisi ja korralduslikke meetmeid, mida veebimajutusteenuse pakkuja on võtnud käesoleva määruse täitmiseks.

3. Liikmesriigid tagavad, et artikli 3 lõikest 3 tulenevate kohustuste süstemaatilise või korduva eiramise korral rakendatakse rahalist karistust, mille summa on kuni 4 % veebimajutusteenuse pakkuja eelmise majandusaasta kogukäibest.

Artikkel 19

Tehnilised nõuded ja lisade muutmine

1. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 20 vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust vajalike tehniliste nõuetega elektrooniliste vahendite kohta, mida pädevad asutused peavad kasutama eemaldamiskorralduste edastamiseks.
2. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 20 vastu delegeeritud õigusakte lisade muutmiseks, et tegeleda võimaliku vajadusega parandada eemaldamiskorralduse vormide sisu ning anda teada eemaldamiskorralduse täitmise võimatusest.

Artikkel 20

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. Artiklis 19 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile määramata ajaks alates 7. juunist 2022.
3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artiklis 19 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

6. Artikli 19 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 21

Seire

1. Liikmesriigid koguvad oma pädevatelt asutustelt ja oma jurisdiktsiooni alla kuuluvatelt veebimajutusteenuse pakkujatel teavet eelmisel kalendriaastal käesoleva määruse kohaselt võetud meetmete kohta ning saavad selle teabe komisjonile iga aasta 31. märtsiks. Kõnealune teave hõlmab järgmist:

- a) tehtud eemaldamiskorralduste arv ja terroristliku sisu ühikute arv, mis on eemaldatud või millele juurdepääs on blokeeritud, ning eemaldamise või juurdepääsu blokeerimise kiirus;
- b) erimeetmed, mis on võetud vastavalt artiklile 5, kaasa arvatud terroristliku sisu ühikute arv, mis on eemaldatud või millele juurdepääs on blokeeritud, ning eemaldamise või juurdepääsu blokeerimise kiirus;
- c) mitu juurdepääsutaotlust on pädevad asutused teinud seoses veebimajutusteenuse pakkujate poolt vastavalt artiklile 6 säilitatud sisuga;
- d) mitu kaebuste lahendamise menetlust on algatatud ja kui palju meetmeid on veebimajutusteenuse pakkujad võtnud vastavalt artiklile 10;
- e) mitu halduslikku või kohtulikku läbivaatamismenetlust on algatatud ja millised otsused on pädev asutus liikmesriigi õiguse alusel teinud.

2. Komisjon koostab hiljemalt 7. juuniks 2023 käesoleva määruse väljundite, tulemuste ja mõju seiramiseks üksikasjaliku kava. Seirekavas sätestatakse andmete ja muu vajaliku tõendusmaterjali kogumisel kasutatavad näitajad ja vahendid ning kogumise sagedus. Kavas täpsustatakse, millised on komisjoni ja liikmesriikide ülesanded andmete ja muu tõendusmaterjali kogumisel ja analüüsimisel, et seirata edusamme ja hinnata käesolevat määrust vastavalt artiklile 23.

Artikkel 22

Rakendamisaruanne

Hiljemalt 7. juuniks 2023 esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva määruse kohaldamise kohta. See aruanne sisaldab teavet artikli 21 kohase seire kohta ja artikli 8 kohastest läbipaistvuskohustustest tulenevat teavet. Liikmesriigid esitavad komisjonile teabe, mida on vaja aruande kava koostamiseks.

Artikkel 23

Hindamine

Hiljemalt 7. juuniks 2024 hindab komisjon käesolevat määrust ning esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande selle kohaldamise kohta, sealhulgas

- a) kaitsemehhanismide, eelkõige artikli 4 lõikes 4, artikli 6 lõikes 3 ja artiklites 7–11 osutatud kaitsemehhanismide toimimise ja tõhususe kohta,

- b) käesoleva määruse kohaldamise mõju kohta põhiõigustele, eelkõige väljendus- ja teabevabadusele, eraelu puutumatusel ja isikuandmete kaitsele, ning
- c) käesoleva määruse panuse kohta avaliku julgeoleku kaitsesse.

Asjakohasel juhul esitatakse koos aruandega seadusandlikud ettepanekud.

Liikmesriigid esitavad komisjonile aruande koostamiseks vajaliku teabe.

Komisjon hindab ka käesoleva määruse alusel teabevahetuse ja koostöö hõlbustamiseks terroristliku veebisisu Euroopa platvormi loomise vajalikkust ja teostatavust.

Artikkel 24

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates 7. juunist 2022.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, 29. aprill 2021

Euroopa Parlamendi nimel
president
D.M. SASSOLI

Nõukogu nimel
eesistuja
A.P. ZACARIAS

I LISA

EEMALDAMISKORRALDUS

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/784 artikkel 3)

Vastavalt määruse (EL) 2021/784 artiklile 3 (edaspidi „määrus“) eemaldab eemaldamiskorralduse adressaat terroristliku sisu või blokeerib terroristlikule sisule juurepääsu kõikides liikmesriikides nii kiiresti kui võimalik ja igal juhul ühe tunni jooksul pärast seda, kui ta on saanud kätte eemaldamiskorralduse.

Vastavalt määruse artiklile 6 peavad adressaadid säilitama sisu ja sellega seotud andmeid, mis on eemaldatud või millele juurdepääs on blokeeritud, kuus kuud või kauem, kui seda on taotlenud pädev asutus või kohus.

Vastavalt määruse artikli 15 lõikele 2 tuleb eemaldamiskorraldus teha ühes neist keeltes, mille adressaat on määranud.

A JAGU

Eemaldamiskorralduse teinud pädeva asutuse liikmesriik:

.....

NB! eemaldamiskorralduse teinud pädeva asutuse või ametiisiku andmed, mis esitatakse E ja F jaos.

Adressaat ja asjakohasel juhul seaduslik esindaja:

.....

Kontaktpunkt:

.....

Liikmesriik, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või kus on tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht:

.....

Eemaldamiskorralduse tegemise kellaeg ja kuupäev:

.....

Eemaldamiskorralduse viitenumber:

.....

B JAGU Terroristlik sisu, mis tuleb eemaldada või millele juurdepääs tuleb blokeerida kõikides liikmesriikides nii kiiresti kui võimalik ja igal juhul ühe tunni jooksul pärast eemaldamiskorralduse kättesaamist:

URL ja igasugune lisateave, mis võimaldab esildise objektiks oleva terroristliku sisu kindlaks teha ja määrata selle täpse asukohta:

.....

Põhjused, miks materjali peetakse terroristlikuks sisuks kooskõlas käesoleva määruse artikli 2 punktiga 7.

Materjal (palun teha märke vastavasse lahtrisse/vastavatesse lahtritesse):

- õhutab teisi terroriakte toime panema, näiteks ülistades terroriakte ning õigustades selliste kuritegude toimepanekut (käesoleva määruse artikli 2 punkti 7 alapunkt a)
- ärgitab teisi terroriakte toime panema või aitab nende toimepanemisele kaasa (käesoleva määruse artikli 2 punkti 7 alapunkt b)
- ärgitab teisi osalema terrorirühmituse tegevuses (käesoleva määruse artikli 2 punkti 7 alapunkt c)
- annab juhiseid lõhkeainete, tuli- või muude relvade või mürgiste või ohtlike ainete valmistamise või kasutamise kohta või muude konkreetsete meetodite või tehniliste võtete kohta terroriakti toimepanemise või sellele kaasa aitamise eesmärgil (käesoleva määruse artikli 2 punkti 7 alapunkt d)
- kujutab endast terroriakti toimepanemise ohtu (käesoleva määruse artikli 2 punkti 7 alapunkt e).

Lisateave põhjuste kohta, miks materjali peetakse terroristlikuks sisuks:

.....

.....

.....

C JAGU Teave sisuteenuse pakkujale

Palun panna tähele, et (palun teha märke vastavasse lahtrisse, kui see on asjakohane):

- avaliku julgeolekuga seotud põhjustel **ei tohi adressaat teavitada sisuteenuse pakkujat** terroristliku sisu eemaldamisest või sellele juurdepääsu blokeerimisest.

kui see lahter ei ole kohaldatav, palun vaadata G jaost üksikasju võimaluste kohta vaidlustada eemaldamiskorraldus liikmesriigi õiguse kohaselt selle teinud pädeva asutuse liikmesriigis (eemaldamiskorralduse koopia tuleb taotluse korral saata sisuteenuse pakkujale).

D JAGU Teave selle liikmesriigi pädeva asutuse kohta, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht

Palun teha mäрге vastavasse lahtrisse/vastavatesse lahtritesse:

- Liikmesriik, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või kus on tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht, ei ole sama kui eemaldamiskorralduse teinud pädeva asutuse liikmesriik
- Eemaldamiskorralduse koopia on saadetud selle liikmesriigi pädevale asutusele, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht

E JAGU Eemaldamiskorralduse teinud pädeva asutuse andmed

Asutuse liik (palun teha mäрге vastavasse lahtrisse):

- kohtunik, kohus või eeluurimiskohtunik
- õiguskaitseasutus
- muu pädev asutus → palun täita ka F jagu.

Andmed eemaldamiskorralduse teinud pädeva asutuse või tema esindaja kohta, kes kinnitab eemaldamiskorralduse täpsust ja õigsust

Eemaldamiskorralduse teinud pädeva asutuse nimi:

.....

Tema esindaja nimi ja ametikoht (nimetus/ametiaste):

.....

Toimiku nr:

.....

Aadress:

.....

Telefon (riigi kood) (piirkonna/linna sihtnumber):

.....

Faks (riigi kood) (piirkonna/linna sihtnumber):

.....

E-posti aadress

Kuupäev

Ametlik tempel (kui see on olemas) ja allkiri: ⁽¹⁾:

.....

⁽¹⁾ Allkirja ei ole vaja, kui eemaldamiskorraldus on saadetud autentitud edastuskanalite kaudu, mis tagab eemaldamiskorralduse autentsuse.

F JAGU Kontaktandmed toimiku edasiseks menetlemiseks

Eemaldamiskorralduse teinud pädeva asutuse kontaktandmed tagasiside andmiseks sisu eemaldamise või sellele juurdepääsu blokeerimise aja kohta või täiendavate selgituste esitamiseks:

.....

Selle liikmesriigi pädeva asutuse kontaktandmed, kus on veebimajutusteenuse pakkuja peamine tegevuskoht või kus on tema seadusliku esindaja elu- või tegevuskoht:

.....

G JAGU Teave õiguskaitsvõimaluste kohta

Teave pädeva asutuse või kohtu ning eemaldamiskorralduse vaidlustamise tähtaegade ja menetluste kohta:

Pädev asutus või kohus, kus saab eemaldamiskorralduse vaidlustada:

.....

Eemaldamiskorralduse vaidlustamise tähtaeg (päeva/kuud alates):

.....

Viide liikmesriigi õigusaktide sätetele:

.....

—

II LISA

TAGASISIDE PÄRAST TERRORISTLIKU SISU EEMALDAMIST VÕI SELLELE JUURDEPÄÄSU BLOKEERIMIST

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/784 artikli 3 lõige 6)

A JAGU

Eemaldamiskorralduse adressaat:

.....

Eemaldamiskorralduse teinud pädev asutus:

.....

Eemaldamiskorralduse teinud pädeva asutuse registrinumber:

.....

Adressaadi registrinumber:

.....

Eemaldamiskorralduse kättesaamise kellaaeg ja kuupäev:

.....

B JAGU Eemaldamiskorralduse kohaselt võetud meetmed

(palun teha mäрге vastavasse lahtrisse):

 terroristlik sisu on eemaldatud juurdepääs terroristlikule sisule on blokeeritud kõikides liikmesriikides

Võetud meetme kellaaeg ja kuupäev:

.....

C JAGU Adressaadi andmed

Veebimajutusteenuse pakkuja nimi:

.....

VÕI

Veebimajutusteenuse pakkuja seadusliku esindaja nimi:

.....

Veebimajutusteenuse pakkuja peamise tegevuskoha liikmesriik:

.....

VÕI

Veebimajutusteenuse pakkuja seadusliku esindaja elu- või tegevuskoha liikmesriik:

.....

Volitatud isiku nimi:

.....

Kontaktpunkti e-posti aadress:

.....

Kuupäev:

.....

—

III LISA

TEAVE EEMALDAMISKORRALDUSE TÄITMISE VÕIMATUSE KOHTA

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/784 artikli 3 lõiked 7 ja 8)

A JAGU

Eemaldamiskorralduse adressaat:

.....

Eemaldamiskorralduse teinud pädev asutus:

.....

Eemaldamiskorralduse teinud pädeva asutuse registrinumber:

.....

Adressaadi registrinumber:

.....

Eemaldamiskorralduse kättesaamise kellaaeg ja kuupäev:

.....

B JAGU Täitmata jätmise

1) Eemaldamiskorraldust ei ole võimalik täita nõutud tähtaja jooksul järgmistel põhjustel (palun teha märge vastavasse lahtrisse/vastavatesse lahtritesse):

vääramatu jõud või objektiivne võimatus, mis ei sõltu veebimajutusteenuse pakkujast, muu hulgas objektiivselt põhjendatavatel tehnilistel või operatiivsetel põhjustel

eemaldamiskorraldus sisaldab ilmseid vigu

eemaldamiskorralduses esitatud teave ei ole piisav

2) Palun esitada lisateave täitmata jätmise põhjuste kohta:

.....

3) Kui eemaldamiskorralduses on ilmsed vead ja/või selles esitatud teave ei ole piisav, palun täpsustada, millised need vead on ja millist lisateavet või täiendavaid selgitusi on tarvis:

.....

C JAGU Veebimajutusteenuse pakkuja või tema seadusliku esindaja andmed

Veebimajutusteenuse pakkuja nimi:

.....

VÕI

Veebimajutusteenuse pakkuja seadusliku esindaja nimi:

.....

Volitatud isiku nimi:

.....

Kontaktandmed (e-posti aadress):

.....

Allkiri:

.....

Kellaeg ja kuupäev:

.....

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2021/785,**29. aprill 2021,****millega luuakse liidu pettustevastase võitluse programm ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 250/2014**

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikleid 33 ja 325,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse kontrollikoja arvamust ⁽¹⁾,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽²⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 325 kohaselt peavad liit ja liikmesriigid võitlema pettuste ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu. Liit peaks nendes valdkondades võetavaid meetmeid toetama.
- (2) Selliste meetmete jaoks varasemalt antud rahaline toetus Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse nr 804/2004/EÜ ⁽³⁾ (Heraklese programm) alusel, mida on muudetud ja mille kehtivust on pikendatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusega nr 878/2007/EÜ ⁽⁴⁾ (programm Herakles II), mis omakorda tunnistati kehtetuks ja asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 250/2014 ⁽⁵⁾ (programm Herakles III), on aidanud tõhustada liidu ja liikmesriikide meetmeid võitluses kelmuste, pettuste, korruptsiooni ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu.
- (3) Liidu õigusaktid, mis sätestavad nõuded Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi kohta, Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi ning politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahalise toetamise instrumendi kohta, Euroopa abifondi kohta enim puudust kannatavate isikute jaoks ja ühinemiseelse abi kohta programmitöö perioodiks 2014–2020 ning sellest edasi, näevad ette kohustuse liikmesriikidele, kandidaatriikidele ja potentsiaalsete kandidaatriikidele teatada õigusnormide rikkumistest ning kelmustest ja pettustest, mis kahjustavad liidu finantshuve. Rikkumisjuhtumite haldamise süsteem (IMS) on turvaline elektroonilise side vahend, mis hõlbustab liikmesriikidel ning samuti kandidaatriikidel ja potentsiaalsetel kandidaatriikidel täita kohustust teatada avastatud õigusnormide rikkumistest ning mis aitab hallata õigusnormide rikkumisi ja neid analüüsida.
- (4) Kuigi komisjoni töö tähtsus pettuste ennetamisel on vaieldamatu, tuleks muu hulgas täielikult tunnustada ka pettustevastase infosüsteemi (AFIS) ja pettustevastaste strateegiate rakendamise olulisust riiklikul tasandil.

⁽¹⁾ ELT C 10, 10.1.2019, lk 1.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi 12. veebruari 2019. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 16. märtsi 2021. aasta esimese lugemise seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata). Euroopa Parlamendi ... seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta otsus nr 804/2004/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tegevusprogramm meetmete edendamiseks ühenduse finantshuvide kaitse valdkonnas (Heraklese programm) (ELT L 143, 30.4.2004, lk 9).

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2007. aasta otsus nr 878/2007/EÜ, millega muudetakse otsust nr 804/2004/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tegevusprogramm meetmete edendamiseks ühenduse finantshuvide kaitse valdkonnas, ja pikendatakse selle kehtivust (programm Herakles II) (ELT L 193, 25.7.2007, lk 18).

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta määrus (EL) nr 250/2014, millega luuakse Euroopa Liidu finantshuvide kaitse valdkonna meetmete edendamise programm (programm Herakles III) ning tunnistatakse kehtetuks otsus nr 804/2004/EÜ (ELT L 84, 20.3.2014, lk 6).

- (5) Nõukogu määruses (EÜ) nr 515/97 ⁽⁶⁾ ja nõukogu otsuses 2009/917/JSK ⁽⁷⁾ on sätestatud, et liit toetab liikmesriikide haldusasutuste vastastikust abistamist ning nende haldusasutuste ja komisjoni vahelist koostööd tolli- ja põllumajandusküsimusi käsitlevate õigusaktide nõutava kohaldamise tagamiseks.
- (6) Seda toetust antakse mitmetele operatiivmeetmetele. See hõlmab AFISit, mis on komisjoni hallatava ühise infosüsteemi raames töötavatest rakendustest koosnev infotehnoloogia platvorm. Ka IMS töötab AFISE platvormi raames. Ühine infosüsteem vajab jätkusuutlikkuse tagamiseks stabiilset ja prognoositavat rahastamist mitme aasta jooksul.
- (7) AFISE platvorm koosneb mitmest infosüsteemist, sealhulgas ka tolliinfosüsteemist. Tolliinfosüsteem on automatiseeritud infosüsteem, mille eesmärk on abistada liikmesriike tolli- või põllumajandusalaseid õigusakte rikkuva tegevuse ärahoidmisel, uurimisel ja selle eest vastutusele võtmisel, suurendades kiirema teabelevi abil liikmesriikide tolliametite pädevusalasse kuuluva koostöö- ja kontrollimenetluste tõhusust. Tolliinfosüsteemi ühtne infrastruktuur hõlmab nii haldus- kui ka politseikoostööd, mis põhinevad varasemal liidu justiits- ja siseküsimuste sambal. Tehniliselt ei saa tolliinfosüsteemi kasutamist politseikoostööks halduskoostööst lahutada, sest mõlemat hallatakse ühise infotehnoloogia süsteemi abil. Võttes arvesse, et tolliinfosüsteem ise on vaid üks AFISE raames kasutatavatest infosüsteemidest ning et politseikoostöö juhtumite arv tolliinfosüsteemis on väiksem kui halduskoostööjuhtumite arv, on AFISE platvormi politseikoostööalane kasutamine pigem täienduseks halduskoostööalasele kasutamisele.
- (8) Et suurendada koostöid ja eelarvealast paindlikkust ning lihtsustada haldamist, tuleks liidu toetus finantshuvide kaitse, rikkumistest teatamise, vastastikuse haldusabi ja koostöö ning tolli ja põllumajandusküsimuste valdkonnas tuua kokku ja koondada ühte programmi, nimelt liidu pettustevastase võitluse programmi (edaspidi „programm“) alla. Programm tuleks luua seitsmeks aastaks, et viia selle kestus vastavusse nõukogu määruses (EL, Euratom) 2020/2093 ⁽⁸⁾ sätestatud mitmeaastase finantsraamistiku kestusega.
- (9) Programm peaks seega sisaldama Herakles III programmile sarnast komponenti, IMSi rahastamist tagavat teist komponenti ning kolmandat komponenti, millega rahastatakse komisjonile määrusega (EÜ) nr 515/97 ülesandeks tehtud tegevust, sealhulgas AFISE platvormi.
- (10) Programm peaks hõlbustama koostööd liikmesriikide asjaomaste ametiasutuste vahel ning liikmesriikide, komisjoni ja muude asjaomaste liidu asutuste, sealhulgas vajaduse korral Euroopa Prokuratuuri vahel seoses nende liikmesriikidega, kes osalevad nõukogu määruse (EL) 2017/1939 ⁽⁹⁾ kohases tõhustatud koostöös, et tagada liidu finantshuvide tõhusam kaitse ning tolli- ja põllumajandusküsimusi käsitlevate õigusaktide nõuetekohane kohaldamine, minemata sealjuures vastuollu liikmesriikide kohustustega ning vahendite tõhusama kasutamise tagamiseks, kui seda saaks teha riigi tasandil. Liidu tasandi meetmed on vajalikud ja põhjendatud, sest need aitavad liikmesriikidel ühiselt kaitsta liidu finantshuve ja innustavad neid kasutama ühiseid liidu struktuure, et suurendada koostööd ja teabevahetust pädevate asutuste vahel, toetades samal ajal andmete esitamist õigusnormide rikkumise ning pettuse ja kelmuse juhtumite kohta.
- (11) Lisaks peaks liidu finantshuvide kaitse toetamine hõlmama liidu eelarve kõiki aspekte nii tulude kui ka kulude poolel. Selles raamistikus tuleks kindlasti arvesse võtta, et see on ainus liidu programm, millega kaitstakse liidu eelarve kulude poolt.

⁽⁶⁾ Nõukogu 13. märtsi 1997. aasta määrus (EÜ) nr 515/97 liikmesriikide haldusasutuste vastastikusest abist ning haldusasutuste ja komisjoni vahelisest koostööst tolli- ja põllumajandusküsimusi käsitlevate õigusaktide nõutava kohaldamise tagamiseks (EÜT L 82, 22.3.1997, lk 1).

⁽⁷⁾ Nõukogu 30. novembri 2009. aasta otsus 2009/917/JSK infotehnoloogia tollialase kasutamise kohta (ELT L 323, 10.12.2009, lk 20).

⁽⁸⁾ Nõukogu 17. detsembri 2020. aasta määrus (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L 433I, 22.12.2020, lk 11).

⁽⁹⁾ Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1).

- (12) Käesoleva määrusega kehtestatakse programmi rahastamispakett, mis on iga-aastase eelarvenenetluse käigus Euroopa Parlamendile ja nõukogule peamine lähtesumma Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppe, mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise tegevuskava, ⁽¹⁰⁾ punkti 18 tähenduses.
- (13) Käesoleva programmi suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL, Euratom) 2018/1046 ⁽¹¹⁾ („finantsmäärus“). Finantsmääruses sätestatakse liidu eelarve täitmise reeglid, sealhulgas reeglid toetuste, auhindade, hangete, eelarve kaudse täitmise, rahastamisvahendite, eelarveliste tagatiste, finantsabi ja välisekspertide tasustamise kohta. ELi toimimise lepingu artikli 322 alusel vastu võetud reeglid hõlmavad ka üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks.
- (14) Käesoleva määrusega ette nähtud rahastamisliikide ja eelarve täitmise viiside valikul lähtutakse nende võimest saavutada meetmete eesmäärke ja tulemusi, võttes eelkõige arvesse kontrollidega seotud kulusid, halduskoormust ja eeldatavat nõuete täitmata jätmisega seotud riski. Seda silmas pidades tuleks kaaluda kindlasummaliste maksete, ühtse määra alusel rahastamise ja ühikuhindade kasutamist ning ka sellist rahastamist, mis ei ole seotud finantsmääruse artikli 125 lõikes 1 osutatud kuludega.
- (15) Käesolevas määruses tuleks esitada rahastatavate meetmete soovituslik loetelu. Selleks et tagada kõigi nende meetmete rahastamise järjepidevus, mis komisjonile vastavalt määrusele (EÜ) nr 515/97 ülesandeks on tehtud, sealhulgas AFISE platvorm.
- (16) Rahastamiskõlblike meetmete kindlakstegemisel tuleks lähtuda sellest, kuidas aitab meede saavutada programmi eesmäärke. Programmi eesmärkide hulka peaksid kuuluma tehnilise eriabi osutamine liikmesriikide pädevatele asutustele, näiteks läbi eriteadmiste andmise, spetsiifiliste ja kõrgtehnoloogiliste seadmete ning tõhusate IT-vahenditega varustamise, vajaliku toetuse kindlustamise ja uurimiste hõlbustamise, eriti ühiste uurimisrühmade moodustamisel ja piiriüleste operatsioonide korraldamisel; või konkreetsete projektide puhul läbi töötajate vahetuse soodustamise. Peale selle peaks rahastamiskõlblike meetmete hulka kuuluma spetsiaalse koolituse ja riskianalüüsiteemaliste seminaride ning kohasel juhul konverentside ja uuringute korraldamine.
- (17) Seadmete ostmine liidu tollikontrolli seadmete soetamise toetuse instrumendi abil, mis luuakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega, millega luuakse integreeritud piirihalduse fondi osana tollikontrolli seadmetele rahalise toetuse instrument, oleks positiivne mõju võitluses pettuste vastu, mis kahjustavad liidu finantshuvisid. Selle instrumendi alusel oleks kohustus vältida topeltrahastamist liidu toetustest. Programm peaks samuti tagama liidu toetustest topeltrahastamise vältimise ning peaks põhimõtteliselt suunama oma toetuse sellist liiki seadmete soetamisele, mis ei jää liidu tollikontrolli seadmete soetamise toetuse instrumendi kohaldamisalasse, või seadmetele, mis on ette nähtud üksustele, mida liidu tollikontrolli seadmete soetamise toetuse instrument ei hõlma. Lisaks tuleks tagada, et rahastatud seadmed on sobivad eesmärgiks aidata kaasa liidu finantshuvide kaitsmisele.
- (18) Programm peaks olema avatud ka Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni liikmetele, kes on Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) liikmed. Samuti peaks selles osaleda saama ka ühinevad riigid, kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid ning Euroopa naabruspoliitika riigid vastavalt üldpõhimõtetele ja -tingimustele, mis reguleerivad nende riikide osalemist liidu programmides, nagu on kehtestatud asjaomastes raamlepingutes ja assotsiatsiooninõukogu otsustes või samalaadsetes kokkulepetes. Programm peaks olema avatud ka muudele kolmandatele riikidele, tingimusel, et nad sõlmivad konkreetse lepingu, mis hõlmab nende liidu programmides osalemise eritingimusi.
- (19) Võttes arvesse Heraklese programmide varasemaid hindamisi ning selleks, et programmi veelgi tõhustada, peaksid programmis erandkorras osaleda saama ka programmiga liitumata kolmanda riigi üksused.

⁽¹⁰⁾ ELTL 433I, 22.12.2020, lk 28.

⁽¹¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrus (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012 (ELTL 193, 30.7.2018, lk 1).

- (20) Eriti tuleks osalema innustada üksusi, mis on asutatud kolmandates riikides, kellel on kehtiv liiduga sõlmitud assotsieerimisleping, et tugevdada liidu finantshuvide kaitset, tehes koostööd tollioperatsioonides ja vahetades parimaid tavasid, eelkõige seoses pettuste, korruptsiooni ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu võitlemise viiside ning uute tehnoloogiliste arengusuundadega seotud probleemidega.
- (21) Programmi rakendamisel tuleks võtta arvesse soovitusi ja meetmeid, mis esitati komisjoni 6. juuni 2013. aasta teatises „Sigarettide salakaubanduse ja tubakatoodete ebaseadusliku kaubanduse muude vormide vastase võitluse hoogustamine – terviklik ELi strateegia“, ning ka selle teatise 12. mail 2017. aasta rakendamise eduaruannet.
- (22) Liit ratifitseeris Maailma Terviseorganisatsiooni tubakatoodete tarbimise piiramist käsitleva raamkonventsiooni tubakatoodetega ebaseadusliku kauplemise tõkestamise protokoll (edaspidi „protokoll“) 2016. aastal. Protokoll aitab kaitsta liidu finantshuve, kuivõrd see puudutab võitlust tubakatoodete ebaseadusliku piiriülese kaubanduse vastu, mis põhjustab maksutulude vähenemist. Programm peaks toetama Maailma Terviseorganisatsiooni tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsiooni sekretariaati protokolliga seotud ülesannetes. Samuti peaks see toetama muid tegevusi, mida sekretariaat korraldab tubakatoodete ebaseadusliku kauplemise vastase võitluse raames.
- (23) Finantsmääruse, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013⁽¹²⁾ ning nõukogu määruste (Euratom, EÜ) nr 2988/95,⁽¹³⁾ (Euratom, EÜ) nr 2185/96⁽¹⁴⁾ ja (EL) 2017/1939 kohaselt tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, sealhulgas meetmetega, mis hõlmavad õigusnormide rikkumise, sealhulgas kelmuste ja pettuste ärahoidmist, avastamist, kõrvaldamist ja uurimist, kaotatud, alusetult makstud või ebaõigesti kasutatud summade sissenõudmist ning asjakohasel juhul halduskaristuste kehtestamist. Eelkõige on Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) vastavalt määrustele (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ja (EL, Euratom) nr 883/2013 õigus korraldada haldusjuurdlust, sealhulgas kohapealseid kontrollid ja inspekteerimisi, et teha kindlaks, kas on esinenud kelmust, pettust, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust. Euroopa Prokuratuuril on vastavalt nõukogu määrusele (EL) 2017/1939 õigus uurida liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2017/1371,⁽¹⁵⁾ ja esitada süüdistusi. Vastavalt finantsmäärusele peab iga isik või üksus, kes saab liidu rahalisi vahendeid, tegema liidu finantshuvide kaitset igakülgset koostööd, andma komisjonile, OLAFile, kontrollikoja ja tõhustatud koostöös osalevate liikmesriikide suhtes kooskõlas määrusega (EL) 2017/1939 Euroopa Prokuratuurile vajalikud õigused ja nõutava juurdepääsu ning tagama, et kolmandad isikud, kes on kaasatud liidu vahendite haldamisse, annaksid samaväärsed õigused.
- (24) EMPsse kuuluvad kolmandad riigid võivad liidu programmides osaleda koostöö raames, mis kehtestati Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga,⁽¹⁶⁾ milles on sätestatud, et programme rakendatakse kõnealuse lepingu kohaselt tehtava otsuse alusel. Kolmandad riigid võivad osaleda ka muude õigusaktide alusel. Käesolevasse määrusesse tuleks lisada erisäte, millega nõutakse kolmandatelt riikidelt vastutavale eelarvehendite käsutajale, OLAFile ja kontrollikoja vajalike õiguste ja nõutava juurdepääsu andmist, mida neil on vaja oma volituste täieulatuslikuks kasutamiseks.
- (25) Vastavalt nõukogu otsusele 2013/755/EL⁽¹⁷⁾ on ülemeremaal ja -territooriumidel asuvad isikud ja üksused rahastamiskõlblikud, kui programmi reeglitest ja eesmärkidest või võimalikest kokkulepetest liikmesriigiga, millega vastav ülemeremaa või -territoorium on seotud, ei tulene teisiti.

⁽¹²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlust ja millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999 (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1).

⁽¹³⁾ Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1).

⁽¹⁴⁾ Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2).

⁽¹⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT L 198, 28.7.2017, lk 29).

⁽¹⁶⁾ EÜT L 1, 3.1.1994, lk 3.

⁽¹⁷⁾ Nõukogu 25. novembri 2013. aasta otsus 2013/755/EL ülemeremaa ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta („ÜMTde assotsieerimise otsus“) (ELT L 344, 19.12.2013, lk 1).

- (26) Selleks et tagada programmi rakendamiseks ühetaolised tingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused. Komisjon peaks vastu võtma tööprogrammid, milles määratakse muu hulgas kindlaks meetmete antava toetusega seotud prioriteetid ja hindamiskriteeriumid.
- (27) Käesolevas määruses tuleks määratleda toetuste puhul kohaldatav võimalik kaasrahastamise ülemmäär.
- (28) Vastavalt 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe⁽¹⁸⁾ punktidele 22 ja 23 tuleb käesolevat programmi hinnata teabe põhjal, mis on kogutud seirenormide alusel, vältides samal ajal eelkõige liikmesriikidele langevat halduskoormust ja ülereguleerimist. Seirenormid peaksid asjakohasel juhul sisaldama ka mõõdetavaid näitajaid, mille alusel saab hinnata programmi mõju kohapeal. Hindamine tuleks läbi viia aegsasti, sõltumatult ja objektiivselt.
- (29) Komisjonil peaks olema õigus võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et vajaduse korral muuta programmi üld- ja erieesmärkide saavutamise mõõtmiseks kasutatavate näitajate loetelu ning täiendada määrust programmi seire- ja hindamisraamistiku loomist käsitlevate sätetega. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.
- (30) Kuna käesoleva määruse eesmärke ei suuda liikmesriigid küsimuste piiriülese iseloomu tõttu piisavalt saavutada, küll aga saab neid liidu lisaväärtuse tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (31) AFISE rahastamise õiguslikuks aluseks on määruse (EÜ) nr 515/97 artikli 42a lõiked 1 ja 2. Käesoleva määrusega asendatakse see õiguslik alus ja nähakse ette uus. Seepärast tuleks määruse (EÜ) nr 515/97 artikli 42a lõiked 1 ja 2 välja jätta.
- (32) Määrus (EL) nr 250/2014, millega loodi programm Herakles III, hõlmab ajavahemikku 1. jaanuarist 2014 kuni 31. detsembrini 2020. Käesoleva määrusega peaks nägema ette programmi Herakles III järelprogrammi alates 1. jaanuarist 2021. Määrus (EL) nr 250/2014 tuleks seetõttu kehtetuks tunnistada.
- (33) Võttes arvesse, kui tähtis on võidelda kliimamuutuste vastu kooskõlas liidu kohustustega rakendada ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel sõlmitud Pariisi kokkulepet ning saavutada ÜRO kestliku arengu eesmärgid, peaks käesolev programm kaasa aitama kliimameetmete integreerimisele ja üldlõikes sihni jõudmisele toetada kliimaeesmärke 30 % ulatuses liidu eelarvest.
- (34) Vastavalt finantsmääruse artikli 193 lõikele 2 võib toetust anda juba alustatud meetmele, tingimusel et taotleja suudab tõendada vajadust alustada meedet enne toetuslepingu allkirjastamist. Enne toetustaotluse esitamise kuupäeva kantud kulud ei ole siiski toetuskõlblikud, välja arvatud asjakohaselt põhjendatud erandjuhtudel. Selleks et vältida liidu toetuses häireid, mis võivad kahjustada liidu huve, peaks rahastamisotsuses olema võimalik sätestada piiratud ajavahemiku jooksul mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 alguses ja üksnes asjakohaselt põhjendatud juhtudel, et meetmed ja kulud on rahastamiskõlblikud alates eelarveaasta 2021 algusest, isegi kui need rakendati ja kanti enne toetustaotluse esitamist.

⁽¹⁸⁾ ETL L 123, 12.5.2016, lk 1.

- (35) Selleks et tagada asjaomases poliitikavaldkonnas toetuse andmise järjepidevus ja võimaldada programmi rakendamist alates mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 algusest, peaks käesolev määrus jõustuma võimalikult kiiresti ja seda tuleks kohaldada tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2021,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

Üldsätted

Artikkel 1

Reguleerimisese

Käesoleva määrusega luuakse liidu pettustevastase võitluse programm (edaspidi „programm“) mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 kehtivuse ajaks.

Selles sätestatakse programmi eesmärgid, eelarve aastateks 2021–2027 ning liidupoolse rahastamise vormid ja reeglid.

Artikkel 2

Programmi eesmärgid

1. Programmi üldeesmärgid on järgmised:
 - a) liidu finantshuvide kaitse;
 - b) liikmesriikide haldusasutuste vastastikuse abistamise ning liikmesriikide ja komisjoni vahelise koostöö toetamine, et tagada tolli- ja põllumajandusküsimusi käsitlevate õigusaktide nõuetekohane kohaldamine.
2. Programmi erieesmärgid on järgmised:
 - a) kelmuste, pettuste, korruptsiooni ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse ärahoidmine ja nende vastu võitlemine;
 - b) eelarve jagatud täitmise teel hallatavate rahaliste vahendite ja liidu eelarvest antava liitumiseelse abiga seotud õigusnormide rikkumistest, sealhulgas kelmustest ja pettustest teatamise toetamine;
 - c) teabevahetuse vahendite tagamine ja operatiivtegevuse toetamine tolli- ja põllumajandusküsimustes antava vastastikuse haldusabi valdkonnas.

Artikkel 3

Eelarve

1. Programmi rakendamise rahastamispakett aastatel 2021–2027 on jooksevhindades 181,207 miljonit eurot.
2. Lõikes 1 esitatud summa soovituslik jaotus on järgmine:
 - a) 114,207 miljonit eurot artikli 2 lõike 2 punktis a osutatud eesmärgile;
 - b) 7 miljonit eurot artikli 2 lõike 2 punktis b osutatud eesmärgile;
 - c) 60 miljonit eurot artikli 2 lõike 2 punktis c osutatud eesmärgile.
3. Kuni 2 % lõikes 1 osutatud summast võib kasutada programmi rakendamisega seotud tehnilise ja haldusabi kuludeks, näiteks ettevalmistus-, seire-, kontrolli-, auditi- ja hindamismeetmete kulude katteks, sealhulgas asutusesiseste info-tehnoloogiasüsteemide kulude katteks. Peale selle võetakse lõike 2 punktis a osutatud soovitusliku jaotuse puhul nõuetekohaselt arvesse seda, et programm on ainus liidu programm, millega kaitstakse liidu finantshuve kulupoolel.

Artikkel 4

Programmiga assotsieerunud kolmandad riigid

Programmis võivad osaleda järgmised kolmandad riigid:

- a) Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni liikmed, kes on ühtlasi Euroopa Majanduspiirkonna liikmed, vastavalt Euroopa Majanduspiirkonna lepingus sätestatud tingimustele;

- b) ühinevad riigid, kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid vastavalt nende riikide liidu programmides osalemise üldpõhimõtetele ja üldtingimustele, mis on sätestatud vastavates raamlepingutes ja assotsiatsiooninõukogu otsustes või muudes samalaadsetes kokkulepetes, ning vastavalt eritingimustele, mis on sätestatud liidu ja nende riikide vahelistes lepingutes;
- c) Euroopa naabruspoliitika riigid vastavalt nende riikide liidu programmides osalemise üldpõhimõtetele ja üldtingimustele, mis on sätestatud vastavates raamlepingutes ja assotsiatsiooninõukogu otsustes või muudes samalaadsetes kokkulepetes, ning vastavalt eritingimustele, mis on sätestatud liidu ja nende riikide vahelistes lepingutes;
- d) muud kolmandad riigid vastavalt tingimustele, mis on sätestatud erilepingus, millega reguleeritakse asjaomase kolmanda riigi osalemist liidu programmides, tingimusel et selle lepinguga:
- i) tagatakse õiglane tasakaal liidu programmides osaleva kolmanda riigi osamaksete ja saadava kasu vahel;
 - ii) määratakse kindlaks liidu programmides osalemise tingimused, sealhulgas eri programmide osamaksete ja halduskulude kalkultatsioon;
 - iii) ei anta kolmandale riigile liidu programmidega seoses otsustusõigust;
 - iv) on kindlustatud liidu õigus tagada usaldusväärne finantsjuhtimine ja kaitsta oma finantshuve.

Esimese lõigu punkti d alapunktis ii osutatud osamakseid käsitatakse vastavalt finantsmääruse artikli 21 lõikele 5 sihtotstarbelise tuluna.

Artikkel 5

Liidu rahastamise rakendamine ja vormid

1. Programmi rakendatakse eelarve otsese täitmise korras vastavalt finantsmäärusele või eelarve kaudse täitmise korras koostöös finantsmääruse artikli 62 lõike 1 esimese lõigu punktis c osutatud üksusega.
2. Programmist võib anda rahalisi toetusi ükskõik millises finantsmääruse kohases vormis, eelkõige toetustena ja hangetena, kuid ka sõidu- ja elamiskulude hüvitisena, nagu on sätestatud finantsmääruse artiklis 238.
3. Programmist võidakse rahastada määruse (EÜ) nr 515/97 kohaseid tegevusi, eelkõige katta käesoleva määruse I lisa soovituslikus loetelus osutatud kulud.
4. Kui toetust saav tegevus hõlmab seadmete hankimist, loob komisjon kohasel juhul koordineerimismehhanismi, et tagada kõigi liidu programmide toel ostetud seadmete tõhusus ja koostalitlusvõime.

Artikkel 6

Liidu finantshuvide kaitse

Kui kolmas riik osaleb programmis rahvusvahelise lepingu kohaselt vastu võetud otsuse alusel või muu õigusakti alusel, annab kolmas riik vastutavale eelarvevahendite käsutajale, OLAFile ja kontrollikojale vajalikud õigused ja nõutava juurdepääsu, mida neil on vaja oma volituste täieulatuslikuks kasutamiseks. OLAFi puhul hõlmavad need õigused õigust korraldada juurdlusi, sealhulgas teha kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi, nagu on sätestatud määruses (EL, Euratom) nr 883/2013.

II PEATÜKK

Toetused

Artikkel 7

Toetused

Programmi raames antakse ja hallatakse toetusi kooskõlas finantsmääruse VIII jaotisega.

*Artikkel 8***Kaasrahastamine**

Programmi raames antud toetuste kaasrahastamise määr ei tohi ületada 80 % rahastamiskõlblikest kuludest. Seda ülemmäära ületavat rahastamist antakse üksnes asjakohaselt põhjendatud erandjuhtudel, mis määratakse kindlaks artiklis 11 osutatud tööprogrammides, ning selline rahastamine ei tohi ületada 90 % rahastamiskõlblikest kuludest.

*Artikkel 9***Rahastamiskõlblikud meetmed**

1. Rahastamiskõlblikud on üksnes meetmed, millega täidetakse artiklis 2 osutatud eesmärgid.
2. Ilma et see piiraks artikli 11 kohastes tööprogrammides ette nähtud muude meetmete kohaldamist, võib rahastamiskõlblikuks lugeda järgmised meetmed:
 - a) selliste tehniliste teadmiste andmine, spetsiifiliste ja kõrgtehnoloogiliste seadmete ja tõhusate infotehnoloogiavahenditega varustamine, mis tugevdavad riikide- ja valdkondadevahelist koostööd ning koostööd komisjoniga;
 - b) konkreetseteks projektideks töötajate vahetuste tõhustamine, vajaliku toetuse kindlustamine ja uurimiste hõlbustamine, eriti ühiste uurimisrühmade moodustamine ja piiriüleste operatsioonide korraldamine;
 - c) tehnilise abi ja tegevustoetuse andmine riiklikele uurimisasutustele, eriti tolli- ja õiguskaitseasutustele, et tugevdada pettuse ja muu ebaseadusliku tegevuse vastast võitlust;
 - d) liikmesriikide ja kolmandate riikide infotehnoloogilise suutlikkuse suurendamine, andmevahetuse parandamine, uurimisi toetavate infotehnoloogiavahendite arendamine ja soetamine ning luuretegevuse seire;
 - e) spetsiaalse koolituse, riskianalüüsi käsitlevate koolitusseminaride ning konverentside ja uurimuste korraldamine, mille eesmärk on parandada koostööd ja kooskõlastamist liidu finantshuvide kaitsega seotud asutuste vahel;
 - f) igasugune muu artikli 11 kohastes tööprogrammides ette nähtud meede, mis on vajalik artiklis 2 sätestatud üld- ja erieesmärkide saavutamiseks.
3. Kui toetatav meede hõlmab seadmete hankimist, tagab komisjon, et toetusest rahastatud seadmed on sobivad eesmärgiks aidata kaasa liidu finantshuvide kaitsmisele.

*Artikkel 10***Rahastamiskõlblikud üksused**

1. Lisaks finantsmääruse artiklis 197 sätestatud kriteeriumidele kehtivad käesoleva artikli lõikes 2 esitatud rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid.
2. Programmi raames on rahastamiskõlblikud järgmised üksused:
 - a) avaliku sektori asutused, kes võivad aidata kaasa artikli 2 osutatud eesmärkide saavutamisele ja asuvad
 - i) liikmesriigis või sellega seotud ülemeremaal või -territooriumil;
 - ii) programmiga ühinenud kolmandas riigis või
 - iii) tööprogrammis nimetatud kolmandas riigis vastavalt lõikes 3 osutatud tingimustele;

b) teadus- ja haridusasutused ning mittetulundusühendused, kes võivad aidata kaasa artiklis 2 osutatud eesmärkide saavutamisele, tingimusel et nad on asutatud ning on vähemalt ühe aasta tegutsenud:

i) liikmesriigis;

ii) programmiga liitunud kolmandas riigis või

iii) tööprogrammis nimetatud kolmandas riigis lõikes 3 osutatud tingimustel;

c) iga juriidiline isik, kes on asutatud liidu õiguse alusel, või iga rahvusvaheline organisatsioon.

3. Lõikes 2 osutatud üksused, mis on asutatud kolmandas riigis, mis ei ole programmiga ühinenud, võivad erandkorras programmis osaleda, kui see on vajalik konkreetse meetme eesmärkide saavutamiseks. Kõnealused üksused kannavad põhimõtteliselt oma osalemiskulud, välja arvatud tööprogrammis asjakohaselt põhjendatud juhtudel.

III PEATÜKK

Programmitöö, Seire ja Hindamine

Artikkel 11

Tööprogramm

Programmi rakendamiseks võtab komisjon vastu finantsmääruse artiklis 110 osutatud tööprogrammid.

Artikkel 12

Seire ja aruandlus

1. Näitajad, mille abil antakse aru artiklis 2 sätestatud programmi üld- ja erieesmärkide saavutamisel tehtud edusammude kohta, on esitatud II lisas.

2. Selleks et tagada programmi eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude tõhus hindamine, on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 14 vastu delegeeritud õigusakte, kui seda peetakse vajalikuks, II lisa muutmiseks seoses näitajatega ning täiendada käesolevat määrust seire- ja hindamisraamistiku loomist käsitlevate sätetega.

3. Komisjon annab Euroopa Parlamendile ja nõukogule programmi tulemuste kohta igal aastal aru oma aastaaruande raames liidu finantsshuvide kaitse ja peltustevastase võitluse kohta.

Selleteemaliste arutelude raames võib Euroopa Parlament anda soovitusi iga-aastase peltustevastase võitluse tööprogrammi kohta. Komisjon võtab neid soovitusi nõuetekohaselt arvesse.

4. Tulemusaruannete süsteem peab tagama, et programmi rakendamise ja tulemuste seireks vajalikke andmeid kogutakse tõhusalt, tulemuslikult ja õigeaegselt. Selleks kehtestatakse liidu rahaliste vahendite saajatele ja vajaduse korral liikmesriikidele proportsionaalsed aruandlusnõuded.

Artikkel 13

Hindamine

1. Hindamisi läbi viies tagab komisjon, et hindamine viiakse läbi sõltumatult, objektiivselt ja õigeaegselt ning et hindajad saavad oma tööd teha, ilma et keegi teeks katset neid mõjutada.

2. Programmi vahehindamine toimub siis, kui programmi rakendamise kohta on piisavalt kättesaadavat teavet, ent mitte hiljem kui neli aastat pärast programmi rakendamise algust.

3. Programmi rakendamise lõpul, ent mitte hiljem kui neli aastat pärast artiklis 1 nimetatud ajavahemikku viib komisjon läbi programmi lõpphindamise.

4. Komisjon edastab hindamiste tulemused koos oma tähelepanekutega Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ja kontrollikoja ning avaldab need komisjoni veebisaidil.

Artikkel 14

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.

2. Artikli 12 lõikes 2 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile kuni 31. detsembrini 2028.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 12 lõikes 2 osutatud volituste delegerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.

4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonivahehelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

6. Artikli 12 lõike 2 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

IV PEATÜKK

Ülemineku- ja Lõppsätted

Artikkel 15

Teave, kommunikatsioon ja nähtavus

1. Välja arvatud juhtudel, kui see võidakse panna ohtu pettusevastaste ja tollialaste operatiivmeetmete tõhus toimine, märgivad liidu rahaliste vahendite saajad ära nende vahendite päritolu ja tagavad liidu rahastamise nähtavuse, eriti meetmete ja nende tulemuste tutvustamisel, andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele selle kohta sidusat, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet.

2. Komisjon rakendab korrapäraselt programmi, programmi kohaste meetmete ja saavutatud tulemustega seotud teabe- ja teavitamismeetmeid. Programmile eraldatud rahaliste vahenditega panustatakse samuti liidu poliitiliste prioriteetide edastamise institutsioonilistes sõnumites niivõrd, kuivõrd need on seotud artiklis 2 osutatud eesmärkidega.

Artikkel 16

Määruse (EÜ) nr 515/97 muutmine

Määruse (EÜ) nr 515/97 artikli 42a lõiked 1 ja 2 jäetakse välja.

Artikkel 17

Kehtetuks tunnistamine

Määrus (EL) nr 250/2014 tunnistatakse kehtetuks alates 1. jaanuarist 2021.

Artikkel 18

Üleminekusätted

1. Käesolev määrus ei mõjuta nende meetmete jätkumist või muutmist, mida alustati määruse (EL) nr 250/2014 ja määruse (EÜ) nr 515/97 artikli 42a kohaselt, ning nende õigusaktide kohaldamine jätkub nende meetmete suhtes kuni nende lõpetamiseni.

2. Programmi rahastamispaketist võib katta ka tehnilise ja haldusabi kulud, mis on vajalikud selleks, et tagada üleminek määruse (EL) nr 250/2014 ja määruse (EÜ) nr 515/97 artikli 42a kohaselt vastu võetud meetmete rakendamisele programmi rakendamisele.

3. Kooskõlas finantsmääruse artikli 193 lõike 2 teise lõigu punktiga a võib rahastamisotsuses täpsustatud asjakohaselt põhjendatud juhtudel ja piiratud ajavahemiku jooksul käesoleva määruse alusel toetatavaid meetmeid ja nende aluseks olevaid kulusid käsitada rahastamiskõlblikena alates 1. jaanuarist 2021, isegi kui neid meetmeid rakendati ja need kulud kanti enne toetustaotluse esitamist.

*Artikkel 19***Jõustumine ja kohaldamine**

Käesolev määrus jõustub selle *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise päeval.

Määrust kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2021.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, 29. aprill 2021

Euroopa Parlamendi nimel

president

D.M. SASSOLI

Nõukogu nimel

eesistuja

A.P. ZACARIAS

I LISA

ARTIKLI 5 LÖIKES 3 OSUTATUD KULUDE ESIALGNE LOEND

Nende kululiikide soovituslik loend, mida rahastatakse programmist kooskõlas määrusega (EÜ) nr 515/97 võetavate meetmete raames:

- a) sellise tehnilise infrastruktuuri loomise ja haldamisega seotud kulud, millega antakse liikmesriikidele logistika-, kontori- ja infotehnoloogiavahendeid, et tagada ühiste tollioperatsioonide ja muu operatiivtegevuse koordineerimine;
- b) sõidu- ja elamiskulude hüvitamine ning samuti asjakohasel juhul muud hüvitised või maksed, mis on tehtud seoses liikmesriikide esindajatega või asjakohasel juhul seoses kolmandate riikide esindajatega, kes osalevad liidu missioonidel, komisjoni poolt või koostöös komisjoniga korraldatud ühistes tollioperatsioonides ning koolituskursustel, erikoosolekul ja liikmesriikide poolt läbi viidavaid haldusuurimisi või operatiivtoiminguid ettevalmistavatel ja hindamiskoosolekul, kui neid korraldab komisjon või kui neid korraldatakse koostöös komisjoniga;
- c) arvutitaristu (riistvara), tarkvara ja spetsiaalsete võrguühenduste ning nendega seotud toodete soetamise, uurimise, arendamise ja hooldamisega seotud kulud ning tootmis-, tugi- ja koolitusteenuste osutamisega seotud kulud, mille eesmärk on määruses (EÜ) nr 515/97 ette nähtud meetmete rakendamine, eelkõige seoses kelmuste ja pettuste ärahoidmise ja pettusevastase võitlusega;
- d) teabe edastamise ja muu samalaadse tegevusega seotud kulud, kui see tegevus tagab juurdepääsu teabele, andmetele ja andmeallikatele määruses (EÜ) nr 515/97 ette nähtud meetmete rakendamise, eelkõige seoses kelmuste, pettuste ärahoidmise ja pettusevastase võitlusega;
- e) ELi toimimise lepingu artikli 87 alusel vastu võetud õigusaktidega, eriti nõukogu otsuses 2009/917/JSK ette nähtud tolliinfosüsteemi kasutamisega seotud kulud, tingimusel et kõnealustes õigusaktides on ette nähtud asjaomaste kulude rahastamine liidu üldeelarvest;
- f) punktis c osutatud eesmärgil kasutatavate ühise teabevõrgu komponentide soetamise, uurimise, arendamise ja hooldamisega seotud kulud.

II LISA

NÄITAJAD PROGRAMMI SEIREKS

Programmi seiratakse hoolikalt, tuginedes näitajatele, mille eesmärk on mõõta programmi üld- ja erieesmärkide saavutamise ulatust ning minimeerida halduskoormust ja -kulusid. Sellel eesmärgil kogutakse andmeid järgmiste põhinäitajate jaoks.

Erieesmärk 1. Hoida ära kelmusi, pettusi, korruptsiooni ja liidu finantshuve kahjustavat muud ebaseaduslikku tegevust ja võidelda nende vastu.

Näitaja 1. Toetus kelmuste, pettuste, korruptsiooni ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse ärahoidmiseks ja nendega võitlemiseks, mida mõõdetakse järgmiselt:

1.1: programmi raames korraldatud ja (kaas)rahastatud tegevustega rahulolemise määr;

1.2: nende liikmesriikide osakaal, kes igal aastal programmist toetust saavad.

Erieesmärk 2. Toetada õigusnormide rikkumistest, sealhulgas kelmustest ja pettustest teatamist seoses eelarve jagatud täitmise korras hallatavate rahaliste vahendite ja liidu eelarvest pärit ühinemiseelsete abivahenditega.

Näitaja 2. IMSi kasutajate rahulolu määr.

Erieesmärk 3. Tolli- ja põllumajandusküsimustes antava vastastikuse haldusabi valdkonnas toimuva operatiivtegevuse toetamine ja selleks teabevahetuse vahendite andmine.

Näitaja 3. Juhtude arv, mille puhul vastastikust abistamist käsitlev teave on kättesaadav, ning vastastikuse abistamise raames toetatud meetmete arv.

ISSN 1977-0650 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5082 (paberväljaanne)

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
L-2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET